

Digitized by the Internet Archive
in 2010 with funding from
University of Illinois Urbana-Champaign

DE
WONDEREN
in de
minst geachtste
SCHEPSELEN.

IV. DEEL.

J. C. SEPP & ZON, Excuderunt.

LIBRARY
OF THE
UNIVERSITY OF TORONTO

B E S C H O U W I N G
D E R
W O N D E R E N G O D S
I N D E

MINSTGEACHTSTE SCHEPSELEN,

O F

NEDERLANDSCHE INSEKTEN;

NAAR HUNNE AANMERKELIJKE HUISHOUDING,
VERWONDERLIJKE GEDAANTEWISSELING, EN
ANDERE WETENSWAARDIGE BIJZONDERHEDEN;

VOLGENS EIGENE ONDERVINDING BESCHREVEN, NAAR
HET LEVEN NAAUWKEURIG GETEKKEND, IN
HET KOPER GEBRAGT EN GEKLEURD

D O O R

JAN CHRISTIAAN SEPP.

VIERDE DEEL.

TE AMSTERDAM,
BIJ J. C. SEPP EN ZOON.

Eminet in minimis Maximus

— ille Deus.

595,7
5060
V.A

V O O R R E E D E.

De titelplaten van de drie eerste Deelen dezès Werks stellen zoodanige Rupsen en Vlinders voor, als in elk dier deelen zelve nader afgebeeld en volgens hunne huishouding elk in het bijzonder beschreven zijn; thans heb ik gemeend van de plaat, welke aan het hoofd des nu voleindigden Vierden Deels geplaatst is, meerdere partij te kunnen trekken, door op dezelve eenige Rupsen en Vlinders af te beelden, die in dit Werk nog niet, of althans niet zoodanig voorkomen, opdat dezelve alzoo het sierlijke met het nuttige eenigzins vereenigende, aan een dubbel oogmerk zouden kunnen voldoen. Ik heb dan te dien einde gekozen drie Vlinders, zijnde verscheidenheden van bekende soorten, en drie Rupsen, van welke de eene insgelijks aanmerkelijk afwijkt van de reeds vroeger in dit Werk afgebeelde Rups van dezelfde soort, en de beide overige om andere redenen mij der mededeeling ook niet onwaardig toefchenen. Eene nadere beschrijving van de titelplaat, in de vorige deelen overbodig, is in dit geval dus noodig, ik moet alzoo de Liefhebberen met de voorwerpen waaruit dezelve is zamengefeld, nader bekend maken.

De Vlinder te regter zijde op de plaat, is eene *Sphinx Fuciformis*, zoodanig als dezelve zich vertoont, vóór dat hij gevlogen of zich sterk bewogen heeft, waardoor het stof op de vleugels dadelijk voor een groot gedeelte

V O O R R E D E.

verloren raakt. De afbeelding van eenen zoodanigen Vlinder ben ik den Liefhebber en nog schuldig gebleven volgens mijne belofte bij de beschrijving van denzelfden in het vierde Deel, Tab. 43 en 44. Deze is vervaardigd naar den aldaar reeds vermelden Vlinder van den Wel-Edelen Heer A. M. LABOUCHERE, aan wien ik voor deze zoo merkwaardige als vriendelijke bijdrage hierbij mijnen dank betuige; dezelve is wel is waar geene verscheidenheid, integendeel deze afbeelding vertoont het Insekt in zijnen volmaakten staat en onbeschadigd, doch is daarom te belangrijker, vooral omdat men den Vlinder zoodanig bijkans nimmer in eenig kabinet, zoo min als in de natuur aantreft; men moet die volstrekt uit de Pop geteeld hebben om zich te overtuigen dat dezelve dit fijne en zeer los opzittende stof bij de geboorte waarlijk bezit.

Eene merkwaardige verscheidenheid der *Sphinx Tiliae*, in het eerste deel beschreven, ziet men ter linkerzijde in het midden onzer titelplaat; deze bevindt zich thans in de verzameling van mijnen Vriend den Heer D'AILLY, en is uit eene Rups geteeld, door den Heer P. VEEN, in den omtrek van *Haarlem* gevangen, aan welke Rups volstrekt niets buitengewoons te bespeuren, maar die in alle opzichten aan andere Rupsen dezer soort gelijk was; ook de wijze van inspinnen en de Pop waren als gewoonlijk. De Vlinder schijnt, naar het achterlijf te oordeelen, een Wijfje te zijn; zijne sprieten zijn echter wat dikker dan deze dezelve doorgaans hebben, doch dunner dan bij de Mannetjes. Eene, met de onze bijna geheel overeenstemmende verscheidenheid, is ook afgebeeld in het Entomologisch werk, *Papillons d'Europe*, Deel 3, plaat CXVIII, fig. 163 n.

Bovenaan op de plaat is de afbeelding van een' *Ipentak* Vlinder, *Geom. Alniaria*; zie de laatste plaat van het eerste Deel dezes Werks; deze Vlinder verschilt voornamelijk door het gemis der banden, welke deze
soort

V O O R R E D E.

foort gewoonlijk over de boven- zoowel als over de ondervleugels heeft, ik heb denzelven onder een groot aantal anderen van gewone teekening uit de Rups geteeld.

De groote Rups beneden op de plaat is die van een' Winde Pijlstaart. *Sphinx Convolvuli*. In het derde Deel, op plaat 49, vindt men de afbeelding van eene groene Rups dezer foort, daarentegen stelt die op de titelplaat eene zwarte Rups voor, zoo als ik dezelve voor eenige jaren van het Ei af tot haren vollen wasdom bekomen heb, doch welke toen is gestorven. Bij deze en eenige andere foorten van Pijlstaarten, vooral ook bij de *Sphinx Elpenor*, afgebeeld in het 3de Deel, plaat 17, vindt men meermalen eene zoodanige speling in de kleur der Rupsen, zonder dat die op den daaruit voortkomenden Vlinder eenigen invloed heeft. Vóórleden jaar had de Heer D'AILLY ruim veertig Rupsen der laatstgenoemde foort uit de Eijeren bekomen, die alle tot aan hare tweede vervelling groen bleven, en daarna, op ééne na, zoodanig van kleur werden, als die op de gemelde plaat in het derde Deel afgebeeld is; de eenige groen geblevene Rups behield deze kleur tot aan hare verandering in Pop, en deze Pop, afzonderlijk van al de andere bewaard zijnde, leverde echter eenen Vlinder op aan de overigen volkomen gelijk.

De ruige Rups boven aan de linkerzijde op de plaat is mij zeer twijfelachtig; ik vond dezelve nu en dan op Eiken bladen, zonder dat ik immer slaagde die tot Pop te zien veranderen; te oordeelen, naar de afbeelding eener, zoo het mij voorkomt zelfde Rups, in het Werk genaamd *Papillons d'Europe*, vijfde Deel, plaat CLXXXII fig. 235 a zoude zij die van de *Bomb. Crataegi* zijn, vergelijkt men echter mijne afbeelding en beschrijving van dit Insekt, op de 25ste plaat van het tweede Deel, onder den naam van den *Grijzen Band-Vlinder*, zoo valt het onderscheid tusschen deze Rupsen dadelijk te zeer in het oog, om niet in twijfel te trekken of dezelve tot ééne foort behooren zoude;

V O O R R E D E.

mogelijk kom ik nog wel eens in de gelegenheid dezen twijfel op te heffen; wanneer ik daarvan nader melding hoop te maken.

Eindelijk, geheel onbekend is het mij tot welken Vlinder, de roode Rups behoort, afgebeeld onderaan op de plaat op een takje heide; een en andermaal vond ik zoodanige op het zand kruipen op heide velden, en doorgaans ter grootte als dezelve hier afgebeeld is; zij behoort zeker onder de Rupsen der Nacht-Vlinders, *Noctuae*, dan daar ik nooit het genoegen heb gehad, den Vlinder daaruit te bekomen, en ik er nergens eene afbeelding van vinde, zoo ben ik hieromtrent te eenen male nog in het onzekere.

Bij de herziening der registers voor de drie vorige Deelen, ontdek ik verscheidene verkeerde Latijnsche benamingen, eenige van welke ik wel is waar reeds bij de Voorrede voor het derde Deel verbeterd heb; doch deze verbeteringen onvolkomen en zelve niet geheel juist zijnde, oordeel ik eene nadere opgave niet overbodig, en geef dezelve alhier volgens de benamingen van J. HUBNER, *Sammlung Europäischer Schmetterlinge*.

Eerste Deel.	Eerste Stuk.	Tab. III.	staat	<i>Pisofella</i>	moet zijn	<i>Herse</i> .
		Tab. IV.	—	<i>Yperanthus</i>	— —	<i>Polyme'a</i> .
		Tab. V.	—	<i>Furtina et Janira</i>	— —	<i>Janira</i> .
	Derde Stuk.	Tab. II.	—	<i>Ocellata</i>	— —	<i>Salicis</i> . (*)
		Tab. V.	—	<i>Pynastri</i>	— —	<i>Pinastri</i> .
	Vierde Stuk.	Tab. I.	—	<i>Curtula</i>	— —	<i>Anachoreta</i> .
		Tab. III.	—	— — — —	— —	<i>Flavago</i> .
		Tab. IX.	—	<i>Lulifca</i>	— —	<i>Aprilina</i> .
		Tab. XI.	—	<i>Pavonia</i>	— —	<i>Carpini</i> .
	Zesde Stuk.	Tab. II.	—	<i>Amataria</i>	— —	<i>Illunaria</i> .
		Tab. III.	—	— — — —	— —	<i>Ulnaria</i> .

Twee-

(*) Alhoewel deze Vlinder meer algemeen onder den naam van *Sphinx Ocellata* bekend, en in geen ander Werk dan dat van HUBNER onder die van *Salicis* afgebeeld is.

V O O R R E D E.

TwedeDeel. Eerste Stuk. Tab.	I.	staat	<i>Lathoxia</i>	moet zijn	<i>Lathona.</i>
Tweede Stuk. Tab.	I.	—	<i>Betulae</i>	— —	<i>Ilicis.</i>
Vierde Stuk. Tab.	I.	—	— — —	— —	<i>Brasicae.</i>
Tab.	III.	—	<i>Pallens</i>	— —	<i>D. gener.</i>
Tab.	V.	—	<i>Gracilis</i>	— —	<i>Miniosa.</i>
Tab.	VI.	—	<i>Trepida</i>	— —	<i>Tremula. (†)</i>
Tab.	X.	—	<i>Perficaria</i>	— —	<i>Perficariae.</i>
Tab.	XII.	—	<i>Falcula</i> vel <i>Falcataria</i>	--	<i>Harpagula.</i>
Tab.	XIV.	—	<i>Quercus</i> vel <i>Trifolii</i>	--	<i>Trifolii.</i>
Tab.	XV.	—	<i>Limacodes</i>	— —	<i>Testudinana.</i>
Tab.	XVI.	—	<i>Sicula</i>	— —	<i>Hamula.</i>
Tab.	XVIII.	—	<i>Pudibunda</i>	— —	<i>Juglandis. (§)</i>
Tab.	XXI.	—	<i>Runica</i> vel <i>Ludifica</i>	—	<i>Runica.</i>
Tab.	XXIV.	—	<i>Fagana</i> vel <i>Profinana</i>	--	<i>Prasinana.</i>
Tab.	XXV.	—	<i>Procesfionea</i>	— —	<i>Crataegi.</i>
Tab.	XXVII.	—	<i>Polytima</i>	— —	<i>Plebeja.</i>
Vijfde Stuk. Tab.	I.	—	<i>Miata</i>	— —	<i>Mi.</i>
Tab.	II.	—	<i>Rostalis</i>	— —	<i>Proboscidalis.</i>
Tab.	III.	—	— — —	— —	fig. 5 en 8
			<i>Bupleuraria</i> ; fig. 3, 4 en 7 <i>Margaritaria.</i>		
Zesde Stuk Tab.	I.	—	<i>Bilineata</i>	— —	<i>Populata.</i>
Tab.	IV.	—	— — — —	— —	<i>Chenopodiata.</i>
Tab.	V.	—	— — — —	— —	<i>Impiuyiata.</i>
Tab.	VI.	—	— — — —	— —	<i>Defoliaria.</i>
Tab.	XI.	—	<i>Marmoraria</i>	— —	<i>Betularia.</i>
Tab.	XIV.	—	— — — —	— —	<i>Variata.</i>
Tab.	XV.	—	— — — —	— —	<i>Dolabraria.</i>
Derde Deel. ; . . . Tab.	XIX.	—	<i>Menthustri</i> vel <i>Lubricipeda</i>	alba	
				— —	<i>Menthustri.</i>
Tab.	XX.	—	<i>Sphinx</i>	— —	<i>Cassinia.</i>
Tab.	XXI.	—	— — —	— —	<i>Lunaria.</i>

Tab.

(†) Ook deze Vlinder is meer onder den naam *Trepida* beschreven.

(§) Alleen door HUBNER is aan dezen Vlinder de naam van *Juglandis* gegeven, zijnde *Pudibunda*, de meer algemeen bekende benaming.

V O O R R E D E.

Tab. XXIX.	staat <i>Myrtilli</i> vel <i>Ericae</i>	moet zijn <i>Myrtilli</i> .
Tab. XXXIV.	— <i>Piniperda</i>	— — <i>Flammea</i> .(*)
Tab. XXXVII.	— <i>Ypselanti</i>	— — <i>Ypsilon</i> .
Tab. XXXVIII.	— ———	— — <i>Munda</i> .
Tab. XLII.	— <i>Illustraria</i> vel <i>Lunaria</i>	— — <i>Illustraria</i> .
Tab. XLVI.	— <i>Trapezium</i>	— — <i>Trapezina</i> .

En hiermede bevele ik op nieuw mijnen volgenden arbeid in de gunst der Liefhebberen, mij verlatende op hunne bereidwilligheid, om mij door hunne bijdragen, van door mij nog niet afgebeelde foorten, zoo veel mogelijk in denzelfen behulpzaam te zijn, zullende ik steeds erkentelijk van de hierin aan mij betoonde goedheid gebruik maken; zoo zie ik mij nu ook in staat gesteld, zoo door mededeeling van eenige Liefhebberen, als door eigene waarnemingen op den thans bestaanden voet voort te kunnen gaan; en schoon mijn voorraad zoo groot niet is als te voren, is er echter nog een aanzienlijk getal over; en hoe vele Vlinders zijn ons niet nog in onze Provinciën bekend, waarvan wij niet weten uit welke Rupsen zij te voorschijn komen, en omgekeerd hoe groot is niet het aantal Rupsen, welker Vlinders ons tot hiertoe onbekend bleven. Gaan wij dus onafgebroken voort, met onze nasporingen, en onderlinge mededeeling onzer ontdekkingen, hoe menigvuldiger, hoe algemeener, hoe belangrijker deze zijn zullen, des te meer stoffe leveren zij ons op tot waarvergoegen, tot tevredenheid over ons zelve, en ter meer en meer nauwkeurige beschouwing der wonderen Gods in de minstgeachtste schepselen.

(*) Onder den naam van *Piniperda* echter het meest bekend.

I N H O U D

D E R

VIJFTIG VERHANDELINGEN,

WAARUIT DIT

V I E R D E D E E L

B E S T A A T.

Nederduitſche Namen.

Latijnsche Namen.

Nos. Zo als dezelve uitgegeven zijn.

Tab.

No. 151 en 152. <i>Distelynk.</i>	Pag. 1.	Cardui.	I. II.
153. <i>Bloedyewant.</i>	— 9.	Affinis.	III.
154. <i>Drietand.</i>	— 11.	Tridens.	IV.
155. <i>Gelijke.</i>	— 15.	Confortaria.	V.
156. <i>Dromedaris.</i>	— 19.	Dromedarius.	VI.
157 en 158. <i>Schimmel.</i>	— 21.	Rusfata.	VII. VIII.
159. <i>Gehakkelde Aurelia.</i>	— 25.	C album.	IX.
160. <i>Gestippelde.</i>	— 29.	Linearia fig. 1 tot 8.	} X.
		Punctaria fig. 9.	
161 en 162. <i>Graauwe Borstel.</i>	— 33.	Medicaginis. (*)	XI. XII.
163. <i>Klein Virehstaartje, fig. 1-6.</i>	— 39.	Palliolaks.	} XIII.
<i>Groenel Villige Spinner, fig. a-e.</i>	41.	Chlorana.	
164. <i>Walſtroo Pijlſtaart.</i>	— 43.	Galii.	XIV.
165. <i>Mos-Meter.</i>	— 49.	Lichenaria.	XV.
166. <i>Gladde Vlinder.</i>	— 53.	Griseola.	XVI.

No. 167.

(*) Bij de meeste ſchrijvers *Fascelina.*

INHOUD DER VIJFTIG VERHANDELINGEN.

No. 167 en 168. <i>Hageheld.</i> . . .	Pag. 55.	Quercus.	Tab. XVII. XVIII.
169. <i>Leyervlak.</i>	— 61.	Lucipara	XIX.
170. <i>Rietboorder</i> fig. 1-7 —	65.	Arundinis. }	XX.
<i>Kroosvlinderzje</i> fig. a-g —	68.	Lemnalis. }	
171. <i>Bruine Matje.</i>	— 71.	Curtula.	XXI.
172. <i>Delia.</i>	— 73.	Delia.	XXII.
173. <i>Gele Blad.</i>	— 77.	Quercinaria.	XXIII.
174. <i>PopulierVlinder.</i>	— 81.	Populi.	XXIV.
175. <i>Lieyding.</i>	— 85.	Amataria.	XXV.
176. <i>Hooi Beestje.</i>	— 89.	Nephele.	XXVI.
177. <i>Melde Vlinder.</i>	— 93.	Atriplicis.	XXVII.
178. <i>Hairbos.</i>	— 95.	Plectra.	XXVIII.
179. <i>Grijze Vierstijpeter</i>			
fig. 1-5.	— 99.	Pumilata }	XXIX.
Koolmeter fig. 6-8. —	102.	Propugnata }	
180 en 181. <i>Eikhoorn.</i>	— 103.	Fagi.	XXX. XXXI.
182. <i>Blaaskelk-Vlinder.</i>	— 109.	Cucubali.	XXXII.
183. <i>Pijlstaart-Rups.</i>	— 113.	<i>Vermoedelijk Nerii.</i>	XXXIII.
184. <i>Winde Nacht-vlinder.</i> —	117.	Sepii	XXXIV.
185 en 186. <i>Grijze Weeskind.</i> —	119.	Lunaris.	XXXV. XXXVI.
187. <i>Citroenvlinder.</i>	— 125.	Rhamni.	XXXVII.
188 en 189. <i>Patich-vlinder.</i> —	129.	Cypriaca.	XXXVIII. XXXIX.
190. <i>Strand-Kruid-vlinder.</i> —	135.	Statices.	XL.
191. <i>Gehakkelde Meter.</i>	— 139.	Erofaria.	XLI.
192. <i>Or.</i>	— 141.	Or.	XLII.
193 en 194. <i>Glasvleugelige</i>			
<i>Pijlstaart.</i>	— 145.	Fuciformis.	XLIII. XLIV.
195. <i>Hoekstip-Vlinder.</i>	— 151.	Gonostigma.	XLV.
196. <i>Erwtien vlinder.</i>	— 155.	P.fi.	XLVI.
197. <i>Aglaja.</i>	— 159.	Aglaja.	XLVII.
198. <i>Kleine Zomermeter.</i>	— 163.	Aestivaria.	XLVIII.
199. <i>Ruigbloem-Vlinder.</i> —	167.	Menyanthidis.	XLIX.
200. <i>Denne Meter.</i>	— 171.	Fasciaria.	L.

N A A M L I J S T

D E R

V L I N D E R S,

A F G E B E E L D E N B E S C H R E V E N

I N D I T

V I E R D E D E E L;

VERANGSCHIJKT NAAR DERZELVER GEZIN EN BENDE.

D A G - V L I N D E R S;

VAN DE EERSTE BENDE.

Distelvink. : Tab. I en II.

Gehakelde Aurelia. IX.

Delia. XXII.

Hooi-beestje. : . XXVI.

Aglaja. : . XLVII.

D A G - V L I N D E R S,

VAN DE TWEDE BENDE.

Citroen - Vlinder. XXXVII.

N A C H T - V L I N D E R S;

VAN HET EERSTE GEZIN

DER EERSTE BENDE.

Walfroo Pijlstaart. Tab. XIV.

Oieander-Pijlstaart, (de Rups.) XXXIII.

Glasvleugelige Pijlstaart. XLIII en XLIV.

N A C H T - V L I N D E R S,

VAN HET TWEDE GEZIN

DER EERSTE BENDE.

Bloedverwant. : III.

Drie.

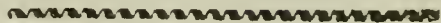
N A A M L I J S T D E R V L I N D E R S.

Drietand.	Tab. IV. Or.	Tab. XLII.
Dromedaris.	VI. Hoektip Vlinder	XLV.
Graauwe Borstel.	XI en XII. Erwtten Vlinder	XLVI.
Klein Vischstaartje. }	XII.	Ruigbloem Vlinder
Groene Willige Spinner. }		XLIX.
Gladder Vlinder.	XVI.	
Hageheld.	XVII en XVIII.	
Levervlak.	XIX.	
Rietboorder. }	XX.	
Kroos - Vlindertje. }		
Bruine Matje.	XXI.	Gelijke.
Populier - Vlinder.	XXIV.	Schimmel.
Melde - Vlinder.	XXVII.	Gestippelde.
Hairbos.	XXVIII.	Mosmeter.
Eikhoorn.	XXX en XXXI.	Gele Blad.
Blaaskelk - Vlinder.	XXXII.	Lieveling.
Winde Nacht - Vlinder.	XXXIV.	Grijze Vierstipmeter. }
Grijze Weeskind. XXXV en XXXVI.		Koolmeter. }
Patich Vlinder. XXXVIII en XXXIX.		Gehakkelde Meter.
Strandkruid Vlinder.	XL.	Kleine Zomermeter. . . .
		Denne Meter.

NACHT-VLINDERS,

VAN HET TWEEDE GEZIN

DER TWEEDE BENDE.

V O O R B E R I G T.

Met het uitgeven van de honderd-en-vijftigste Plaat, mijner Insecten-Verhandelingen is nu het derde Deel gereed; thans aangemoedigt, door de goedgunstigheid waar mede de Liefhebbers mijne vorige uitgaven ontfangen hebben; wage ik het, aan een vierde Deel te beginnen, hopende dat de Algoedheid! mijnen arbeid met zijnen zegen zal bekroonen, en vertrouwend op de toegenendheid mijner Begunstigers, om mij in het opdoen van nieuwe Voorwerpen, die zelfde behulpzaamheid te betoonen welke ik te voren heb mogen ondervinden, en zonder welke ik misschien Jaren te vergeefs, naar die Voorwerpen zoude gezocht hebben, maar die ik nu door hunne genegendheid ben magtig geworden, zullende ik altoos deze betoonde goedheid, met dankbaarheid erkennen.

Voor

Ik zal wederom even als in het derde Deel, de Voorwerpen door elkander uitgeven, zoo als dezelve zich aan mijne nasporingen voordoen, doch telkens op den halven Tittel van ieder Verhandeling bepalen, tot welk Genus en Bende, het Voorwerp behoort, het welk als dan het Onderwerp dier Verhandeling is.

Voor het overige, bevele ik al wederom mijnen verderen arbeid, in de welwillendheid der zeer geëerde Liefhebber en hoogächters van GODS WONDEREN IN DE MINSTGEACHTSTE SCHEPSELEN.

NEDERLANDSCHE INSECTEN,
BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIERDE DEEL.

EERSTE EN TWEEDE VERHANDELING.

O V E R D E

D A G - V L I N D E R S.

van de EERSTE BENDE.

DE DISTELVINK.

P. IV. Tab. I. II.

§. I.

Het is zeker dat 'er in de ommestreken van Amsterdam weinige soorten van Insecten te vinden zijn, doordien de stad bijna geene Boschen of wandelingen heeft die haar omringen, en die Wandelplaatsen welke 'er nog zijn, als de Diemermeer, Buitencingel, Overtoom enz. zijn de Boomen hoog, dus het zoeken naar Insecten moeilijk, en worden tevens van zoo vele Wandelaren bezocht, dat de Verzamelaar derzelve alle oogeblikken gehindert, de Vlinders als 't ware bang worden en zich naar elders begeven, alwaar zij ongestoorder hunne Colonien kunnen oprigten, en hun geslacht voortplanten, waar toe zeker beter gelegenheden zijn in de Boschen van andere gedeeltens onzes Vaderlands, als bij voorbeeld in de aangename Landsdouwe van de aloude en in

A de

de Geschiedenis der Nederlanden, zoo bekende stad Haarlem en wel bijzonder in de daarbij leggende Aardenhout, welke door weinige wandelaren bezocht wordt en de Vlinders dus ongestoord kunnen heen, en weder zweven, ook in de Boschen van Gelderland, Groningen enz. waar de Entomologist zijne nasporingen, bijna den geheelen Dag kan voortzetten, zonder hier in door andere wandelaren gestoord te worden; om deze redenen gaat mijn Zoon dikwils naar Haarlem, als zijn de het digste bij Amsterdam, om aldaar in den bovengemelden Aardenhout, in gezelschap van den Heer P. VEEN, nieuwe Voorwerpen op te zoeken, latende zij de bij hun bekende Rupsen en Vlinders, ongestoord zitten en worden dus niet gehindert om daar hun geslacht voort te planten, menigmaal gebeurd het echter dat zij niets nieuws vinden, doch andere keeren wederom wel, het spreekt ook van zelve dat de Entomologist reeds Jaren verzameld hebbende, zoo vele voor hem nieuwe Voorwerpen niet vind, als een eerst beginnende, en daar ik reeds vele soorten van Rupsen en Vlinders in mijn werk beschreven hebbe, en thans zelve zeer weinig door mijnen ouderdom aan het opzoeken van dezelve kan doen, zo doet dit nu een mijner Zonen en zoo als ik gezegd hebbe te Haarlem meestentijds in gezelschap van onzen bovengenoemden vriend de Heer PIETER VEEN; wanneer zij nu te zamen zoekende iets nieuws vinden; dan achten zij hunne moeite en de Dagen die zij te voren dikwils vergeefs met zoeken doorbragten beloond; hoe aangenaam was het nu, reeds vele Dagen met hunne nasporingen, om hetzelfde te bekomen, verlopen zijnde, juist ieder een Eitje van de fraaije Dag-Vlinder *de Distelvink* genaamd, en welke door mij nog niet beschreven is, magtig te worden, waardoor ik in de gelegenheid werd gesteld, de gehele Huishouding van dezen schoonen Vlinder, den Liefhebber te kunnen mededelen.

§. 2.

Aangaande de naam van deze Vlinder *Distelvink*, zo is dezelve ontleend van het voedsel der Rupsen, het geene meestentijds Distelen is, waar van daan ook de Latijnsche naam *Cardui* zijnen oorsprong heeft.

§. 3.

Omstreeks de helft van de Maand Julij, des gepasfeerden Jaars, ontving ik van den Heer PIETER VEEN te Haarlem, eenige Rupsen, voor welke vriendelijkheid van mij deze te zenden, ik zijn Ed. hier bij openlijk bedanke, met berigt dat zijn Ed. dezelve des daags te

voren gevonden had, en niet twijfelde of zij waren volwasfen, het geene ook bewaarheid wierd, want twee dagen na den ontvangst begonnen zij zich reeds ter verandering in Pop gereed te maken, er was dus maar even tijd om van dusdanige Rups eene afbeelding te kunnen vervaardigen, zoo als men ziet op *Tab. I. Fig. 3.* Het ge-^{Tab. I.}beurd maar enkele Jaren dat er deze Rupsen in overvloed te vinden ^{Fig. 3.}zijn (*), en zoo was het in het Jaar 1808 wanneer men bijna overal bij zonneshijn de Vlinder zag vliegen en de Rupsen te vinden waren, daarentegen in dit Jaar ziet men noch Rups noch Vlinder, en de Heer VEEN zoo wel als mijn Zoon en meer Lief hebben, hebben geen eenen Vlinder zien vliegen, ook geene Rups, of schoon er naar gezocht hebbende, kunnen vinden, en dus is dit geslacht om zoo eens te zeggen, voor een poos tijd als uitgestorven; wat mag hier van de oorzaak zijn; zal ieder zeker vragen? ik antwoord hierop, dat de Almagtige! die veel beter als wij menschen, weet, welke vernielingen, door eene grootte hoeveelheid Rupsen kan gedaan worden, dezelve niet naar mate van hunnen verwoestende aard laat voorttellen, maar zegd, tot hiertoe en niet verder; van de vernielende aard der Rupsen, wanneer zij in grootte menigte zijn, hebbe ik reeds melding gemaakt in de Beschrijving van de Hebreeuwische Letter- of Resch-Vlinder (*Dispar*) derde Deel pag. 9, en in de Beschrijving van de gestreepte Denne-Rups (*Piniperda*) derde Deel pag. 114, en wegens ons tegenwoordig Voorwerp meldt de Heer ROSEL het navolgende; in het eerste Deel zijner Insecten-Verhandelingen, de Hollandsche vertaling pag. 60. en in de Hoogduitsche uitgave derde Deel pag. 423.: „ Toen in den „ Jare 1752 omtrent het midden van Juny, onder de Landlieden eene „ algemeene klagte ontfond, over eene bijzondere soort van Rupsen, „ welke de bladeren der Artisjokken ten eenenmaal afvraten, be kroop „ mij de lust om deze Rupsen te leeren kennen, naar 't veld te gaan, „ en dezelve te zoeken. Schoon ik nu nog wel vijftig treden van de „ Akkers af was, waar op ik wist dat Artisjokken stonden, ontdekte „ ik reeds tot mijne zeer grootte verwondering louter ledige-Stengels „ en Stelen, en de Akkers zagen er niet anders uit, dan of ze met „ droog Bezemrijs beplant waren: doch toen ik nog wat nader kwam, „ ondervond ik een walgelijke reuk, die mij vast deed besluiten, dat „ er vele Rupsen op dat Land moesten wezen. Ik bedroog er mij ook „ geenzins in: want ik kon naauwelijks eene trede op den Akkerdoen, „ zonder te gelijk eene menigte Rupsen te vertreden; doch mijne „ verwondering nam nog meer toe, wanneer ik aldaar, zoo 't mij toc-
scheen

(*) Zie hieromtrent het eerste Deel 4^e Stuk pag. 44.

„ scheen Doorn-Rupfen aantrof, die mij nog geheel onbekend waren,
 „ welke reeds al het bovenste loof der Artisjokken op het gansche veld
 „ afgevreten hadden, en nu aan de onderste op aarde liggende Blade-
 „ ren bezig waren; hoewel het mij ook toefcheen, als of de meesten
 „ daarvan op weg waren om andere Akkers te bezoeken, dewijl ik er
 „ velen aan den weg op Klisfen, Distelen, Brandenetels en andere
 „ dergelijke gewasfen zag, welke zij ook al door knaagd hadden. Bij
 „ deze gelegenheid vraagde ik eenige Landlieden, die de geleden scha-
 „ de zeer betreurden, of zij dergelijke Rupfen al dikmaals, en reeds
 „ voor dit Jaar bespeurd hadden? Ik kreeg ten antwoord, dat zij de-
 „ zelve nimmer voorheen gezien, maar wel van hunne Ouders ge-
 „ hoord hadden, dat voor omtrent veertig Jaren, de Artisjokken Ak-
 „ kers, door dergelijke Rupfen geheel verdorven waren geworden,
 „ doch dat men ze zedert die tijd niet meer ontdekt hadt.

„ Vermits ik nu begerig was om ook de Vlinders, uit deze Rupfen
 „ voortkomende, te leeren kennen, nam ik verscheiden van de grootste
 „ mede naar huis, alwaar zij niet alleen in Poppen veranderden, maar
 „ ook eindelijk als Vlinders te voorschijn kwamen. Doch ik was
 „ niet weinig verwondert, ziende dat deze Vlinders gene andere wa-
 „ ren, dan die, welke ik op de *X. Tab. Fig. 6* en *7.* afgebeeld hebbe
 „ (en het gene de Distelvink is) Hier uit nu leerde ik, dat deze
 „ Rups, die gewoonlijk een cenzaam leven leid, ook zomtijds gezell-
 „ lig leeft; en ten hoogsten schadelijk kan worden. Dit heeft mij
 „ misleid, en haar in den beginne voor eene andere soort van Rupfen
 „ doen nemen, op dat nu ook andere Liefhebbers daar door niet
 „ bedrogen worden, hebbe ik dit bijzonder Narigt geschreven.”

„ Uit dit berigt van de Heer ROSEL blijkt, dat die verwoesting in
 geen veertig jaren gebeurd was, waardoor mijn boven gezegde antwoord,
 als het ware bevestigd wordt, zoo als het insgelijks gestaafd wordt door
 de verwoestingen van de Denne-Rups, (*Piniperda*) welke in 1806 in
 Hollandsch-Brabant hare verwoestinge aanrigten, want in 1807 zijn
 zij niet weder te voorschijn gekomen, en wel zoo dat men er zelfs
 geene overblijffels van bespeurde, waardoor ook de verlangde bekend-
 making der verdere middelen tegen dit kwaad, nog niet is geschied,
 als zijnde thans van gene dringende noodzakelijkheid, men denkt dat
 de vochtige winter en veelvuldige koude regens in het voorjaar, van
 deze verdwijning der Denne-Rupfen de oorzaak zij, dit zijn dan im-
 mers ook middelen waardoor de Regeerder van het Heelal zegd, tot
 hiertoe en niet verder. Andere redenen voor het verdwijnen van
 soorten van Insecten ziju mij als noch onbekend.

LIBRARY
OF THE
FEDERAL BUREAU OF INVESTIGATION

See the first part of Fauna van Nederland:

ziet de *Taraxacum Cardui* L.

DAG-VLINDERS van de EERSTE BENDE.

P. IV.

Tab. I.

§. 4.

Mijne tegenwoordige Distelvink-Rupsen volwasfen zijnde, wisten ook dat hare verandering tot Pop naderde, en hingen zich ten dien einde zoo als de Rupsen van deze Bende doen, met het achtereinde hier of daar aan op, en sponnen dit wel vast, om voor het afvallen beveiligd te wezen, *Fig. 4.* vertoonde eene in deze gedaante hangende Rups. *Fig. 4.* Na ruim eenen dag in deze gestalte doorgebracht te hebben, splt het Rupsenvel zich achter in de nek open en de fraaije Pop komt te voorschijn (*), deze Poppen zijn inderdaad aanzienwaardig, zommigen met zilvere- andere met goude vlakken, bij *Fig. 5.* ziet men eene Goude Pop en bij *Fig. 6.* op *Tab. II.* eene Zilverre.

Fig. 5.
Tab. II.
Fig. 6.

§. 5.

Na dat nu ons Insect in den staat van Pop, acht- of negen Dagen had doorgebracht, kwam de Vlinder te voorschijn, zijnde de fraaiste ten minsten eene der fraaisten van deze Bende. Het uitkomen van de Vlinder uit het Popvlies, is zeer aardig te zien (†), eenige tijd te voren wierden de Vleugelscheden zeer sterk doorschijnende zoo dat men de Vleugels duidelijk zien kon, *Fig. 7.* stelt ons deze Vlinder in den lopenden stand voor, daarentegen *Fig. 8.* in de vliegende gedaante, vertoonende de laatste te gelijk de grootte pracht en sierlijkheid van de geheele Bovenvleugelen, om dit nu ook geheel van de Ondervleugelen te kunnen zien, zoo ziet men bij *Fig. 9.* een Vlinder het onderste boven, dezelve is dan niet minder fraai als *Fig. 8.* *Fig. 7.* vertoonde insgelijks wel de onderzijde, of als de Vlinder loopt, is het de buitenzijde, doch men ziet maar twee Vleugels, daarentegen *Fig. 9.* de geheele Vlinder voorstelt, het geene hij wel om zijn schoonheid verdiend, en was het niet dat dezelve sommige Jaren, zoo als ik reeds zeide, zich in menigte liet zien, hij zou onder de Liefhebber en der eerste plaatsen in de Kabinetten bekleeden, doch nu is hij minder in aanzien, zoo als het met alle dingen gaat die men in overvloed bekomen kan, een andere Vlinder daarentegen, veel minder fraai zijnde, maar zeldzamer te bekomen, wordt in meer waarde gehouden, van daar komt het latijnsche spreekwoord *omne rarum charum.*

Fig. 7. 8.

Fig. 9. 8. 7.

§. 6.

(*) Men zie nader wegens het te voorschijn komen der Pop, eerste Deel eerste Stuk, *Tab I* pag. 11.

(†) Het uitkomen des Vlinders is ter zelfder plaats als het te voorschijn komen der Pop breedvoerig beschreven.

§ 6.

Nu hadde ik Rupsen, Poppen en Vlinders, maar geene Eijeren, paaren wilden de Vlinders niet, ik hoopte dezelve dus op eene andere wijze te bekomen, te meer dewijl mijn Zoon toen ter tijd zeer veel buiten *Haarlem* was, en misfchien de eene of andere Dag een Eitje vinden mogt, echter begon ik hier reeds aan te twijfelen of dit wel gebeuren zoude, dan op den 7^{den} Augustus, zag mijn Zoon aan de Lijfde vaart, een Distelvink-Vlinder vliegen, en zich in de nabijheid van vele Distelen bevindende, dacht hij dit zal mooglijk een Wijfje zijn en deze gedachten wierden bewaarheid, dit Wijfje vloog eenige malen om hem heen en plaatste zich toen op een Distelblad, leide een Eitje en vloog ogenbliklijk weder weg; mijn Zoon verzuimde niet dit blaadje met het Eitje er op, afteplukken en mede te nemen, toen zich naar onze vriend VEEN begevende om zijn Ed. dit te verhalen, welke juist die Dag niet bij hem was, maar wel daags te vooren, had hij het genooge van deze vriend te ontfangen een dergelijk Eitje, het gene zijn Ed. Daags te vooren door een Wijfjes-Vlinder ook had zien leggen; wij hadden nu twee Eitjes, en dus de gehele Huishouding; deze Eitjes waren groen van kleur, zeer aardig geribd, welke ribbetjes men niet als met een vergrootglas zien kon, zijnde in de natuurlijke grootte als

Tab. I.
Fig. 1. 2.

Fig. 1 op *Tab. I*, dan vergroot vertoonde zij zich als *Fig. 2*.

§ 7.

Deze Eijeren zorgvuldig bewarende, om te zien hoe lang dezelve wel zouden leggen eer de Rupsjes er uit voortkwamen, had ik het genoegen dit reeds den 12^{den} Augustus te zien, komende beide Rupsjes des morgens te voorschijn; ik gaf haar aanstonds een takje Distelbladen, waarvan zij ook begonnen te vreten, spinnende zich tusfchen de bladen in, waren zwart van kleur en min of meer ruig hairig, vervelden eenige Dagen daarna, hebbende toen op de vijfde, zevende en negende ring twee klijne gele dorentjes, den 21sten vervelde zij weder, waarna de dorentjes grooter waren, den 26ten vervelde zij ten derde malen, en hadden toen op zijde onder de lucht gaatjes, en op de rug, witte blokjes, wierden alzo als het ware langzamerhand van kleur als de volwasfene *Fig. 3* afgebeeld, zijnde echter de eene lichter als de andere. Den 11^{den} September, stierf een dezer twee Rupsen; en de andere hing zich om tot Pop te veranderen, den 13^{den} aan het achter einde op, en veranderde den volgende Dag in eene Pop, waaruit in het laafte der Maand, de Vlinder te voorschijn kwam.

§ 8.

§ 8.

Hier zouden ik nu deze verhandeling mede besluiten kunnen, was het niet dat mij nog overig bleef te zeggen, waarom op *Tab. II* een Malva en geen Distel takje is afgebeeld, zijnde hier van de reden als volgt: den 28sten Augustus de Heer VEEN en mijn Zoon weder op de Duinen buiten *Haarlem* wandelende, zagen zij een Distelvink-Vlinder vliegen, welke tot hunne verwondering op de daar staande Malva een Eitje leiden, uit welk Eitje den 2^{den} September het Rupsje kwam; dit nu Malva bladen gevende begon het ook hier van te vreten, zich even als de andere twee tusschen de bladen in spinnende, in 't begin groeide dit Rupsje zeer goed, dan daar het nu reeds in 't najaar was, en op verre na zoo warm niet als in den zomer, begon dit voorspoedig groeijen, na de tweede vervelling aanmerklijk te verminderen; ik gaf dezelve echter zoo lang Malva bladen als ze te bekomen waren, tot in 't begin van November, toen de Rups zich als het waren tot de overwintering gereed maakte gaande stil zitten, zonder van plaats te veranderen, dan stierf tot myn leedwezen in December.

§ 9.

Hoe veel maal nu deze Vlinder in 't Jaar voortteekt, is niet te bepalen, dewijl dit zeer veel van het warme weder, dat het groeijen der Rupsen aanmerklijk bevordert, afhangt, en er zijn te gelijker tijd Eijeren, Rupsen, Poppèn en Vlinders.

Nu is de vraag, hoe overwinterd dit Insect? en ik antwoorde volgens mijn gedachte als Rups, als Pop of als Vlinder, zoo als dit om zoo te zeggen, met de tijd uitkomt. Als Rups, dit bewijst genoegzaam mijne Rups van de Malva, was het nu dat dezelve warme Dagen gehad had, tot zijn vollen wasdom toe, dan was zij mooglijk nog in Pop veranderd, en zou dan in deze staat hebben overwintert, of ons Voorwerp brengt het koude Jaargetijde door als Vlinder, zoo als vele Dag-Vlinders doen, en zoo als ik deze winter nog ondervonden heb, met de *Paauw-Oog Dag-Vlinder (fo)*, welke ik van de Maand November des gepasseerden Jaars in een Doos bewaard heb tot in de Maand Mai dezes Jaars, wanneer ik hem bij heldere zonnescijn weder zijn vrijheid gaf; hebbende dus de geheele winter, zonder eenig voedsel te gebruiken, kunnen leven, het welk daarentegen in den zomer zoo vele Dagen niet zoude geduurd hebben als nu Maanden, dit gaat doch alle menschelijk verstand te boven, in den zomer kan het Dier niet leven zonder voedsel, en in den barren winter heeft dit zelfde soort

van

van Dier, geen voedsel nodig. Welk een groot bewijs, dat eene alles onderhoudende Voorzienigheid ook voor de geringste zijner Schepselen zorgt, wij mogen dus wel met regt onze verwondering te kennen geven en zeggen, met wijlen mijnen vriend den Heer J. J. VAN RENSSELAAR, in deszelfs Gedicht voor het eerste Deel van dit Insecten-Werk geplaatst.

Waar, waar straalt de magt des Scheppers het meest in uit?

Is 't in de grootste of in de kleinste der gewrochten?

Is 't in het bloedloos Diertje of in den Elephant?

Of in het zamenstel van Afrikaas gedrochten?

Zij allen zijn te zaam de wondren van Gods hand.

Dit kweekt in ons gemoed verhevene gedachten

Er rijst een lofzang op van aller schepslen schaar,

Die roept verbaazend uit: wat zijn uw wondre krachten

Verrukkende geducht, ó Opperzegenaar.

Library
of the
University of Toronto

Erasmus Hakoo Panosya Cadui. L.

DAG-VLINDERS *van de* EERSTE BENDE.

● ◀ ● ▶ ●

2

NEDERLANDSCHE INSECTEN,
BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIERDE DEEL.

DERDE VERHANDELING

OVER DE

NACHT-VLINDERS.

van het TWEEDE GEZIN *der* EERSTE BENDE

DE BLOEDVERWANT.

P. IV. Tab. III.

§. 1.

⊙ (⊙) ⊙ aar ik mij voorgenomen hebbe, om die Rupsen en Vlin-
⊙ D ⊙ ders, welken ik nog beschrijven zal, de Hollandsche en
⊙ (⊙) ⊙ Latijnsche namen zo veel mij doenlijk is, overéén te laten
komen, wanneer mij de laatste bekend zijn, en ik der-
zelve beteekenis in het Hollandsch kan overbrengen, zo noeme
ik dan ons tegenwoordig voorwerp in het Hollandsch, *de Bloedver-*
want, in naarvolging van de Latijnsche naam *Affinis*; de reden van
deze naam is mischien om dat hetzelfde als Rups, Pop en Vlinder,
yele gelijkenis heeft met de in het Derde Deel afgebeelde en be-
schrevene Rups en Vlinder, op *Tab. XLVI*, onder de naam van
Hijona, dan of dit eene andere oorzaak heeft is mij onbekend.

§ 2.

Den 26sten Mei, vondt mijn Zoon buiten deze Stad op IJpen, eenige Rupsen, groen gestreept met zwarte stippen, dezelve waren naar gedachten tweemaal verveld, zo als de voorspoedigste binnen *Tab. III.* veertien dagen dit nog tweemaal deden, *Fig. 1.* op *Tab III.* vertoond *Fig. 1.* eene dusdanige Rups volwasfen.

§ 3.

De eerste gedaante-verwisseling nu reeds naderende, begon zich de voorspoedigste Rups den 8ste Junij, tusfchen twee bladen in te spinnen, welk spinsel ik den 15de dito openbrak, en bevond dat de-
Fig. 2. zelve in eene Pop veranderd was, afgebeeld *Fig. 2.* zijnde met eene blaauwe schimmel of dauw overtogen, waaronder dezelve eene bruine
Fig. 3. kleur heeft, zo als *Fig. 3.* ons de Pop voorfeld.

§ 4.

Niet lang blijven deze Poppen onuitgekomen leggen, of de niet onaardige geteekende Vlinder komt uit dezelve te voorschijn, want reeds den 12den Julij, dus maar bijna vijf weken, na het inspinnen,
Fig. 4. kwam de eerste Vlinder bij mij uit, *Fig. 4.* vertoond ons dit weer-
Fig. 5. loos Diertje in de vliegende gedaante, daarentegen *Fig. 5.* in den loo-
penden stand, zeer veel onderscheid is er in de kleur der Vlinderen, sommigen zijn bijna zwart, daarentegen weder andere bruinachtig, zo als de afbeeldingen doen zien. Gaarne zoude ik ook de Eijeren hebben afgebeeld, hadde ik dezelve maar bekomen, ik plaatste wel Mannetjes en Wijfjes bij elkanderen, maar zij wilden niet paren noch Eijeren leggen, ten minsten hebben zij het laatste niet gedaan, en ik ben dus hiervan verstoken gebleven, dezelve zouden zekerlijk overwinterd hebben, dewijl men de Rupsen niet anders als in 't voorjaar vindt, zo als ik zelfs verscheidene malen ondervonden heb.

B. v. F. 10. in 20 Cosmia spinus L.

NACHT-VLINDERS *van't* Tweede Gezin *of* EERSTE BENDE.

P. IV.

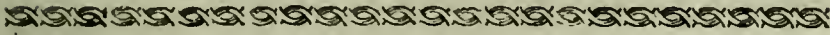
Tab. III.

NEDERLANDSCHE INSECTEN.

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIERDE DEEL.

VIERDE VERHANDELING

OVER DE

NACHT-VLINDERS.

van het TWEEDE GEZIN *der* EERSTE BENDE.

DE DRIETAND.

P. IV. Tab. IV.

§. 1.

ij de afbeelding van *De Halve Maan Vlinder*, in het Derde Deel Tab. XLII. beschreven, zeide ik nog eenen Vlinder te kennen, welke mijn gezegde, daar gedaan, nog nader zoude bevestigen, thans zal nu de Vlinder, aldaar door mij bedoelt, het onderwerp dezer Verhandeling uitmaken; ten dien einde vergelijkte men de tegenwoordige Vlinder, met die gene, welke in het Tweede Deel, Vierde Stuk, Tab. XXII. afgebeeld is, bekend onder den naam

van *Psi*; en wie zal niet in den eersten opslag zeggen, deze en gene zijn dezelfde Vlinders, te meer nog, als men weet, dat het veel malen gebeurd, dat onder het zelfde soort van Vlinders, lichte en donkere van kleur gevonden worden, en welke somtijds nog meerder verschillen dan de tegenwoordige met de *Psi*, echter zijn het twee soorten, en in de *Rupsen* is een aanmerkelijk verschil.

§. 2.

De naam van *Psi*, is ontleent van de Teekeningen, welke op de Boven-vlerken van den Vlinder zich bevinden; zoo heeft men ingelijks naar dezelve ons tegenwoordig voorwerp in het Latijn genoemd *Tridens*, beteekenende in het Hollandsch Drietandig, welke naam ik behouden hebbende, dezelve noeme de DRIETAND.

§. 3.

Daar ik nooit te voren het geluk hebbe gehad, deze *Rups* te vinden, zoo twijfelde ik of dezelve zich wel hier te Lande onthield; dan in de maand October des jaars 1807, vond mijn Zoon 'er eene buiten Haarlem, op de EikenBladen, *Tab. IV.* dezelve was reeds volwasfen, afgetekend *Tab. IV. Fig. 2.* en *Fig. 2.* hield reeds des anderen daags op met vreten, waar uit ik in het volgende jaar, ook den Vlinder bekwam.

§. 4.

§. 4.

Nu den tijd en het voedsel wetende, wanneer en waar deze Rupsen zich ophielden, verzuimde mijn Zoon niet, naar dezelve in het jaar 1808. te zoeken, en had ook het geluk 'er verscheidene van te vinden; Fig. 1. vertoont 'er eene Fig. 1. tweemaal verveld zijnde; de breede streep, welke over den rug dezer Rupsen loopt, is gedurende haren wasdom geel van kleur, maar wanneer de tijd harer verandering nadert, word deze streep langzamerhand lichter van kleur, zoo dat dezelve voor de verandering bijna geheel wit is.

§. 5.

Zoodra nu de Rups de tijd harer verandering voelt naderen, zoekt zij naar eene plaats, om zich hier toe gereed te maken, vervaardigende alsdan een Spinfel meestal van buiten tegen het een of ander stuk hout, even als de *Psi*-Rups doet, doch wanneer het hout veel vermolmt is, dan vreet de Rups zich ook wel geheel in hetzelfde in, en maakt zich dan binnen in het hout een verblijf, ter verandering gereed, om daar het gure Jaargetijde door te brengen, en hare ontbinding af te wagten; Fig. 3. vertoont een Spinfel, van buiten op een Fig. 3. stuk hout door eene dezer Rupsen vervaardigd, en Fig. 4. Fig. 4. stelt de Pop voor buiten het Spinfel.

§. 6.

In de maanden September en October vind men deze Ruppen volwasfen, en het is veel in de laatstgenoemde maand, dat zij zich inspinnen, en in dezen staat den geheelen Winter en het daarop volgende Voorjaar blijven leggen, komende de Vlinder niet voor in de maanden Junij en Julij te voorschijn, brengende dus eenen tijd van acht of negen maanden, *Fig. 5.* in de gedaante van Pop door; *Fig. 5.* stelt de Vlinder voor *Fig. 6.* in den lopenden stand, daarentegen *Fig. 6.* in de vliegende gedaante; het onderscheid der kunne, is niet anders als aan de meerdere of mindere dikte van het Lijf te onderkennen.

Dat deze Vlinders zich maar eenmaal in het jaar vertoonen lijd't geen twijfel.

LIBRARY
OF THE
UNIVERSITY OF TORONTO

Fac. Fauna etc. Serenyela P. L.

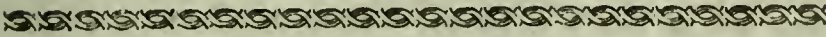
NACHT-VLINDERS van 't Tweede Gezm. over EERSTE BIENDE.

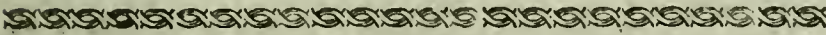

NEDERLANDSCHE INSECTEN.

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIERDE DEEL.

VIJFDE VERHANDELING

OVER DE

NACHT - VLINDERS.

van het TWEEDE GEZIN der TWEEDE BENDE

DE GELIJKE.

P. IV. Tab. V.

§. 1.

et is mij altoos aangenaam wanneer ik in de gelegenheid ben, aan de Liefhebbers de Afbeelding en beschrijving mede te deelen, van eene Rups en Vlinder, welke nog weinig bekend is, zoo als ons tegenwoordig Voorwerp, ten minsten zal men hetzelfde bij vele Auteurs te vergeefs zoeken, en nog geen Hollandschen Naam hebbende zoo noeme ik dit Insect, *De Gelijke*, in naarvolging van de Latijnsche Naam *Confortaria*, het gene zekerlijk zijn oorsprong heeft van het woord *Con-*

D

sors,

soort, (gelijk) mogelijk aldus genaamd om dat de Rups en Vlinder bijna gelijk of eenkleuring zijn, of mischien om dat de Vlinder, rustende tegen een platte muur of iets dergelijks, zoo gelijk en glad 'er tegen zit, dat het nagenoeg aan de dikte niet te zien is of 'er een Vlinder zit of niet.

§. 2.

Voor ruim Veertig Jaren geleden, en wel in het Jaar 1763. hebbe ik eene Rups afgetekend, door mij toen ter tijd *Tab. V.* gevonden afgebeeld *Tab. V. Fig. 4.* maar hoe dat het met *Fig. 4.* deze Rups was afgelopen, is mij thans geheel onbekend en was daardoor buiten de mogelijkheid de Afbeelding en Beschrijving den Liefhebber te kunnen mededelen dan op den 6^{den} Augustus 1807. ontving ik van de Heer P. VEEN, te Haarlem, eenige Span-Rupsen, waarvoor ik zijn Ed. hierbij openlijk mijnen dank betuige, met berigt dat zij Eiken Bladen tot voedsel gebruikten, aanstonds erkende ik dezelve die *soort* te zyn, welke ik hadde afgetekend, echter waren *Fig. 5.* 'er bij, welke donkerder van kleur waren als *Fig. 5.* zy vreten nog eenige weinige dagen en waren toen volwasfen.

§. 3.

Den Elfden Augustus kroop de eerste van mijne ontvangene Rupsen in de Aarde en vervolgens de overigen; ik liet de aarde toen stil staan tot in het laatste der maand en bevond dat *Fig. 6.* dezelve in bruine Poppen veranderd waren, afgebeeld *Fig. 6.* zonder eenig Spinzel gemaakt te hebben.

§. 4.

§. 4.

De als levenloze staat van dit Insect duurde nu den geheelen Winter en het daarop volgende Voorjaar, komende niet voor den 20sten Junij, in zijn verheerlijkten staat als Vlinder te voorschijn, Fig. 7. en 8. vertoonen deze Vlinders, zijnde Fig. 7. en 8. de eerste naar een Wijfje, en de laatste naar een Mannetje vervaardigd, het onderscheid der kunne is zeer gemakkelijk aan de voelders of sprietten te kennen.

§. 5.

Nu Mannetjes- en Wyfjes-Vlinders hebbende, plaatste ik dezelve bij elkander, in hoop dat zij zoude paren en eieren leggen, waardoor ik dan in de gelegenheid zoude zijn, ook van deze eene afbeelding te kunnen geven, ik wierd ook hierin niet te leur gesteld, want reeds den 28sten Junij, had het Wijfje eenige Eitjes gelegd, 3 of 4 bij elkander Fig. 1. verbeelden dezelve in de natuurlijken grootte en Fig. 2. Fig. 1. Fig. 2. door het Microscop gezien, kunnende men dan zeer duidelijk zien, dat dezelve fraai groen van kleur en vol kuiltjes waren, even als een Vingerhoed doch langwerpig.

§. 6.

Veertien Dagen na dat de Eitjes gelegd waren, kwamen de Jonge Rupsjes reeds te voorschijn, zijnde bruin en geel gestreept; vier a vijf Dagen na hare geboorte, vervelden zij, voor de eerste maal en waren toen licht geelachtig groen, zo

als zij zich ook na de tweede vervelling bevonden, hebbende toen op het vijfde lid aan weerszijden een zwart stipje

- Fig. 3.* *Fig. 3.* stelt eene zodanige Rups voor; na de Derde vervelling het gene van de voorspoedigsten, reeds den 22ten Julij was, geleken de zwarte stipjes op het vijfde Lid reeds meerder naar knobbeltjes, en na de vierde Huidverwifeling, dat in het laatste dezer maand gebeurde, waren dezelve geheel in knob-
- Fig. 4.* beltjes veranderd, zoo als aan de volwasfene Rupfen, *Fig 4.*
- en 5.* en 5. duidelijk te zien is; mijne Rupfen nu hare volle grootte bereikt hebbende, kroopen ook weldra in de Aarde, waarin zij in Poppen veranderde, om wederom als Vlinders te voorschijn te komen, het gene ik in de volgende Zomer verwachten, dan het geheele Jaar 1809 verliep zonder dat ik het genoeg had een Vlinder te zien, en nu terwijl ik dit schrijf, zijnde Mai 1810, is 'er van dezelve nog geene te voorschijn gekomen, echter zijn mijne Poppen nog levendig, en hebbe dus nog hoop hier uit Vlinders te bekomen, het gene ik in eene volgende Verhandeling niet zal nalaten den Liefhebberen mededelen.

Brief 203 33 7/8 204 (Carmia Concoloraria F. -
Concoloraria) Hb.

(Linn. Syst. Nat. F. 6 VIII.)

NACHT-VI INDIERS van 'Tweede Genus der TWEEDE BENDE.

19

NEDERLANDSCHE INSECTEN.
BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIERDE DEEL.

ZESDE VERHANDELING

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het TWEEDE GEZIN *der* EERSTE BENDE

DE DROMEDARIS.

P. IV. Tab. VI.

§. 1.

Naar de namen van de bekende viervoetige Dieren, *Kameel* en *Dromedaris*, heeft men zeker afgeleid de namen van de *Rupsen*, welke even als deze Dieren, met bulten op den Rug voorzien zijn; van deze soorten van *Rupsen*, is 'er in het Eerste Deel, Vierde Stuk, Tab. XII. reeds eene afgebeeld, nu zal eene tweede het onderwerp dezer Verhandeling uitmaken, hebbende vier bulten, daar de eerste maar twee op den Rug heeft, en ook veel zeldzamer als de eerste gevonden wordt. In het Latyn draagt hetzelfde den naam van *Dromedarius*, kunnende dus geen geschikter naam aan dit Insect in het Hollandsch gegeven worden, als *Dromedaris*.

§ 2.

Op den 2^{den} September, eenige jaren geleden, zocht ik met mijnen Zoon in den Haarlemmer Hout, naar Insecten, en hadden het genoeg twee *Rupsen* te vinden, van ons tegenwoordig Voorwerp, de eene ééns, en de andere driemaal verveld, maar tot ons loedwezen stierf de eene, doch hadden daarentegen het genoeg, uit de andere de *Vlinder* te zien ten voorschyn komen.

B.

§ 3.

§ 3.

Wij verzuimden nu niet, om in het volgende jaar, weder naar Rupfen van deze soort te zoeken, en vonden 'er ook van onderscheidene grootte en kleur, zoo als wij insgelijks eenige van den Heer P. VEEN, te Haarlem ontvingen, vertoonende zich

Tab. VI. de volwasfene als *Fig. 1* en *2*, op *Tab. VI.*; zeer verschillende *Fig. 1 en 2.* is de grondkleur van dezelve, zijnde de eene graauwachtig bruin, en de andere licht-groen, met donkere vlammen, doch de bruine streep op den rug en onder den buik, hebben zij beiden genoegzaam eveneens.

§ 4.

In het laatste der maand September, en begin van October, waren deze Rupfen volwasfen, doch de meesten stierven, en wel naar alle gedachten veroorzaakt, door dat dezelve opgeflooten zijnde, gebrek aan frische lucht hadden, echter eenige weinige kropen 'er van in de aarde, waarin zy zich een verblijf

Fig. 3. gereed maakten, als *Fig. 3.*, en veranderden daarin tot Poppen.

Fig. 4. *Fig. 4.* vertoond eene dusdanige Pop, buiten het spinsel.

§ 5.

Uit de bovengemelde Poppen, kwamen in de maand Mai des *Fig. 5.* volgenden jaars, de Vlinders ten voorschijn, bij *Fig. 5.* ziet men *Fig. 6.* het Wijsje in de vliegende gedaante, en bij *Fig. 6.* het Mannetje in den lopenden stand; wij plaatsten nu wel Mannetjes en Wijsjes bij elkander, doch bekwamen geene Eijeren, kunnen dus ook niet met zekerheid bepalen, hoe veelmalen deze Rupfen en Vlinders in één jaar zich vertoonen, het zij eens, of tweemaal, wij zouden het laatste bijna denken, om dat de tijd tuschen het uitkomen des Vlinders, en het volwasfen zijn der Rupfen, zijnde van Mai tot October, dus omtrent vijf maanden, 't welk naar ons oordeel veel te lang is, dat deze verlopen zouden, met het uitkomen van het Eij, en het groeijen der Rupfen van hetzelfde geslacht, maar zouden hieruit besluiten, dat 'er tuschenbeiden, nog een geslacht voortteelde.

Er. F. ... Melodonta Dromedarius L.

NACHT-VLINDERS van t' Tweede Gezin der EERSTE BENDE.

❁ (❁) ❁

NEDERLANDSCHE INSECTEN.
BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

~~~~~

VIERDE DEEL.

~~~~~

~~~~~

ZEVENDE EN ACHTSTE VERHANDELING.

OVER DE

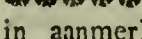
NACHT-VLINDERS,

van het TWEEDE GEZIN *der* TWEEDE BENDE

DE SCHIMMEL.

P. IV. Tab. VII. VIII.

§ 1.

 ns tegenwoordig Voorwerp draagt den Latijnschen naam van *Rufata*, daarentegen voor zoo veel mij bekend is, nog geenen hollandschen naam hebbende, zoo noeme ik hetzelfde *De Schimmel*; in aanmerking nemende de vlammen en vlakken welke de Vlinder op de boven-vleugels heeft, en waarvan naar gedachten, de Latijnsche naam ook zijnen oorsprong heeft.

§ 2.

Voor twee jaren geleden ontving ik van den Heere PIETER VEEN, te Haarlem, waarvoor ik hierbij zijn Ed.

F

mij-

mijnen dank betuige, eenige Eijeren, lichtgeel van kleur, *Tab. VII.* zonder eenigegefigureerdheid, afgebeeld vergroot op *Tab. VII.*

Fig. 1. *Fig. 1.* weinige dagen dezelve gehad hebbende, kwamen de Rupsjes reeds te voorschijn, zijnde van kleur als de Eijeren.

§ 3.

Aanstonds gaf ik, ingevolge het berigt van mijnen vriend, bij het zenden der Eijeren, aan deze jonge Rupsjes, Else bladen, waarvan zij ook begonnen te vreten, en waarmede ik dezelve ook tot hare volle grootte gevoed hebbe, zijnde *Fig. 2.* zij omstreeks half Augustus, volwasfen, *Fig. 2.* vertoont eene van deze volwasfene Rupsfen. De kleur derzelve, was niet veel verschillende, zijnde de eene wel wat donkerder als de andere, echter waren zij allen die ik gehad hebbe, groen van kleur, doch de streep op de zijde, was onderscheiden, zijnde bij sommigen geelachtig, bij anderen daarentegen roodachtig.

§ 4.

Mijne Rupsfen, nu volwasfen zijnde, sponnen zich maar zeer los tusfchen de Bladen in, en veranderden meestentijds *Fig. 3.* reeds den volgenden dag in Poppen, *Fig. 3.* is de afbeelding van eene dezer Poppen, zijnde naar eene donkere van kleur vervaardigd, anders bevinden zich dezelve veeltijds lichter.

§ 5.

Maar zeer kort, bleven deze Poppen leggen, komende in het laatste der maand Augustus reeds de Vlinders te voorschijn, hebbende dus maar veertien dagen als Poppen gelegen. Twee of drie dagen voor het uitkomen des Vlinders, wordt

5118 a 1a 021. *Cidaria* *Quisjata* *H. B.*

NACHT-VLINDERS *van* 'Tweede Gezand' TWEEDE BIENDE.

P. IV.

Tab. VII.

wordt het Poppenvlies zeer donker van kleur, waaraan men duidelijk zien kan, dat alsdan spoedig de Vlinder zal uitkomen. Fig. 4 en 5. vertoonen dezelve in de vliegende gedaante, daarentegen Fig. 6. in den lopenden stand; het onderscheid der Kunne, is niet wel anders als aan de meerdere of mindere dikte van het Lijf, te onderkennen. Ik plaatste nu eenige Vlinders bij elkander, en ook spoedig leiden de Wijfjes hare Eijeren, zijnde wederom van kleur zoo als ik dezelve ontfangen had.

Fig. 4. en 5.

Fig. 6.

§ 6.

Tot mijn leedwezen, zijn deze Eijeren, door zeker toeval bij mij verloren geraakt, en kan dus niet bepalen of de Eijeren overwinteren, dan of de Rupsjes nog voor den Winter uitkomen, en deze het gure jaargetijde doorbrengen, doch het is zeker, dat ons tegenwoordig Voorwerp twee malen in het jaar voortteeld, als hebbende ik in Junij, en wederom in September, de Eijeren gehad.

§ 7.

Deze Verhandeling nu zoo verre gereed hebbende, ontfing ik in het begin der maand April dezes jaars, van den Heer F. C. DECOURT, te Dordrecht, waarvoor ik hierbij zijn Ed. openlijk mijnen dank betuige, eenige Span-Rupsen met eenen Vlinder welke daar uit voortkwam, en het berigt dat deze Rupsen, voor den Winter uit de Eijeren komen en de Aardbeziën-bladen tot voedsel gebruikten, aanstonds erkende ik de Vlinder en de Rupsen voor dezelve soort te zijn, als die genen welke ik met Else-bladen gevoed had, en besloot dus om de uitkomst van deze Rupsen, met Aardbeziën-bladen voeden-

de, afte wachten; alvorens ik mijne Verhandeling uitgaf, en het einde beloofde geheel dit uitstel, zoo dat ik besloot, dewijl Tab. VII. reeds gereed was, nog eene Plaat van dit Insect uittegeven, zijnde Tab. VIII. om daar door het buitengewone onderscheid in de Tekeningen der Vlinders, des te beter te doen zien.

§ 8.

- Ik voede nu mijne van den Heer F. C. DECOURT, ontfangene Rupsen; met Aardbeziën-bladen, tot hare volle grootte, op Tab. VIII. Fig. 7. ziet men eene dezer Rupsen volwasfen, (welke nu roodachtig op de zijde is,) afgebeeld, omstreeks de helft van de maand Maj, sponnen zij zich wederom in, zoo als de vorigen, en veranderden ook insgelijks spoedig in Poppen;
- Fig. 8. Fig. 8. vertoont eene derzelve, zijnde licht van kleur. Na verloop van veertien dagen, kwamen nu wederom de Vlinders te voorschijn, en wel zeer verschillende, niet alleen van de vorigen, maar ook onderling van elkander; bij Fig. 9. 10 en 11. ziet men drie Vlinders, bijna geheel onderscheiden, van bovenvleugels, Fig. 9 en 10 komen nog al eenigzins overeen, echter zijn zij veel verschillende, dewijl de grootste en meest
- Fig. 9. in het oog vallende Vlammen van Fig. 9. grijsachtig, daaren
- Fig. 10. 11. tegen van Fig. 10. geelachtig zijn, maar Fig. 11. is geheel anders, en heeft bijna geene overeenkomst met de anderen als de plaatsing der Vlammen, want het gene bij de eersten grijs- of geelachtig is, is bij deze Vlinder zwart, het welk geheel van de anderen afwijkt.

Pidaria Ruyata Sp. S.
var:

Fig. 10

202: #55: 521: 6: 105

var a:
Commarobata God.

Fig. 11

202: #55: 521: 6: 105

var b:
Commarobata God.

NACHT-VLINDERS van t'weede Gezinder TWEEDE BLENDE.

P. IV.

Tab. VIII.

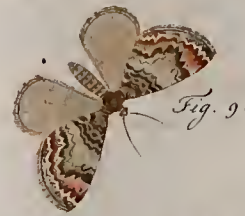

Fig. 9.

Fig. 10.

Fig. 11.

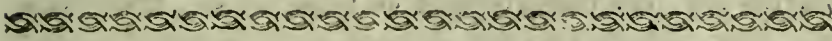
Fig. 7.

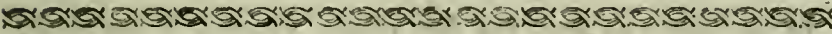
Fig. 8.

NEDERLANDSCHE INSECTEN.

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIERDE DEEL.

NEGENDE VERHANDELING.

OVER DE

DAG-VLINDERS,

van de EERSTE BENDE.

DE GEHAKKELDE AURELIA:

P. IV. Tab. IX.

§ I.

Lang heb ik getwijfelt of onze tegenwoordige Vlinder bekend bij den Latijnschen naam van *C. Albumi*; wel een inwoonder van Nederland was, tot dat mij eindelijk zulks door meer dan eenen liefhebber verzekerd wierd, welke denzelven hadden zien vliegen; nu is 'er nog een Vlinder in Duitschland, en misfchien ook even als ons tegenwoordig Voorwerp mede in ons Vaderland, welke

G

vele

vele overeenkomst met denzelfven heeft, echter bij nader onderzoek bevindt men dat het een geheele andere is, in het Latijn genaamd *L. Album*, zijnde aldus genoemd naar het teeken dat de Vlinder van onderen op deszelfs ondervleugels heeft, en waarvan ook onze tegenwoordige de naam van *C. Album* bekomen heeft, echter is hij ook algemeen bij de Hollandsche naam van *Gehakkelde Aurelia* bekend.

In het Infekten-werk van den Heere RÖSEL, in het eerste deel, eerste clasfe, der Dag-Vlinders, Tab. V. is ons tegenwoordig Infekt insgelijks beschreven en afgebeeld.

§. 2.

Den 15^{den} Augustus, 1808. ontving ik van den Wel-Edelen Heere DE WOLF VAN WESTERRODE, te Harderwijk, waarvoor ik hierbij zijn Wel-Edele mijnen dank betuige, drie Rupsen, gevonden door Mejufvrouw zijn Wel-Ed. Dochter, eenige dagen te voren op de Kruis-Beziën, aanstonds erkende ik dezelve voor Rupsen van de Gehakkelde Aurelia, en hoopte dus nu hierdoor in de gelegenheid te zijn, wanneer deze Rupsen in Poppen veranderden, en de Vlinders daaruit voortkwamen, den liefhebber den afbeelding en beschrijving van deze fraaije en in ons land onder de zeldzame behorende Vlinders, te kunnen mededeelen, en de uitkomst heeft aan mijne verwachting ook voldaan, en mijn geduld behoefde geene lange uitrekking te verdragen, dewijl in dezelfde maand, de Vlinders nog te voorschijn kwamen.

§. 3.

Op Tab. IX. Fig. 1 en 2. ziet men de afbeelding van de Tab. IX. volwasfene Rupsen, welke in der daad fraai zijn, en beho- Fig. 1. en 2. rende zeker onder de bijzondere gekleurde Rupsen, zijnde de eerste vijf ringen op den rug zwart met bruine banden en de overige zeven ringen licht appel-bloefem van kleur. Aardig vertoont zich ook de kop van deze Rups, hebbende een hartvormige gedaante, en van boven op ieder punt een fcherp dorentje, van de Rups bij Fig. 2. afgebeeld, ziet men zeer Fig. 2. duidelijk den kop in zijn geheel van voren.

§. 4.

Ik plaatste nu aanftonds mijne ontvangene Rupsen op een takje Kruis-Beziën, welker bladen zij zich zeer wel smaken lieten tot den volgenden dag, wanneer zij zich reeds met het achtereinde vastfponnen en ophingen, en nog den zelfden dag in Poppen, als Fig. 3. op onze plaat vertoond, Fig. 3. veranderden.

§. 5.

Nog in dezelfde maand, zoo als ik boven reeds zeide, kwamen de fraaije Vlinders te voorschijn, bij Fig. 4. ziet Fig. 4. men denzelfen in den lopenden stand en bij Fig. 5. daarente- Fig. 5. tegen in de vliegende gedaante; wanneer de Vlinder in den lopenden stand als Fig. 4. zich bevind, ziet men zeer duidelij, en het gene ook ieder aanschouwer aanftonds in het

oogt valt, zijn naams oorsprong van *C. Album* of witte *C.* welk teeken hij op de ondervleugels heeft en waarbij weinig verbeelding behoeft gebruikt te worden, het is ten minsten veel duidelijker, daar het wit op de overige donkere kleur van de ondervleugels des Vlinders zeer veel afsteekt, als wel de nommers of het getal het gene op de ondervleugels van de bekende nummer-Vlinder *Atalante* te vinden is, afgebeeld in het eerste deel van dit Insektenwerk, eerste stuk, Tab. I. De oorsprong van de Hollandfche naam zal ook ieder liefhebber spoedig ontdekken, dewijl de Vlinder veel gelijkenis zoo wel van kleur, als van grootte hebbende, met de zoogenaamde kleine *Aurelia Urticae* insgelijks afgebeeld en beschreven in dit werk, eerste deel, eerste stuk, Tab. II. en de vleugelen op de kanten uitgehakkelt zijnde, is dus de naam van *Gehakkelde Aurelia* zeer gepast.

§ 6.

Hoe veelmalen onze Vlinder in het jaar voortteelt is mij onbekend, doch dit zal zeker meer als eens gebeuren, en dezelve zal naar alle gedachten overwinteren, zoo als ik dit onlangs hier voor, bij Tab. I. en II. van dit deel, in de beschrijving van de Distelvink *Cardui* gemeld heb, namentlijk als Rups, Pop of Vlinder, het laatste durf ik bijna zeker stellen, om dat mijn Zoon eens in de maand November, op de Duinen, buiten Haarlem wandelende, aldaar een van deze Vlinders, aan een raster of hek zag zitten, het was toen reeds te verre in het jaar gevorderd, dan dat dit geslacht in eene andere gedaante als dien van Vlinder den Winter zoude hebben kunnen overbrengen.

* *

LIBRARY
1911

Erpina de de Lencija. C. Album L.

DAG-VLINDERS van de EERSTE BENDE.

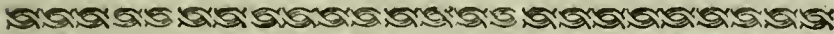

NEDERLANDSCHE INSECTEN.

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIERDE DEEL.

TIENDE VERHANDELING

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het TWEEDE GEZIN der TWEEDE BENDE

DE GESTIPPELDE.

P. IV. Tab. X.

§ 1.

In hoe vele Rijken, Benden of Gezinnen; men de Schepping ook verdelen moge, zoo bestaat 'er doch eigenlijk nergens eene gaping, en het gansche geschapene Heeläl, zoo wel levendige als levenlose zaken, zijn alle door het eene of andere middelwezen, als het ware aan elkander verbonden, zoo verbinden, bij voorbeeld de Plantdieren, het Dieren- aan het Plantenrijk, en het Plantenrijk word wederom aan het Mineralen of Steenrijk verbonden door de Koraal-Gewassen en meer andere zaken; in deze drie Rijken, namelijk het Dieren-, Planten- en Mineralen- of Steenrijk verdeelt men oppervlakkig de geschapene wezens, en wederom ieder van deze Rijken in mindere delen en die mindere delen, wederom in noch kleindere, om daar door ware het mogelijk beter het eene van het andere te kunnen onderscheiden; zoo zijn bij voorbeeld de Vlinders verdeelt in twee Classen, namelijk in Dag- en Nacht-Vlinders; de Dag-

H
Vlin-

Vlinders hebbe ik wederom verdeelt in twee Benden, zoo als ook de Nacht-Vlinders, en ieder Bende van deze laatsten wederom in twee gezinnen, om aldus ware het mogelijk niet alles door elkander te plaatzen, zoo dat de Vlinders van 10, 12 en 16 pootige Rupsen, onderscheiden zouden zijn, kunnende men ook bijna altoos aan de Vlinder zien, uit welke foort van Rups dezelve gekomen is, breedvoeriger hebbe ik mijne verdeeling in het eerste en tweede deel van dit werk beschreven, doch 'er zijn weder middel-Infecten, welke het eene gezin aan het andere, de eene Bende aan de andere, ja zelfs het eene geslacht aan het andere verbinden, zoo als ons tegenwoordig voorwerp aangemerkt kan worden, een verbindings-Infect tusfchen de Dag- en Nacht-Vlinders te zijn, dewijl men de Span-Rupsen of Meters onder de Nacht-Vlinders rekent, zoo moest ook het Popje, daar onze tegenwoordige Rups in veranderd, als dusdanig zijn, maar neen, dit is zoo niet, want hetzelfde wijkt geheel van deze regel af, en is volmaakt een Dag-Vlinder-Popje, en wel, volgens mijne verdeeling, van de tweede Bende.

§. 2.

Punctaria of *Gestippelde* is de naam welke aan dezen Vlinder gegeven werd, zekerlijk om dat de bovenzleugels der Vlinders met vele stippen versierd zijn, kunnende ook zeer geschikt by dezen naam door de eene liefhebber aan den anderen worden opgegeven.

§. 3.

In den jare 1807. ontving ik in de maand September, van den Heer PIETER VEEN te Haarlem, waarvoor ik zijn Ed. hierbij openlijk bedanke, eenige volwasfene Rupsen, zeer onderscheiden van kleur, afgebeeld Tab. X. Fig. 3. en 4. eenige weinige dagen daarna, sponnen zij tot mijne verwondering even als de Dag-Vlinders van de tweede Bende, het achtereinde vast, en een draad dwars over het lijf, en veranderden alzoo tot poppen, waaruit in de maand Mai, des volgenden jaars, de Vlinders kwamen.

Tab. X.
Fig. 3. en 4.

§. 4.

Mijne Vlinders, nu bij elkander gezet hebbende, hoopte ik 'er eieren van te zullen bekomen, het gene ook gebeurde, leggende de Wijfjes hare eieren meest enkeld, echter ook wel twee of drie bij elkander, Fig 1. is de natuurlijke grootte en

Fig. 1.

en Fig 2. door het Mikroskoop gezien, zijnde licht geelachtig Fig. 2. wit van kleur, met langwerpige kuiltjes.

§. 5.

Nagenoeg acht dagen deze eijeren gelegen hebbende, kwamen de Rupsjes reeds te voorschijn, zijnde licht geel, met zwarte bandjes, vier of vijf dagen, na dat zij het ei verlaten hadden; vervelden zij reeds voor de eerste maal, en wederom na verloop van even zoo veel dagen, voor de tweede keer, blijvende na deze tweede huidverwisseling nog geelachtig, met zwarte of bruine bandjes, doch na hare derde verwisseling van huid, welke eene week na de tweede geschiede, bekwamen zij nagenoeg dezelve kleur, zoo als ze zich volwasfen, na nog eenmaal verveld te zijn, weder met een tusschentijd van zeven of acht dagen, vertoonden; en zoo als Fig. 3: en 4. dezelve voorsteld. Fig. 3 en 4.

§. 6.

Den 3den Junij, was het eerste Rupsje uitgekomen; en den 4den Julij spon de eerste zich het achtereinde vast, en een draad over het lijf. en veranderde twee à drie dagen daarna in eene Pop. Deze Poppetjes behielden bijna dezelve kleur als de Rupsen geweest waren, zoo als Fig. 5. en 6. doet zien, Fig. 5: en 6. zijnde het eene van eene groene, en het andere van eene geelachtige Rups.

§. 7.

Spoedig kwamen nu wederom de Vlinders te voorschijn, en wel den 14^{den} Julij de eerste, en vervolgens de overigen; Fig. 7. Fig. 7. verbeeld een Wijfje en Fig. 8. een Mannetje, het onderscheid Fig. 8. der kunne is zeer gemakkelijk aan de sprieten te zien, hebbende het Mannetje gekamde, het Wijfje daarentegen gladde sprieten.

§. 8.

Toen ik de eerste maal deze Vlinders had, ontdekte ik eenig onderscheid in de tekening op de Vleugels, bestaande hierin dat 'er Vlinders bij waren welke op ieder vleugel een wit vlakje hadden, om dit te doen zien, ziet men bij Fig. 9. Fig. 9. een Mannetje afgebeeld, welke op ieder vleugel een wit vlakje heeft, 'er waren ook even zulke Wijfjes bij. of dit nu een bijzondere soort is, dan of het maar eene variëteit is,

kan ik niet bepalen, in Duitschland geloove ik dat men dezelve voor eene soort houdt, doch ik twifelen of dit wel de waarheid is, ik zoude eerder denken, dat het twee onderscheidene soorten zijn, waarvan echter de Rupsen en Poppen veel gelijkenis met elkander hebben, te meer, dewijl de heer VEEN en mijn Zoon in het jaar 1808. tweemaal een paar Vlinders gepaard gevangen hebben, echter waren het beide de keeren Mannetje en Wijfje met witte vlakken, zij vingen ook wel van de Vlinders Fig. 7. en 8. doch geen paar te gelijk, maar wel Mannetjes en Wijfjes enkeld; om nu zoo ik hoopte zeker te worden, (doch waarin ik tot mijn leedwezen ben te leur gesteld,) plaatste ik de Mannetjes en Wijfjes, met witte vlakjes, bij elkander, en die zonder witte vlakjes insgelyks bij elkander, in hoope om van beide soorten Eijeren, Rupsen, Poppen en eindelijk Vlinders te bekomen, ik bekwam ook van iedere soort Eijeren, waaruit de Rupsjes voortkwamen, doch eer dat deze hare volle grootte bereikt hadden, stierven zij alle, en ik was dus, tot mijn leedwezen, van de beslissing hiervan verstoken; ik wachte nu tot het volgende jaar, om weder, was het mogelijk, nieuwe Rupsen of Vlinders te vangen en mijne nasporingen hieromtrent voortzetten, doch dat jaar verliep zonder dat ik Rups of Vlinder ben machtig geworden, zoo verliep ook het volgende jaar, en ben dus genoodzaakt de beslissing hiervan, tot eene andere gelegenheid opteschorten, zullende ik, hetzelfde wetende, met genoeg aan de liefhebberden mededelen, zoo als ik ook met genoeg, wanneer de eene of andere liefhebber, in staat mogt wezen, dit te onderzoeken, de bevinding daarvan zal te gemoet zien, om dezelve alsdan in eene volgende Verhandeling, te kunnen melden; gelijk ik thans kan melding maken, dat ik door de goedheid van onderscheidene liefhebberden ben in staat gesteld, de afbeelding van eenige fraaije voorwerpen, waaronder de zeldzame *Sphinx Galii*, de *Bomb: Quercus*, *Lucipara*, de *Geom: Lichenaria* en eenige anderen, in het vervolg nog te kunnen mededelen.

LEAF
OF THE
L. ...

52

Fig. 1.
No. 547. *Ephyra Dup. Funotaria L.*
Calera Fr.

Fig. 2.
No. 549. *Ephyra Dup. Funotaria Fr.*
Calera Fr.

NACHT-VLINDER *Sianl'* Tweede Gezm. d. r. TWEEDE BENDE.

NEDERLANDSCHE INSECTEN.

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

~~~~~

VIERDE DEEL.

~~~~~

ELFDE EN TWAALFDE VERHÄNDELING.

OVER DE

NACHT-VLINDERS;

van het TWEEDE GEZIN der EERSTE BENDE.

DE GRAAUWE BORSTEL.

P. IV. Tab. XI. en XII.

§ i.

 et Latijnsche woord *Fasciculus* beteekent in het Hollandsch
 het woord *Bundel* of *Bos*, en het leid geen twijfel,
 of de Latijnsche naam van ons tegenwoordig Voor-
 werp *Fascelina* is hier van afkomstig, dewijl de
 Rups zeer ruighairig zijnde, de hairen op verscheidene plaatsen
 op het lijf als in bundeltjes of bosjes bij elkander heeft slaan;
 van daar ook, dat ons Insect, reeds voor lang bij de Holland-
 sche Liefhebbercn, onder den naam van *de Graauwe Borstel*, be-

kend is, zoo als ook de Heer ROSEL dezelve genoemd heeft, in het Eerste Deel van zijn Insectenwerk, Tab. XXXVII. van de Nacht-Vlinders, Tweede Clasfe, en daar ik gaarne de eens aangename naam behouden wil, zoo noeme ik dezelve insgelijks *De Graauwe Borstel.*

§. 2.

- In het Jaar 1808. den 10den Junij, vond mijn Zoon, buiten Haarlem, op Willige Bladen, eene Rups, afgeteekend op
- Tab. XI. Fig. 4.* Den 16den dito vond hij 'er weder eene, even als de eerste van kleur, vervellende beide deze Rupsen, den 19den dito, en vertoonden zich toen als *Fig. 5.* Eenige dagen daarna, stierf eene dezer Rupsen, en de andere spon zich den laatsten Junij in, beginnende door eenige draden zeer luchtig hier en daar aan de Bladen en Takjes vast te hechten, echter in de middel was het veel digter, vertoonende *Fig. 7.*
- Tab. XII. Fig. 7.* op *Tab. XII.* een zoodanig spinsel, in het welke de Rups na eenige dagen gelegen te hebben; in eene Pop veranderde, welke Pop *Fig. 8.* te zien is.
- Fig. 8.*

§. 3.

Deze Rupsen, hebben vele overeenkomst met de Merians-Borstel-Rupsen, *Pudibunda*, (*) hebbende zij ook twee wratjes of knubbeltjes, zoo als de andere foort 'er een heeft, op de 9de en 10de ring, welke zij bij de minste aanraking uitsteken, en zich

(*) Zie tweede deel, vierde stuk, *Tab. XVII.* en *XVIII.*

zich teffens te gelijk in elkander rolt en vallen laat, tot dat zij na een weinig tijds op den grond gelegen te hebben, weder na boven kru pt; ik zegge deze twee soorten vele overeenkomst hebbende, twijfelde ik niet of zoude aan onze tegenwoordige Rupsen even als aan gene en zoo als ook aan de Witvlak *Antiqua*, (*) kunnen z'en, uit welke een Mannetjes- of Wijfjes-Vlinder zoude komen, ik verwachtte ingevolge hiervan, uit mijne Rups een Mannetjes-Vlinder, en de uitkomst bevestigde dit, komende de Vlinder drie weken na de inspinning te voorschijn, Fig. 10. stelt denzelven in de vliegende gedaantè voor.

Fig. 10.

§. 4.

Thans hadde ik töt dusverre deze Verhandeling gereed, echter ontbrak mij nu nog eene Rups, wår een Wijfjes-Vlinder zoude uitkomen, om daar van insgelijks de afbeelding te kunnen geven; hiertoe wierd ik in het volgende Jaar in staat gestelt, dewijl ik van den Heer PIETER VEEN, te Haarlem, twee Rupsen ontving, beide Wijfjes, doch waar van de eene wederom stierf; Fig. 6. op Tab. XI. is de afbeelding naar deze Rups vervaardigt; dezelve spon zich weder even als de vorige in, en veranderde tot Pop, welke bij Fig. 9. op Tab. XII. te zien is, en waaruit de Vlinder te voorschijn kwam, bij Fig. 11. in de vliegende gedaante, en bij Fig. 12. in den lopenden stand afgebeeld; zeer duidelijk is het onderscheid der Kunne zichtbaar, zoo wel aan de Sprietten, aan het Lijf, als aan de grootte des Vlinders, zijnde Fig. 10. naar een Mannetje en Fig. 11. en 12. beide naar een Wijfjes-Vlinder vervaardigt.

Tab. XI. Fig. 6.

Tab. XII. Fig. 9.

Fig. 11.

Fig. 12.

Fig. 10. 11. en 12.

§. 5.

(*) Mede afgebeeld in het tweede deel, vierde stuk, Tab. XXIII.

§. 5.

6. Om nu de geheele Huishouding te hebben; ontbraken mij nu nog maar de Eijeren; in hoope dat mijn Wijsjes-Vlinder; offchoon niet gepaard hebbende, echter een of meer Eijeren mogt leggen, liet ik haar leven, en ziet ik wierd in mijne verwachting niet te leur gestelt, zij leide twee of drie dagen na dat zij haar Popvlies verlaten had, eenige Eijeren, welke met een weinig wolligheid waren omgeven, Fig. 1. op Tab. XI. is Fig. 2. de natuurlijke grootte en Fig. 2. door het Microscop gezien, zijnde geheel glad zonder eenige gefigureerdheid en blaauwachtig-wit van kleur. Deze Eijeren blijven zeker niet lang leggen, komende de jonge Rupsjes, nog in het zelfde jaar te voorschijn; zoo als mijn Zoon 'er in het najaar gevonden heeft, welke wij voedsel gaven, zoo lang wij versche Bladen bekomen konden, echter wierden zij niet grooter als Fig. 3. vertoond, en stierven gedurende den Winter.

§. 6.

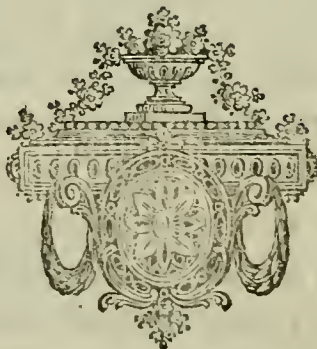
Deze Rupsen schijnen moeilijk groot gebragt te kunnen worden, niet uit hoofde van het voedsel, want zij vreten velerlei soorten van Bladen, als Willige, Eiken, enz. maar om dat dezelve opgesloten zijnde, en geen wind en regen gevoelende, het mij voorkomt dat zij sterven bij gebrek van versche lucht, en dus als het ware van benaauwdheid, te meer dewijl zij in den barren Winter levende, zeker meerder aan de koude als aan de warmte gewoon zijn; zij zijn zeer schuw, en steken,

wal-

wanneer men dezelve aanroert, zoo als ik boven reeds zeide, aanstonds de wratjes uit, welke wratjes duidelijk aan Fig. 4. *Fig. 4. en 6.* en 6. te zien zijn, rollen zich dan in elkander, door den kop naar beneden, zie Fig. 6. en vervolgens tegen den buik te *Fig. 6.* buigen, en laten zich dan vallen. Fig. 6. heeft geene zwarte *Fig. 6.* vooruitstekende Borstels zoo als Fig. 4. en 5. doch of dit aan *Fig. 4. en 5.* de Wijfjes-Rupfen eigen is, kan ik niet met zekerheid bepalen, de mijne had deze Borstels niet; doch ik zoude bijna geloven, dat dezelve deze hairen door het eene of andere toeval had verloren, voor dat ik haar ontving, te meer zoude ik dit geloven, dewijl de Heer ROSEL de Rupfen met deze Borstels heeft afgebeeld, en zijne afbeeldingen naar Wijfjes-Rupfen zijn vervaardigt, hebbende zijn Ed. naar alle gedachten geen Mannetjes-Rupfen gehad, doch de Rups waarvan de Heer KLEEMANN in eene noot bij de beschrijving van dit Infect melding maakt, is zeker een Mannetjes-Rups geweest, dewijl zijn Ed. schrijft, dat dezelve volkomen zwart was, het gene met onze vijfde Figuur zeer wel overeenkomt; ik zeide dat de Heer ROSEL naar gedachten geen Mannetjes-Rupfen gehad heeft, te meer nog, om dat zijn Ed. zeer zeker geen Mannetjes-Vlinders bekoemen heeft, dewijl doch anders deze Natuur-Onderzoeker, de groote fout niet zoude begaan hebben van te melden, *dat de dikte van het Achterlyf bij deze Vlinders, het eenigste kenmerk is, waardoor het Mannelyk en Vrouwelyk geslacht, van elkander onderscheiden kan worden, en*

wat verder in zijn Ed. beschrijving, is de mislag nog grooter; meldende, *de sprieten van deze Vlinder, zijn zonder vedervezelen en aan beide de geslachten eyeneens*; deze zelfde groote mislagen zijn ook bij de Merians-Borstel begaan, waarvan zijn Ed. zekerlijk geene andere als gele Rupsen, en geene andere Vlinders als Wijfjes gehad heeft, dewijl het onderscheid bij deze soort, zoo wel als bij ons tegenwoordig Voorwerp, tusfchen de geslachten zeer aanmerkelijk is.

Dat onze tegenwoordige Vlinder zich maar eenmaal in het Jaar verftoond leid geen twijfel.

LIBRARY
OF THE
MUSEUM OF NATURAL HISTORY
GEORGETOWN, GEORGIA

Fr. F. 18 *Crypsia Fasciata* L.

NACHT-VLINDERS van t' Tweede Gezin der EERS' TE BENDE.

P. II.

Tab. XI.

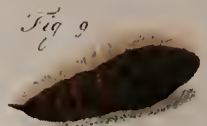
655

B. v. P. 17. 18. 19. Ceryia Pavoelina L.

NACHT-VLINDERS van't Tweede Gezinde, EERSTE BLENDE.

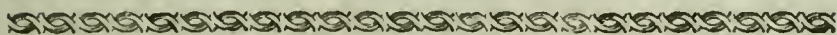
P. IV.

Tab. XII.

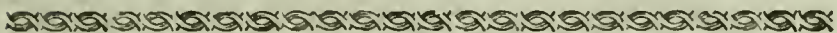

NEDERLANDSCHE INSECTEN.
 BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIERDE DEEL.

DERTIENDE VERHANDELING.

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het TWEEDE GEZIN der EERSTE BENDE.

HET KLEINE VISCHSTAARTJE.

P. IV. Tab. XIII.

§ 1.

De naam van *het kleine Vischstaartje* reeds voorlang aan ons tegenwoordig voorwerp gegeven, dient ter onderscheiding van eene andere veel grooter Rups en Vlinder, aan welke de naam van de groote Vischstaart gegeven is en die in het Latijn genaamd word *Pruni*, daarentegen draagt onze tegenwoordige Vlinder de Latijnsche naam van *Cuculatella*.

§. 2.

In het jaar 1786. hebbe ik reeds de aftekening van ons tegenwoordig Rupsje gehad, het gene ook bij mij toen in

een Poppetje en daarna in een Vlindertje veranderd was, doch dit laatste was door zeker toeval verlooren geraakt, naderhand hebbe ik weder menigmaal Rupsjes gevonden, welke echter meestal met Wespen-eijeren belegt waren, zoo dat 'er dan in plaats van een Vlinder een Wesp te voorschijn kwam; dan in het jaar 1809. in de Maand Maij, ontving ik van den Heer F. C. DECOURT te Dordrecht eenige Rupsjes, waarvoor ik zijn Ed. hierbij opentlijk bedanke, zijnde dezelve meest alle volwasfen, zoo als op *Tab. XIII. Fig. 2.* 'er eene afgebeeld is.

Tab. XIII.
Fig. 2.

§. 3.

Mijne volwasfene Rupsjes vervaardigden zich ook eerlang een spinfel en wel de meesten in de Maand Maij, zoo als 'er een bij *Fig. 3.* afgebeeld is; dit spinfeltje is klein en dun, hebbende echter deze bewonderenswaardige eigenschap, dat hetzelfde aan het einde waar de Vlinder moet uitkomen van elkander kan buigen, en de Vlinder 'er uit zijnde fluit het zich weder digt, bij *Fig. 4.* ziet men een Poppetje uit een zoodanig spinfel genomen.

Fig. 3.

Fig. 4.

§. 4.

Drie Weken na de inspinning der Rups, kwam het fraaije Vlindertje te voorschijn *Fig. 5.* vertoond een Mannetje en *Fig. 6.* een Wijfjes-Vlinder, doch ik bekwam van alle mijne Rupsen maar twee Vlinders, komende 'er eerst een Mannetje en daarna een Wijfjes-Vlinder uit, doch of zij gevangen zittende zouden gepaard hebben, kan ik niet bepalen, om reden de laatste te voorschijn kwam, toen de eestgenoemde reeds dood was; echter leide het Wijfje, na dat ik het met een spelde gestoken had, eenige eijtes, zijnde groen van kleur en niet

niet

niet onaardig geribd, *Fig. 1.* vertoond een zoodanig eitje door het Microscop gezien; doch daar dezelve onbevruucht waren, verdroogden zij spoedig, echter was ik hierdoor toch in staat gestelt, de afbeelding 'er van aan de Liefhebberen te kunnen mededeelen.

DE GROENE WILLIGE SPINNER.

§. 1.

Het fraaije groene Vlindertje waarvan ik hier de afbeelding en beschrijving aan de Liefhebberen mededeel, draagt in het Latijn den naam van *Clerana* en nog geen en Hollandschen naam hebbende, zoo noeme ik hetzelfde *de groene Willige Spinner*.

§. 2.

Den 8ten Augustus des Jaars 1806. vond mijn zoon eenige Rupsjes, waarvan 'er eene afgebeeld is op *Tab. XIII. Fig. a.* zijnde volwasfen, alle tusfchen de bladen ingesponnen aan de toppen van de takjes der Willige Bomen; drie dagen daarna vervaardigde zij zich een spinfel afgebeeld *Fig. b.* waarin zij tot Pop zoo als *Fig. c.* vertoond, veranderde.

*Tab. XIII.
Fig. a.*

*Fig. b.
Fig. c.*

Het spinfeltje het welke door deze Rupsjes vervaardigd word, is even als het boven beschrevene, onze bewondering ten hoogften waardig, het is aan het voor- of hovereinde alwaar de Vlinder moet uitkomen, veel breder als naar achteren, en is daar niet puntig of rond, zoo als veele andere spinfels, maar fcherp, bijna als een bijtel, en open, dat is te zeggen, het is zoodanig veerkrachtig dat het tegen elkander fluit, zoo dat wanneer de Vlinder 'er van binnen tegenaan drukt, hetzelfde open gaat en 'er uitgekropen zijnde, fluit het zich weder dicht,

waardoor men aan het spinsel niet zien kan, of de Vlinder er reeds uit is of niet; dezelve eigenschap heeft ook het boven beschrevene spinseltje van het Vischstaartje, doch dit is van voren en van achteren bijna even dik, zoo dat het aan dit zoo goed niet te zien is als aan ons tegenwoordige, zij verdienen echter daardoor beide allezints onze opmerking en bewondering van *de wonderen Gods in de minst geachtste Schepzelen.*

§. 3.

In het Werk van den Heer RÖSEL in het Eerste Deel, vierde Clasfe der Nacht-Vlinders *Tab. III.* is ons tegenwoordig voorwerp insgelijks afgebeeld en beschreven, alwaar zijn Ed. §. 3. zegt: *uit de meeste Poppen dezer soort kwamen binnen veertien dagen de Vlinders te voorschijn, hoewel zommige drie Weken blijven leggen; ingevolge hiervan verwachtte ik spoedig de Vlindertjes te zullen zien, ik zag dus van tijd tot tijd of er ook een Vlinder was uitgekomen, doch de eene Week verliep na de andere, ja zelfs verliep de eene Maand na de andere, en ik zag geene Vlinders; ik knipte dus den 22te Maj des volgenden Jaars een spinseltje open, en bevond in hetzelfde een goed levendig Poppetje, hebbende dus nog hoop de Vlinders te zien, en waarin ik ook niet wierd te leur gesteld, komende de Vlindertjes omstreeks half Junij te voorschijn, hebbende dus in plaats van twee of drie Weken, ruim tien Maanden in het Popvlies besloten gelegen, bij *Fig d.* ziet men dit fraaije groene Vlindertje in de vliegende gedaante; en bij *Fig. e.* in den lopenden stand; Eijeren hebbe ik van deze Vlindertjes niet kunnen bekomen, anders zoude ik niet nagelaten hebben ook daarvan de afbeelding te geven.*

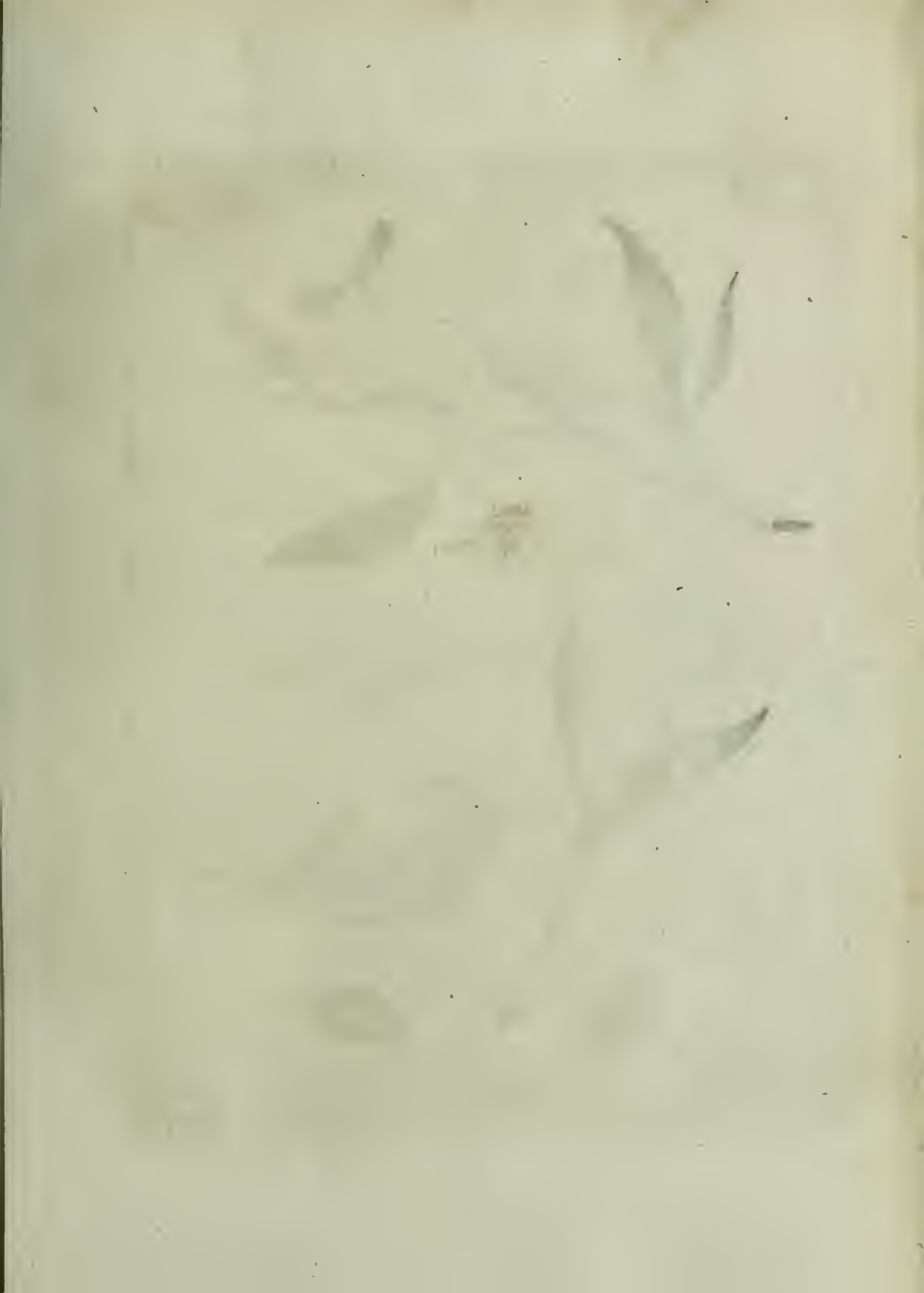

Fig. 1. 2. 6
Ere F 117 76 616. *Acrognia Palliobalis* Hb.

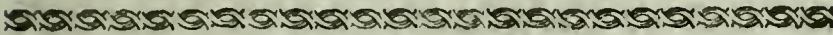
Fig. 1. 2. 6
Ere F 117 76 616. *Halica Coronata* Hb.

NACHT-VI JNDERS *van't* Tweede Gezinder EERSTE BENDE.

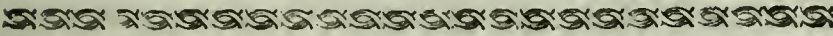

NEDERLANDSCHE INSECTEN.

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIERDE DEEL.

VEERTIENDE VERHANDELING.

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het EERSTE GEZIN der EERSTE BENDE

DE WALSTROO-PYLSTAART

OF

BONTE OLIPHANT.

P. IV. Tab. XIV.

§ 1.

••••• Dat 'er, in deze gewesten, van tijd tot tijd, Insecten
 (D) gevonden worden, welke men voorheen meende,
 (D) dat aldair geheel onbekend waren, heb ik, in het
 ••••• IIIde deel van dit werk, bij de beschrijving van
 den middelbaren Nacht-Paauw-Oog, door eenige voorbeelden
 aangetoond. Het Insect, dat het onderwerp van deze Verhan-
 ling zijn zal, is hiervan weder een nieuw bewijs, en tevens,
 hoe toevallig, men zomtjids, ook in dit vak der Natuurlijke
 Historie, gelukkige en belangrijke ontdekkingen kan doen.

§ 2.

JACOB VAN LENNER, de zevenjarige kleinzoon van mijnen
 in dit werk meermalen genoemden Vriend en begunstiger, den
 L Heer

Heer Mr. CORNELIS VAN LENNEP, op den 15den Julij 1809, in de Duinen, achter de Hofstede *Mariënbosch*, (omtrent één uur gaans ten Zuidwesten van de Stad Haarlem gelegen,) wandelende, of liever, gelijk Kinderen gewoon zijn, op en neder klauterende, ontdekte aldaar, op eene schrale hoogte, alwaar niets anders dan geel Walstroo (*Galium verum, flore luteo*,) groeide, op deze plant eene Rups, welke hem zonderling en mooi genoeg voorkwam, om hem dezelve te doen opneemen, en aan zijnen Grootvader, (dien hij dikwijls andere en onaanzienlijke Rupsen hadt zien vangen en opvoeden,) op het *Huis te Mannepad*, een klein half uur van daar gelegen, te brengen. Deze was, met dit kinderlijk geschenk, niet weinig te vrede; en giste weldra dat dezelve, vooral uit hoofde van het gewas waarop zij gevonden was, geene andere zijn konde dan die van de *Sphinx Galii*, of, gelijk ik dezen Vlinder meen te mogen noemen, van den *Walstroo-Pijlstaart* of *Bonte Oliphant*.

§. 3.

Deze Vlinder, welke, volgens ERNST en ENGRAMELLE, *Papillons d'Europe, IIIde Deel, pag. 93.* in Frankrijk niet wordt gevonden, is, in Duitschland, niet ongemeen, schoon veel zeldzamer dan de *Sphinx Euphorbiæ* of Wolfsmelk-Vlinder. RÖSEL heeft de Rupsen gehad en in zijn IIIde Deel. *Tab. VI. Fig. 1, 3* en 4 afgebeeld, maar dezelve verkeerdelijk slechts voor eene *varieteit* van de Wolfsmelk-Vlinder gehouden. De Ridder LINNÆUS schijnt in dezelfde dwaling vervallen te zijn, wijl hij de beide soorten onderling verward; en slechts alléén van de *Sphinx Euphorbiæ*, of Wolfsmelk-Vlinder gewag maakt, schoon zijne beschrijving van de Rups met de onze (of die van de *Sphinx Galii*,) overeenkomt. Hier, in het eigenlijke Holland, is deeze Rups de eerste van dit soort, welke aldaar, voor zoo verre mij bekend is, door eenig Liefhebber gevonden is. Zij behoort dus zeker onder de zeer zeldzame Rupsen: maar het schijnt ook, daarenboven, dat zij onder de *éénzame* behoort. Want, schoon de Heer VAN LENNEP zich de volgende dagen veel moeite gegeven heeft, om, op en rondom de plaats, alwaar zij gevonden was, nog ééne of meerder diergelijke te vinden, en duizenden, ja veelligt miljoenen planten *Galium*, (dat daaromstreeks in menigte groeit,) heeft bezocht, is zijn zoeken geheel vruchteloos geweest.

§. 4.

§. 4.

Jammer is het, dat ons tegenwoordig Voorwerp niet terstond is afgeteekend geworden. Ofschoon de Teekening, voor zoo veel de plaatsing der citroengele vlakken betreft, zeer veel overéénkomst hadt met de afbeelding van de volwasfen Rups, Fig. 1. op Tab. XIV. was 'er echter, in de kleur van den Rug en de zijden, een aanmerkelijk onderscheid: dit, namelijk, dat dezelve eenigzins paarsachtig was, nagenoeg als die van de volwasfen Rups van de Linden-Pijlstaart, in het Eerste Deel van dit werk beschreven en afgebeeld. Ook was onze Rups toen veel kleiner, en weinig grooter dan de jonge Rups van de Wolfsmelk-Vlinder, op Fig. 4. van Tab. IV. in het voorige Deel van dit werk te vinden. Het is daarom zeer waarschijnlijk, (hoewel men dit niet heeft waargenomen,) dat zij, kort na den 15den Julij, eene vervelling heeft ondergaan. Vermoedelijk zal dit des nachts geschied, en veelligt het afgestroopte vel, na de verhuiding, door onze Rups opgegeten zijn; ten minsten heeft men hetzelfde in haar verblijf, dat daaglijks schoon gemaakt en van versch voeder voorzien wierdt, niet gevonden.

Tab. XIV.
Fig. 1.

§. 5.

Hoe dit ook moge zijn, binnen den korten tijd, van slechts zeven dagen, hadt zij bijna hare volkomen groei gekregen. En geen wonder! — want zeker zijn 'er weinig Rupsensoorten, welke zoo hongerig schijnen te zijn als deze. Onze Rups vondt men, zoo wel bij dag als bij avond, altijd bezig met vreten; en of men het Suikerglas, waarin zij bewaard wierdt, opligte, verplaatste, of op zijde hieldt om haar beter te bezichtigen, zij scheen zich daaraan geheel niet te flooren. Hare spijsze was, gelijk hier boven reeds gezegd is, het gele Walstroo. Doch, als men haar eenige Takjes of Bloemen van het witte, (hetgeen op onze Duingronden zeldzamer is,) gaf, scheen zij dit met smaak, en zelfs bij voorkeur, te nuttigen, keerende echter, als die voorraad op was, aanstonds, met evenveel graagte en drift, naar haar gewoon voedsel te rug. Haar drek of afgang was evenredig aan hare gulzigheid, menigvuldig, groot, en, schoon veel kleiner, nagenoeg gefigureerd en met inkervingen voorzien, gelijk die van den *Sphinx Atropos*, en den *Sphinx Convoluti*.

§. 6.

Fig. 1. *Fig. 1.* op onze plaat stelt onze Rups voor, zoo als zij zich op den 22sten Julij, 1809 vertoonde. De stand of plaatsing, in welke zij afgeteekend is, heeft niet toegelaten, dat, op deze afbeelding zichtbaar is een licht geelachtige streep, welke midden over den geheelen rug loopt, en in de door RÖSEL, op de aangehaalde plaats, gegeven afbeeldingen te zien is. Deze laatste, schoon misschien niet zoo uitvoerig als de onze, komen toch hierin ook met dezelve overéén, dat de fraaije gele vlakken, ter wederzijde op iederen ring geplaatst, alle, behalven die naast de staartspits, rond, en niet langwerpig of *peervormig* zyn: terwijl, met alleen in de afbeelding, in het aangehaalde Insectenwerk van ERNST en ENGRAMELLE, *Pl. CIX. Fig. 156. a.* dezelve alle *peervormig* zijn, maar de Heer ENGRAMELLE, ook daarenboven, in zijne beschrijving van dit Insect, van die *peervormige* gedaante dier vlakken gewag maakt. Ook schijnt de Heer DE GEER hetzelfde aan zijne Rupsen van deze Vlinder waargenomen te hebben. Wij voor ons, die slechts eene éenige van deze Rupsen gezien hebben, willen dit verschil niet beslissen; doch de waarneemingen van RÖSEL stemmen, in dezen, met de onze overeen. Omtrent de Staartspits van deze Rups moet ik nog deze bijzonderheid melden, dat dezelve, niet glad, maar eenigzins gedoorend of gekarteld is; doch dit is, met het bloote oog, nauwelijks zichtbaar.

§. 7.

Na den gemelden 22sten Julij bleef zij nog ruim drie dagen even gretig hare gewoone spijs gebruiken, zonder nogthans merkbaar in grootte toeteneemen: doch, op den voormiddag van den 26sten dier Maand, hieldt zij op met vreten; loopende zeer onrustig, gedurende eenige uren, ginds en weder door haar verblijf. Eindelijk, des avonds tegen vijf uren, kroop en verborg zij zich in het zand, dat zich op den bodem van hetzelfde bevond; en plaatste zich gelukkig dicht bij den onderste rand van het Suikerglas, waardoor men in staat was waartenemen wanneer zij in eene Pop veranderde; hetgeen in den nacht, tuschen den 2den en 3den Augustus, gebeurde. Eenige dagen later, is deze Pop afgeteekend, en naar deze Teekening is de 2de Figuur op onze plaat vervaardigd. Men kan uit, deze afbeelding, reeds op het oog zien, dat

dat deze Pop, niet slechts van de door mij (IIIde Deel, Tab. V.) afgebeelde Pop van de Wolfsmelk-Vlinder, maar genoegzaam van alle de Poppen der overige Vlinders van dit Gezin, merkelyk verschilt door het dunnere hoofdeinde.

§. 8.

Als men zich herrinnert het gezegde in het Eerste Deels Derde Stuk, bladz. 10. van dit werk, in de Verhandeling over de gehakkelde Pylstaart-Vlinder, zal het eenigzins gewaagd en onvoorzichtig schijnen, dat men deze Pop uit hare schuilplaats genomen heeft, te meer daar ik slechts deze éénige bezat. Doch dit was juist de reden waarom ik daartoe meende verplicht te zijn, wilde ik de afbeelding van dezelve hebben en in mijn werk plaatsen, om, van dit zoo zeldzaam Insect, eene volledige beschrijving te kunnen geven; wijl de ongemeen spoedige wasdom van de Rups, en derzelve vroegtijdige verandering in eene Pop, (veel vroeger dan de meeste van dit Gezin,) mij deden vermoeden dat dezelve, nog ligt in hetzelfde najaar, in een Vlinder zoude kunnen veranderen. Ik wierd in dit denkbeeld versterkt, wijl ik, in het werk van ERNST en ENGRAMELLE, gemeld vond, dat de Heer ERNST de Vlinders van deze soort, wel eens in September gevonden had. De uitkomst toonde dat ik mij hierin had bedrogen; maar deed ook; gelukkig, te gelijk zien, dat het vroeger uitnemen van de Pop uit haar onderaardsch verblijf, haar geen het minste nadeel hadt toegebracht.

§. 9.

Nadat dezelve, gedurende het geheele najaar en den voorwinter, onbeweeglyk stil hadt gelegen, begon zij, in de maanden Januarij, Februarij en Maart, van het jaar 1810 van tijd tot tijd, eenige teekenen van leven te geven, door zich, om de acht of tien dagen, te verplaatsen; liggende dan eens op de rechter, dan eens op de linkerzijde; dan met de Staartspits om hoog, of op den rug, dan weder op den buik. Deze verplaatsingen of verleggingen wierden in April, en vooral in het begin van Mei, menigvuldiger; en hadden genoegzaam daaglijks plaats; doch naderhand verminderden zij weder, en hielden in het laatst van Junij bijna geheel op. Dit was een gunstig voorteeken dat hare verandering in een Vlinder (door het schrle en koude voorjaar waarschijnlyk eenigen tijd vertraagt,) begon te naderen: vermits de Poppen, vooral der Nacht-Vlinders, doorgaans de laatste dagen zich weinig of niet bewegen;

§: 10.

- Eindelijk, nadat, daags te voren, onze Pop, welke de vbrige dagen sterk gekromt hadt gelegen, zich merkelyk hadt uitgerekt, kwam in den vroegen morgen van den 9den Julij 1810, en dus na driehonderd-een-en-veertig dagen als Pop gelegen te hebben, de langverwachte en verlangde Vlinder te voorschijn, zijnde een Wijtjen, volkomen volgroeid en ongeschonden, zittende tegen één der stokjes, welke met voordacht, in het Suikerglas waren geplaatst, en in het zand gestoken dat den bodem van hetzelfde bedekte. De zittende of rustende stand van dezen Vlinder verschilt merkelyk met dien der meeste andere Pijlstaart-Vlinders; zijnde deszelfs Wieken of Vleugels, niet daksgewijze tegen het Lijf, noch horizontaal geplaatst, maar achterwaards naar boven verheven, en vrij verre van het Achterlijf verwijderd. *Fig. 3.* vertoond onze Vlinder vliegende; waardoor men in staat is zijne schoonheden, zoowel op de onderste, als op de bovenste Vleugels, te ontdekken; en tevens het verschil, beiden in Teekening en kleuren, met den door mij, in het IIIde Deel, beschreven en afgebeelden Wolfsmelk-Vlinder. Het is hierom te verwonderen, dat de anders zoo nauwkeurige en opmerkzame ROSEI de beide soorten voor één en dezelfde gehouden heeft; te meer daar hem, bij de toezending van de Rups, *Tom. III. Tab. VI. Fig. 4.* van zijn werk afgebeeld, door den Zender was bericht, dat, uit dezelve, een geheel andere Vlinder voortkwam, dan uit de door hem reeds vroeger beschreven Wolfsmelk-Rups. Ook schijnt de Heer KLEEMAN, wiens aantekeningen en bijvoegzelen, de Nederduitsche Uitgave van het Insectenwerk van zijnen Schoonvader, vooral niet minder belangrijk maken dan de Hoogduitsche, dit niet te hebben opgemerkt. Ten slotte moet ik hier nog bijvoegen, dat de afbeelding, *Fig. 4.* is gevolgd naar een Mannetjes-Vlinder van deze soort, berustende in de verzameling van den Heere VAN LENNEP. Het verschil, in deze twee afbeeldingen, bepaalt zich voornamelijk tot de grootte; schoon 'er ook Wijfjes gevonden worden, welke niet grooter zijn dan het op onze plaat afgebeelde Mannetjen.

F. & F. in 1762. *Leleophila Galii* P.

NACHT-VLINDERS van t' Eerste Gezin der EERSTE BINDE.

P. IV.

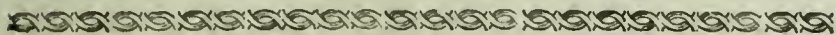
Tab. XIV.

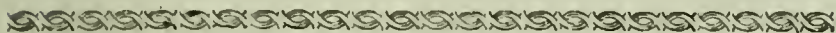

NEDERLANDSCHE INSECTEN.

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIERDE DEEL.

VYFTIENDE VERHANDELING.

OVER DE

NACHT - VLINDERS,

van het TWEEDE GEZIN *der* TWEEDE BENDE.

DE MOS - METER.

P. IV. Tab. XV.

§. I.

W elk voedsel is 'er in het scharle Mos, groeiende op een houten hek of raster, of iets dergelijks? en hoe is het mogelijk dat hetzelfde groeit? deze beide vragen zoude men bij de beschouwing van een zoo zeer geringschijnend Plantje kunnen doen, doch waarop men tevens zoude kunnen antwoorden, dat het ons voorkomt dat het groeit door den regen en dauw, welke het nu en dan bevochtigt; maar zoude men dan weder kunnen zeggen, dat het dan in

M.

een!

een aanhoudenden droogen Zomer moet verdorren, doch neen, het groeit en verdroogt niet, hebbende de alwijze Schepper, aan deze foort van Gewas het vermogen gegeven, om niet alleen een droogen Zomer maar zelfs vele achtereenvolgende Jaren, zonder vocht te kunnen blijven leven, beginnende, zoo dra het dit weder bekomt, als van nieuws te herleven en te groeijen, zoo is 'er ook door die zelfde wijsheid, voedsel ingelegt, genoeg om het Schepfel door zijne goedheid op hetzelfde geplaatst te kunnen voeden, hoe schraal of droog het ons ook moge toefchijnen, en het is op dit Gewas, dat ons tegenwoordig voorwerp zich als Rups onthoud, en van het Eij af tot deszelfs-volle grootte toe, mede voed, waarvan de Latijnsche naam *Lichenaria* ontleend is; en het is ook ingevolge hiervan, dat ik hetzelfde noeme *De Mos - Meter*.

§. 2.

De Heer PIETER VEEN te Haarlem, had de goedheid mij in de maand Juny twee volwasfene Rupsen van ons tegenwoordig voorwerp te zenden, waarvoor ik zijn Ed. hierbij

Fig. 3. opentlijk mijnen dank betuige: bij *Fig. 3.* op *Tab. XV.* ziet men dit fraaije Rupsje kruipende op een struikje mos, uit

welke afbeelding men oordelen kan, hoe moeilijk hetzelfde in de vrijheid te vinden is, om redenen, de kleur van het Rupsje, en van het mos, zoo veel met elkander overéénkomen, doch om nu het Rupsje in deszelfs gedaante beter te

Fig. 4. kunnen zien, zoo vertoon *Fig 4.* dit fraaije diertje van het mos afgenomen.

§ 3.

Mijne ontfangene Rupsen, volwasfen zijnde, sponnen zich nog in de zelfde maand in, tusfchen het Mos, en veranderden in Zwartachtige Poppen, *Fig. 5.* vertoond eene dusdanige Pop. *Fig. 5.*

§. 4.

Het duurde niet lang of de fraaije Vlindertjes kwamen te voorschijn, hebbende bijna drie weken in het Popvlies besloten gelegen, *Fig. 6.* vertoond het Mannetje en *Fig. 7.* het *Fig. 6. en 7.* Wijfje; het onderscheid der kunne is gemakkelijk te onderscheiden, hebbende het eerste gekamde en het laatste draadvormige sprieten.

§. 5.

Eenige dagen voor dat mijne Vlinders uitkwamen, had de Heer A. D'AILLY te Amsterdam, een Wijfje gevangen, het gene eenige Eijtes leide, en waarvan zijn Ed. de goedheid had, mij er tien ten geschenke te geven, waarvoor ik hierbij openlijk bedanke, hebbende ik nu door dit geschenk de geheele huishouding van dit fraaije Infect; deze Eijtes ziet men bij *Fig. 1.* in derzelve natuurlijke grootte en bij *Fig. 2.* door het Microscoop gezien, zijnde groen van *Fig. 2.* kleur, en zeer aardig gefigureerd; eenige dagen na dat ik dezelve ontvangen had, wierden zij bruinachtig, zijnde een zeer goed teken van bevrucht te zijn, het geen de uitkomst ook bevestigde, komende de Jonge Rupsjes, op den eersten Augustus te voorschijn.

§. 6.

Zoo dra als ik ontdekte dat de Rupsjes uit gekomen waren gaf ik hun aanstonds een Plantje Mos, waarvan zij ook spoedig begonnen te vreten, ik dacht deze Rupsen zullen mogelijk dit Jaar nogwel in Vlinders veranderen, en als Eijeren den Winter door brengen, doch neen, zij vraten wel van het Mos, doch groeiden zeer langzaam, blijvende het geheele Najaar, en den daaropvolgenden Winter, in den staat van Rups, en stierven tot mijn leedwezen in de Maand Maart desvolgenden Jaars; hebbende toen nagenoeg een vierde van hare grootte bereikt.

§. 7.

Uit het bovengemelde blijkt dus, dat dit Insect maar eenmaal in het Jaar voortteelt, want mijne Rupsen den Winter doorgebracht hebbende, zouden zeker tegen de Maand Junij zijn volwasfen geweest, 't welk ook de tijd was, dat ik de volwasfene Rupsen ontfangen had.

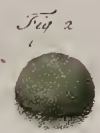
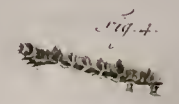
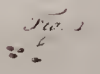

F. P. a. 16. Garmia Lichenaria H. J.

NACHTVLINDERS van t' Tweede Gezin der TWEEDE BUNDE.

P. IV.

Tab. XV.

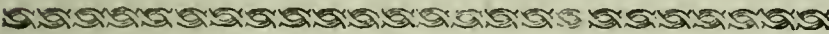

NEDERLANDSCHE INSECTEN.

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIERDE DEEL.

ZESTIENDE VERHANDELING.

OVER DE

NACHT - VLINDERS,

van het TWEEDE GEZIN *der* EERSTE BENDE.

DE GLADDE - VLINDER.

P. IV. Tab. XVI.

§. 1.

De zwarte kleur, is ontwijfelbaar zeker, eene zeldzame onder de Rupsen, ten minsten is het getal zeer gering welke mij bekend zijn en deze kleur bezitten, het was mij dus aangenaam eene Rups te bekomen, welke bijna geheel van deze kleur was, en waar door ik in staat ben de afbeelding en beschrijving hiervan zoo wel als van de Poppen en Vlinders, aan de Liefhebbers te kunnen mededelen.

N

In

In het Latijn draagt deze Vlinder den naam van *Complanata*, naar gedachten om dat dezelve geheel glad en zonder eenige gefigureerdheid is, ik zal hem dus in naarvolging hiervan noemen *de Gladde Vlinder*.

§. 2.

In de Maand Junij des gepasfeerden Jaars, vond mijn Zoon te Muiderberg eenige Rupsen, van onderen aan de stammen der Elfe Boomen, waarvan 'er een afgebeeld is op *Tab. XVI. Fig. 1.*, sommige vraten aan het mos dat op de stammen zat, wij gaven haar dus te huis komende ook van dit mos te vreten, doch een voornaam Liefhebber berigte ons dat zijn Ed. deze Rupsen, wel op de Duin-Rosen *Rosa Spinosissima* gevonden had, wij gaven dus dezelve Rosenbladen waarvan zij ook met graagte nog eenige Dagen vraten, spinnende zich in het begin van de Maand Julij in, makende maar een luchtig spinsel, op den bodem van haar verblijf, tusfchen eenige blaadjes, en veranderden daarin tot Poppen zoo als *Fig. 2.* vertoont.

§ 3.

Veertien dagen na de verandering, kwamen de Vlinders reeds *Fig. 3. en 4.* te voorschijn, bij *Fig. 3. en 4.* ziet men een Mannetje en Wijfje, in de vliegende gedaante, daarentegen steld *Fig. 5.* den lopenden stand voor; het onderscheid der kunne is alleen, aan de dikte van het lijf te onderscheiden, zijnde dat van het Mannetje, van achteren meerder gepluimd, als dit van het Wijfje; Eijeren hebbe ik hier van niet kunnen bekomen, dewijl het Wijfje, gevangen zittende, dezelve bij mij niet heeft gelegd.

Erft. 1. 2. 3. 4. 5. 6. Lithosia Griseola Hb.

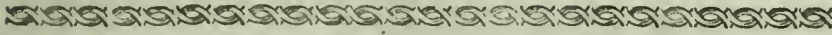
NACHT-VLINDERS *Span?* Tweede Gezuide ERSTE BLENDE.

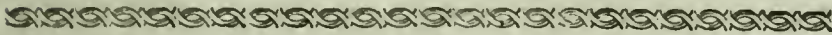

NEDERLANDSCHE INSECTEN.

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIERDE DEEL.

ZEVENTIENDE EN ACHTTIENDE VERHANDELING;

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het TWEEDE GEZIN *der* EERSTE BENDE.

DE HAGEHELD.

P. IV. Tab. XVII. en XVIII.

§. I.

In het tweede deel van dit werk, vierde stuk, Tab. XIII: en XIV. is eene Rups en Vlinder afgebeeld en beschreven onder den naam van *Spartel-Rups*, in het Latijn genaamd *Trifolii*, in welke beschrijving ik zeide dat bij de Heer RÖSEL

O

bij

bij de afbeelding van die Rups, zekerlijk een mislag was voorgevallen, want dat de Rups bij zijn Ed. op Tab. XXXVb. veranderde in den Vlinder op Tab. XXXVa. en dat de Rups van deze laatste Tab. dan zekerlijk in den Vlinder van de eerste Tab. zoude veranderen, het gene ik nu ook bij ondervinding hebbe gezien, zijnde thans in de gelegenheid aan de Liefhebber de geheele huishouding van deze Rups en Vlinder te kunnen mededelen, welke ik op de volgende wijze ben machtig geworden.

§. 2.

In de maand Julij 1809, ontving ik van den Heer F. C. DECOURT te Dordrecht, waarvoor hierbij zijn Ed. openlijk bedanke, een doosje met eenige Eijeren, waarbij zijn Ed. mij het volgende melde: „ Den 28ste Julij een Wijfjes Vlin-
 „ der uit een Pop bij mij gekomen zijnde en in een doos
 „ met gaas overdekt gezet hebbende, kwam 'er na verloop
 „ van korten tijd een Mannetje bij, het gene ik ving, en
 „ bij het Wijfje in de doos plaatste, dat ook ogenblikkelijk met
 „ hetzelfde paarde, waarna het Wijfje den zelfden avond
 „ nog hare Eijeren begon te leggen, welke zij niet vastlijmde
 „ maar

„ maar al vliegende en lopende liet vallen. Deze Vlinder
„ wordt bij vele Liefhebber en genaamd *De Hageheld* en is
„ door den Heer R ö s e l l afgebeeld, de Rups op Tab. XXXVa.
„ en de Vlinder op Tab. XXXVb. in het eerste Deel van
„ zijn Insecten werk.”

De naam van *Hageheld* word zekerlijk aan dit insect gege-
ven, om dat de Rups zich veel met Hagedoorn geneert,
hoe wel dezelve ook nog zeer vele andere bomen en planten
vreet, ik hebbe haar met willige bladen van het Eij af tot
hare volle grootte toe gevoed, en een ander Liefhebber heeft
’er gepasfeerde Jaar eenige gevonden op een Eikenboom
waarvan ook zekerlijk de Latijnsche naam *Quercus* zijn oor-
sprong heeft

§ 3.

Op Tab. XVII. Fig. 1: ziet men een dezer Eijeren in de
natuurlijke grootte en bij Fig. 2 vergroot, zijnde bruin van
kleur en niet onaardig gevlakt of gemarmerd. Na dat ik
deze Eijeren nog eene maand bewaard had, kwamen de
Rupsjes uit dezelve te voorschijn, Fig. 3. vertoond een zoo-
danig Rupsje; aanmerkelijk is de grootte van dit Diertje in

Tab. XVII.

Fig. 1.

Fig. 2.

Fig. 3.

vergelijking van de grootte van het Eij, wie zou bijna geloven kunnen dat hetzelfde in zoo een Eijte befloten heeft geweest? het is echter waar, en leid geene tegenspraak. Drie a vier dagen na dat zij het Eij verlaten hadden, vervelden de voorspoedigsten voor de eerste maal, en weder na verloop van zeven dagen deden zij dit voor de tweede keer; den 18ten September zijnde negen dagen daar na, verwisfelden zij weder van huid, en den 15^{den} October deden zij dit ten vierden male; ik gaf hen gestadig willige bladen te vreten, waar mede ik ze van het Eij af reeds gevoed had, tot zoo lang als ik dezelve bekomen kon, doch de naderende winter, deed de bladen nu verwelken, zoo dat ik eerlang mijne Rupsen niet meerder kon te vreten geven, hadden nu de grootte be-

Fig. 4. reikt als Fig. 4. in welken staat zij dus den winter zonder voedsel moesten doorbrengen; ik liet hen nu stiel staan tot in het begin der maand April des volgenden jaars, toen ik hen weder eenige bladknoppen konde geven, waarvan zij ook begonnen te vreten, ik onderzocht toen hoe vele Rupsen van het getal van zes-en-vijftig, welke ik voor het begin van den winter gehad had, dezelve hadden doorgebracht of overleefd, en bevond tot mijn leedwezen dat het maar zeer weinige waren, zijnde 'er slegts nog zeven Rupsen in het leven, van deze stierven er nog eenige toen zij weder vervelden, waar mede zij van den 16^{den} tot den 23te April doorbragten, dus

was

was mijne overwinst zeer gering, doch toen begonnen de overigen als het ware eerst goed te groeijen, en vervelden nog eens in het laatste van Maij, sponnen zich bijna veertien dagen daarna in, hebbende toen de grootte en kleur als *Fig. 5.* op de plaat, welke afbeelding naar eene volwasfene Rups is vervaardigd, welker lengte ruim drie duimen was, en of-schoon zij van het Eij af niet onaanzienlijk is, zoo behoort dezelve nu volwasfen zijnde, zonder twijfel onder de groote en fraaije Rupsen getelt te worden.

Fig. 5.

§. 4.

Den 13^{den} Junij begon de eerste Rups zich in te spinnen; bechtende ver van elkander eenige draden vast, in eenen hoek van de vlugt waarin ik hen geplaatst had, en tusfchen deze draden vervaardigde zij een zeer digt spinsel van gedaante en kleur als *Fig. 6.* om daarin tot Pop te veranderen, welk spinsel van buiten zeer ruw was, maar van binnen zoo glad als het bij mogelijkheid wezen kon, om dit te zien knipte ik den 20te Julij dus vijf weken na de inspinning een spinsel open en zag toen tegelijk de gedaante en grootte

Fig. 6.

Tab.XVIII der Pop, zoo als dezelve op Tab. XVIII. Fig. 7.
Fig. 7. afgebeeld is.

§. 5.

Den volgenden dag na dat ik het spinsel had open geknipt, begon de Vlinder reeds door het popvlies heen te schijnen, en wel eindelijk zoo sterk dat ik duidelijk de witte vlak en de gele streep op de boven vleugels kon zien, komende
Fig. 8. ook de Vlinder den 25ten Julij te voorschijn. Fig. 8. is ver-
Fig. 9. en 10 vaardigt naar een Mannetje en Fig 9 en 10 beiden naar
Wijfjes, het onderscheid in kleur dat 'er bij deze Vlinders
plaatst vind en wel bijzonder bij de Wijfjes, is zeer aan-
merkelijk, somtijds zijn dezelve zoo donker als het op de
plaat afgebeelde Mannetje en ook wel eens nog lichter als
Fig. 10. het onderscheid der kunne is zeer gemakkelijk te onder-
kennen en leid geen twijfel, zoo als het ook zeker is dat
deze Vlinders zich maar eenmaal in het Jaar vertoonen.

Fr. P. 16. 16. 30 Bontje. B. *Quercus*. L.
Castropacha. O.

NACHT-VLINDERS van 't Tweede Gezinde EERSTE BIENDE.

P. IV.

Tab. XVII.

110 130 *Comityx*. B. *Amurens*. L.
Gastropacha. O.

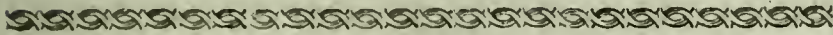
NACHT-VLINDERS van ' Tweede Gezinde. EERSTE BENDE.

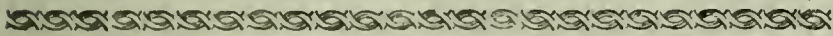

NEDERLANDSCHE INSECTEN.

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIERDE DEEL.

NEGENTIENDE VERHANDELING,

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het TWEEDE GEZIN der EERSTE BENDE.

DE LEVERVLAK.

P. IV. Tab. XIX.

§. 1.

In het Latijn word orze vlinder genaamd *Lucipara*, ook wel *Dubia*, daarentegen noemt men dezelve in Duitschland *der Leberfleck* of *Purperglanz*, ik zal hem dus in navolging hiervan, en om niet weder een nieuwen naam te gebruiken, noemen *de Leverylak*.

§. 2.

Voor drie jaren geleden ontving ik in de maand Augustus

P

van

van den Heer PIETER VEEN, te Haarlem, waarvoor ik hierbij zijn Ed. openlyk bedanken, eenige Rupsen van ons tegenwoordig voorwerp, waarvan 'er een volwasfen is afge-
 Tab. XIX beeld op Tab. XIX. Fig. 1. zijnde groen van kleur, en
 Fig. 1. hebbende op het achterlijf aan beide zijde een wit vlakje; het gene deze Rupsen zeer kennelijk maakt, en waarbij zijn Ed. mij het volgende melde: „ Het was medio Julij
 „ dezès jaars, dat ik het geluk had een Wijfjes-vlinder
 „ van de *Lucipara* te vangen, deze vlinder leide na ge-
 „ dachten 50 a 60 Eijeren, welke loodkleurig en fraai gef-
 „ gureerd waren; na verloop van flegts veertien dagen
 „ kwamen de Rupsjes reeds uit, zijnde licht groen van kleur
 „ met zwarte glimmende kopjes, latende de Eijerdoppen onaan-
 „ geroerd zitten, nu was de zwarigheid wat het voedsel van
 „ deze Rupsjes zijn zoude, alzoo hetzelfde mij geheel onbe-
 „ kend was; ik beproefde zulks door middel van hun meer
 „ dan vijftig foorten van boom en voornamentlijk van planten
 „ bladen voorteleggen, dewijl ik aan de Rupsjes, uit hoofde
 „ zij zich met hunne poten niet fterk vast hielden, oordeelde
 „ dat het Rupsen waren, welke op planten en niet op bomen
 „ aasden, want de Rupsen die op hogen bomen leven,
 „ houden zich meestal zeer fterk bijzonder met de achter-
 „ poten vast; ik wierd ook niet in mijne verwachting te leur
 „ gefield, want zij verkofen de bladen van kliften, kruipend
 „ aardvejl en melde, echter fchenen zij ook eenigfints

van het TWEEDE GEZIN der EERSTE BENDE, P. IV. Tab. XIX. 63

„ van elfbladen te vreten, doch de melde verkofen zij
„ boven alles; hiermede heb ik dezelve ook geheel opge-
„ kweekt; de Rupsjes eerst uit het Eij komende, zijn vuil
„ groen, met glimmende zwarte kopjes, zoo als ik boven
„ reeds zeide, doch na de eerste vervelling worden zy schoon-
„ der groen, en krijgen een groene kop; zij vervellen in het
„ geheel vijfmalen, vretende iederen keer het afgestroopte vel
„ op, en na de laatste vervelling, en dus volwasfen zijnde,
„ zijn ze schoon groen van kleur, hebbende op het achter-
„ einde twee in het oog lopende witte spikkels, waardoor
„ deze Rups zeer kennelijk is; latende ik het verder onder-
„ zoek aan UE. over.”

§ 3.

Niet lang meer behoefde ik mijne ontvangene Rupsen optepasfen, want in het begin van de maand September kropen zij in de aarde, om tot Poppen te veranderen; ik liet toen de aarde stil staan tot het volgende jaar, wanneer ik dezelve den 17^{den} February doorzocht en bevond dat mijne Rupsen ieder een spinsel hadden gemaakt, als Fig. 2. zijnde dit echter maar zeer luchtig en los, waarin zij in bruine Poppen veranderd waren, zoo als Fig. 3. een zoodanige Pop vertoond.

Fig. 2.

Fig. 3.

§. 4.

Van tijd tot tijd nu naar mijne Poppen ziende of 'er ook de Vlinders uit te voorschijn kwamen, welke ik met verlangen te gemoed zag, zoo was het echter niet voor den 8ten Junij, dat de eerste te voorschijn kwam en vervolgens de Fig. 4. en 5. overigen. Bij Fig. 4 en 5. ziet men twee Vlinders in de vliegende gedaante, zijnde de eerste naar een Mannetjes en de tweede naar een Wijfjes-Vlinder vervaardigd, daarentegen Fig. 6. vertoont Fig. 6. den lopenden stand. Mijne Vlinders hadden dus den tijd van negen Maanden in den als levenlofen staat van Pop doorgebracht, waaruit wij dus zeker kunnen besluiten dat dezelve zich maar eenmaal in het jaar vertoonen. Ten flotte moet ik hier nu nog bijvoegen, dat het nog al aanmerkelijk was, dat de Heer P. VEEN en mijn Zoon, op den 17^{den} September van hetzelfde jaar dat zijn Ed. het Wijfje gevangen had, en dus terwijl wij met het opvoeden dezer soort van Rupfen bezig waren, zij een dezer Rupfen vonden, in den Aarden-Hout, buiten Haarlem, op een elfen struik, waarmede wij haar ook nog eenige dagen voeden, waarna zij in de aarde kroop, hebbende de Heer P. VEEN, nog wij, nooit voor die tijd en tot heden toe, zijnde nu drie jaren geleden, nimmer weder noch Rups, noch Vlinder van deze soort vernomen.

1788. 15. 11. *Phlogothora Lucihara* d

NACHTVINDERS van't Tweede Gezin der EERSSTE BENDI-

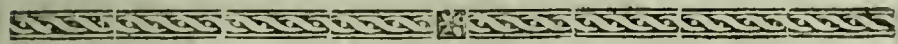
P. IV.

Tab. XIX.

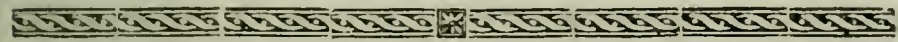

NEDERLANDSCHE INSECTEN.
BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIERDE DEEL.

TWINTIGSTE VERHANDELING,

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het TWEEDE GEZIN der EERSTE BENDE.

DE RIETBOORDER.

P. IV. Tab. XX.

§. I.

Rietvink, in het Latijn *Pectatoria*, is de algemeen aangenome naam van die Vlinder, waarvan de Rups zich met de bladen van het Riet voedt, en welke reeds in het Eerste Deel van dit werk is afgebeeld en beschreven; nu weder de Huishouding van eene Rups en Vlinder machtig geworden zijnde, welke zich niet met de bladen, maar met het merg uit het Riet voedt, zoo zal ik thans dit Insect noemen *De Rietboorder*, in het Latijn draagt den Vlinder den naam van *Phal: Noct: Arundinis*.

In het begin van den maand Julij, des jaars 1810. ontving ik van den Heer F. C. DECOURT, te Dordrecht, waar voor ik hierbij zijn Ed. openlijk bedanke, eenige Rupsen, waarbij zijn Ed. mij het volgende melde, „ In het Eerste Deel van UE. Insecten- „ werk, de Derde Verhandeling van het Vierde Stuk, heeft UE. „ eene Rups en Vlinder afgebeeld, onder den naam van *Goudtakens-* „ *Vlinder*, waarvan de Rups in het hart der Klisfenstronken huis- „ vest; nu zende ik UE. hiernevens eenige Rupsen, welke zich „ binnen in het Riet, even als de andere in de Klisfen onthouden, „ en met het merg van hetzelfde voeden; zij zijn zeer lang en „ smal, zoo dat zij door eene kleine opening in het riet gemaakt „ er gemakkelyk in kunnen komen; voor dat zij in Poppen veran- „ deren, knagen zij het riet bijna door, zoo dat er maar een „ dun vliesje blijft zitten, en bescinnen de verdere doorgang van „ het riet met een digt weefzel, zoo dat de Vlinder uit de Pop „ komende en zich omhoog begevende, door dat gat dat de „ Rups geknaagd heeft heen moet, om uit het riet te „ komen; wie ziet niet hier uit de goddelijke wijsheid van den „ Schepper die in zoo een klein Insect zulke zorgen gelegd heeft „ om zijn geslacht voort te planten; de Poppen zijn buitengewoon „ lang zoo als ook de Vlinders, welke een lang achterlijf hebben „ en in Augustus of September uitkomen, zijnde bruinachtig van „ kleur met eenige weinige tekening op de boven vlerken, en „ verschillen somtijds veel in kleur van elkander, bestaande daarin „ dat de eene donkerder is, als de andere, zij komen veeltijds „ des avonds uit het Popvlies, en zijn niet zeer ongewillig, opgesloten „ zijnde om te paren, ten minsten die gene welke ik gepasfeerde „ Jaar gehad heb, deden het den zelfden avond van hunnen „ uitkomst.

Ik twijfelde niet of mijne ontfangene Rupsen, waarvan er een afgebeeld is op Tab. XX. Fig. 3. waren volwasfen; ik gaf haar aanstonds vars riet, T. XX. van het foort in het Latijn genaamd *Phalaris Arundinacea*, zijnde dit haar Fig. 3. eigenlijke voedsel, en waarin de meeste zich invraten, doch het kwam mij voor dat eenige van dezelve op reis door de koude verkleumt, of door gebrek aan voedsel, krachteloos waren geworden, ten minsten hadden zij de kracht niet om zich even als de andere in het riet te vreten, maar stierven.

§ 3.

Drie a vier dagen na dat de Rupsen zich in het riet ingevreten hadden, ontdekte ik aan het riet een bijna open langwerpig vierkant gat, het welk bij Fig. 4. is aangewezen, zijnde dit de plaats waar Fig. 4. de Vlinder moet uitkomen; ik brak nu het riet ter dezer plaats open en vond in hetzelfde een weinigje lager de Pop, afgebeeld, Fig. 5.

Fig. 5.

§ 4.

Ik nam alle de Poppen uit het riet, om redenen ik bevreest was dat zij door het indroogen van hetzelfde te veel gedrukt zoude worden en daar door sterven, legde toen dezelve voorzigtig op eenige aarde neder en hoopte nu eerlang de Vlinders te zien te voorschijn komen, ingevolge het schrijven van mijnen vriend den Heere DECOURT, welke mij melde dat de Vlinders in de Maanden Augustus en September uitkwamen; spoedig wierd ook aan mijne verwachting voldaan, want reeds den 13^{den} Augustus kwam de eerste Vlinder te voorschijn en vervolgens de overige, hebbende dus maar eene Maand als Pop doorgebracht; Fig. 6. is naar een Fig. 6. Wijfje en Fig. 7. naar een Mannetjes - Vlinder vervaardigd; het Fig. 7. onderscheid der kunne is niet anders als aan het achterlijf te onderkennen, zijnde van het Mannetje meerder gepluimd als van het Wijfje.

§. 5.

Alle mijne Vlinders nu bij elkander in eene met gaas overdekte doos gedaan hebbende duurde het niet lang of de Wijfjes leide hare Eijeren zoo maar los op de bodem neder, doch of zij gepaard hadden was mij onbekend; deze Eijeren waren vaal van kleur en Fig. 1. zonder eenige gefigureerdheid; Fig. 1. op onze plaat is de natuur- Fig. 2. lijke en Fig. 2. de vergrootte gedaante; in hoope dat de Vlinders gepaart hadden bewaarde ik de Eijeren, van tijd tot tijd naar dezelve ziende, en zag ook in de maand April des volgenden Jaars, dat zij een weinig donkerder van kleur wierden en ieder een zwart vlakje kregen, waaruit ik besloot dat zij bevrucht waren en spoedig zouden uitkomen, zijnde zekerlijk het vlakje de plaats waar zich het kopje van het Rupsje bevond, mijn vermoeden wierd ook bevestigd, komende de jonge Rupsjes den laatsten April te voorschijn, zijnde bijna van kleur als de volwasfene, loopende meer of min spannende; ik gaf haar aanstonds eenig riet, waarin zij zich invraten, doch zij stierven alle, naar gedachten doordien het riet bij mij in een vlesje met water staande, zekerlijk dat behoorlijke voedsel niet had als wanneer het aan de kanten der sloten of moerassen groeit, en daardoor van binnen als het ware verdroogde en dus mijne Rupsjes stierven; ik had echter nu de geheele Huishouding van dit Insect, leidende het geene twijfel of hetzelfde zal zich maar eenmaal in het Jaar vertoonen, om redenen de jonge Rupsjes die den laatsten April bij mij uit de Eijeren kwamen, zekerlijk weder in de Maand Julij volwasfen zouden zijn geweest, zijnde de tijd dat ik dezelve had ontfangen.

 HET KROOS - VLINDERTJE.

§. 1.

In stilstaande wateren groeijen veeltijds kleine ronde blaadjes, in het

het Latijn genaamd *Lemna minor* en in het Hollandsch Kroos ook wel *Water Linzen*, met deze blaadjes is het dat zich onze tegenwoordige Rups voedt, hebbende hier van den Vlinder ook de Latijnsche naam bekomen van *Lemnalis*, en het is ook hier om, dat ik dit Vlindertje noemen *Het Kroos - Vlindertje*.

§ 2.

Jaarlijks in de Maand-Maij of iets vroeger of iets later, al naar dat de voorjaars warmte verschijnt, vind men hier en daar tusfchen de T. XX. bovengemelde blaadjes, hoopjes uit eenige derzelve te zamen gestelt, Fig. a. afgebeeld op Tab. XX. Fig. a en d. in deze hoopjes onthouden en d. zich Rupsen, zoo als bij Fig. b. een zoodanig hoopje afzonderlijk Fig. b. is afgebeeld, waaruit de Rups komt uitkruipen; om nu ook de Rups in haar geheel te zien, zoo is zij bij Fig. c. afzonderlijk afgebeeld. Fig. c.

Deze Rupsen, daar doch in de geheele fchepping geene gaping bestaat, maar het eene Rijk altoos aan het andere, ja het eene geflacht aan het andere verbonden is, door tusfchen wezens, verbinden weder als het ware de land Rupsen, welke op boomen en planten leven, met de fchepzelen welke in het water haar voedsel vinden, hebbende ik meer als eens dezelve, in een vles of glas waarin ik ze bewaarde, eene geheele poostijd onder water zien lopen, tot dat zij weder op de oppervlakte van het water tusfchen het Kroos eene plaats vonden om een verblijf te vervaardigen, het gene zij dan in malkander fponnen, zoo dat het van binnen geheel vrij van water, ja geheel droog was.

Bij deze gelegenheid moet ik nog melding maken van eene Rups welke nog meer de land en water Infecten verbind, als onze tegenwoordige, namelijk, voor twee of drie Jaren geleden ontfing ik eenige water planten en vond tusfchen de wortelen derzelve eene grauwwachtige ruije Rups, met zestien poten, doch welke mij toescheen krachteloos te zijn; ik dacht dit is misfchien een water

Rups, en leide haar daarop in een schoteltje met water, en ziet zij begon als te herleven en wierd weder geheel frisch; doch tot mijn leedwezen stierf zij, na dat ik haar eenige Weken in het water bewaard had, waarin ik eenige wortelen van bovengemelde planten gelegd had.

§. 3.

Wanneer men in het water de gemelde hoopjes vind, en de daarom Fig. a. zittende blaadjes zijn nog geheel groen, zoo als bij Fig. a. dan zit er meestentijds binnen in dezelve nog eene Rups, doch zijn de Fig. d. blaadjes verdord en dus wit of witachtig, als Fig. d. dan is in dat hoopje de Rups reeds in een Pop veranderd, hebbende de gedaante, Fig. e. grootte en kleur, als Fig. e.

§. 4.

Het is in het begin van de maand Junij, dus niet lang na de verandering, dat het allezins aardige Vlindertje reeds te voorschijn Fig. f. komt; Fig. f. vertoont het Mannetje en Fig. g. het Wijfje, beide en g. in de vliegende gedaante; het onderscheid der kunne is gemakkelijk te onderkennen, zijnde het Mannetje bijna geheel wit, het Wijfje daarentegen veel donkerder van kleur. In welke staat dit Insect nu den Winter overbrengt is mij onbekend, en wanneer ik dit de eene of andere tijd mogt te weten komen, zal ik niet nalaten dit aan de Liefhebberen mede te deelen.

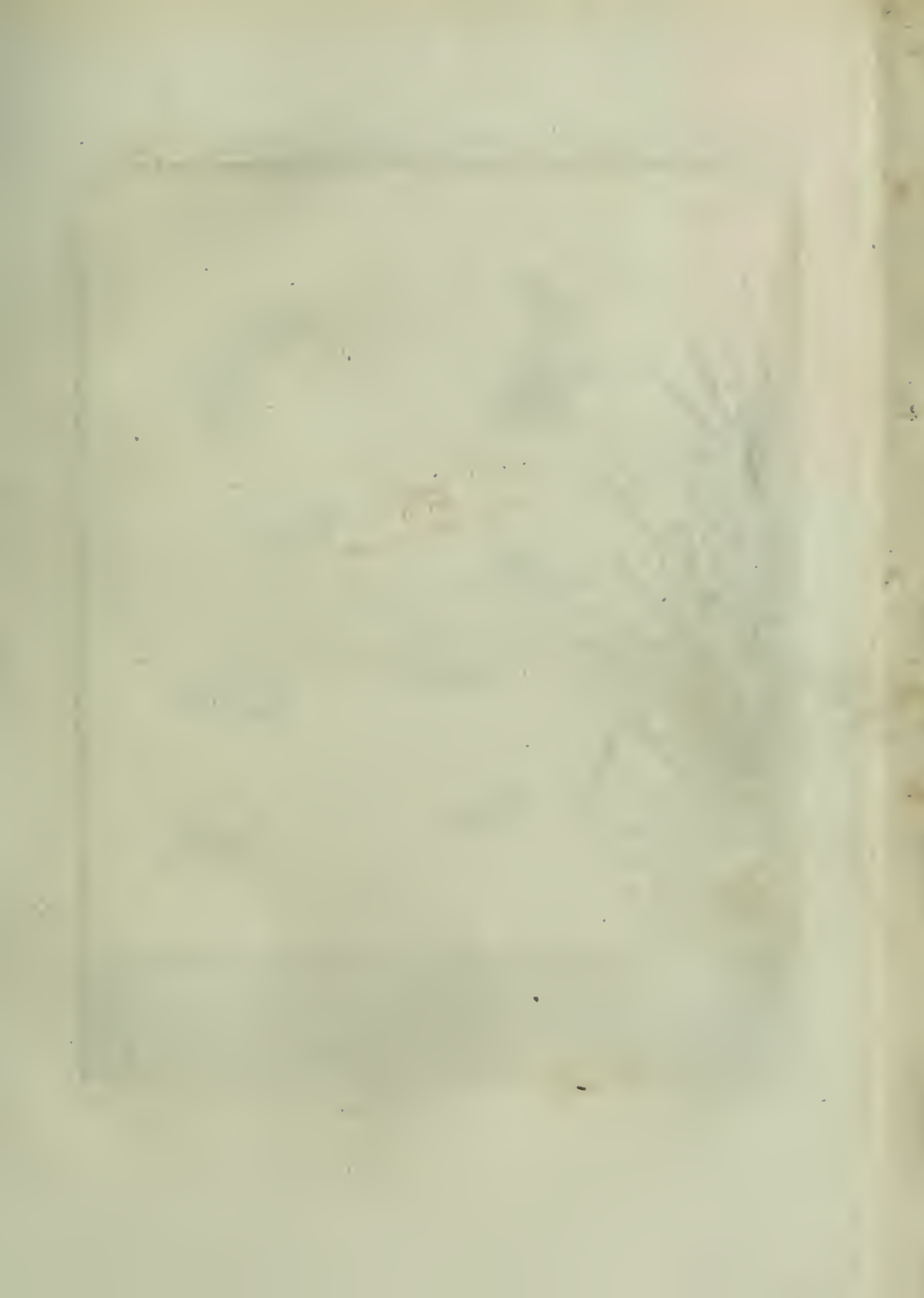

Fig. 1-7
Linn. F. ed. 10. bot. Hymphula Lemnalis. N. J.

Fig. 1-7
Linn. F. ed. 10. bot. 626. Monaxia Salicicola Hb.

NACHTVLINDERS van 't Tweede Gezinse EERSTEBENDE.

NEDERLANDSCHE INSECTEN.

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIERDE DEEL.

EEN-EN-TWINTIGSTE VERHANDELING,

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het TWEEDE GEZIN der EERSTE BEND.

HET BRUINE MATJE.

P. IV. Tab. XXI.

§. 1.

In het eerste deel, vierde stuk; Tab. I. van dit Insectenwerk is eene Vlinder beschreven en afgebeeld, aldaar genoemd *de kleine W. pendrager* uit *de Matjes-Rups* en op den Inhoud van dat deel met de Latijnsche naam *Curtula*; doch dit laatste gelieven mijne Lezers te veranderen in *Anachoreta*, dragende ons tegenwoordig voorwerp in het Latijn de naam van *Curtula* en in het Hoilandsch *het Bruine Matje*, hebbende beide de Rupsen en Vlinders vele overeenkomst met elkander.

§ 2.

In het laatste der maand Julij, eenige jaren geleden, ving ik; buiten Haarlem, een paar Bruine Matjes-Vlinders, afgebeeld

Tab. XXI. op Tab. XXI. Fig. 6. het Wijfje, en Fig. 7. het Mannetje; deze Vlinders mede naar huis genomen hebbende, begon het Wijfje reeds de volgende nacht hare eijeren te leggen, enkel en niet bij schoolen, leggende in het geheel 268 eitjes, groen

Fig. 1. van kleur, zonder gefigureerdheid, zoo als bij Fig. 1. vier derzelve op een blad zittende afgebeeld zijn; eenige dagen daarna wierden zij donkerder van kleur, en den eersten Augustus kwamen de Rupjes reeds te voorschijn.

§. 3.

Aanftonds gaf ik de jonge Rupjes Willige Bladen te vreten, hoewel ik nu geloof dat het beter is dezelve Abeele Bladen te geven, om redenen ik twee jaren daarna van den heer P. VEEN, te Haarlem, eenige eijeren ontving, welke door de Vlinder zelve op deze Bladen gelegd waren, waarmede ik ook toen ter tijd de Rupfen groot gebragt heb, en waarom zij ook op onze plaat op dezelve zijn afgebeeld; zij lieten zich echter de Willige Bladen ook zeer goed fmaken; ik had dus hoop van zoo vele Rupfen een goed getal Vlinders te zullen-bekomen; zij groeiden voorspoedig, en bereikte na eenige dagen de grootte als Fig. 2., zijnde toen tweemaal verveld, vervolgens verwisfelde zij nog een gelijk getal keeren van huid en waren in het begin van September volwasfen. zijnde toen zeer onderscheiden van kleur, zoo als men aan Fig. 3. en 4. zien kan; ondertusfchen waren 'er nu en dan reeds eenige gestorven, doch op een getal van ruim 250 Rupfen maakte dit weinig uit; doch nu hare volle grootte bereikt hebbende, kwam 'er zoodanig de sterfte onder dat 'er maar weinige overbleven, welke zich om van gedaante te verwisfelen eenige Bladen bij elkander fponnen, waar tusfchen zij drie of vier dagen daarna in Pop veranderde, zoo als 'er bij Fig. 5. Fig. 5. eene is afgebeeld.

§. 4.

Het was niet voor in de maand Mai des volgende jaars dat ik uit alle deze Rupfen maar eene Vlinder bekwam, en deze was nog kreupel, hebbende dus voor mijne moeite eene geringe belooning; ik had echter nu de geheele huishouding van het Eij af tot aan den Vlinder, blijkende het tevens dat deze zich tweemaal in het jaar verftoont, als hebbende ik derzelve gevangen in het laaftst van Julij, en in Mai kwam hij bij mij uit den Pop te voorschijn.

Fig. 1. a. 16. *Clostera Hoffm.*
Pygaera C. Curtula L.

2. *Cl. p. sed. Tab. fig. 17.*

NACHT-VLINDERS *van't Tweede Gezinde EERSTE BENDE.*

● ◀ ● ▶ ●

NEDERLANDSCHE INSECTEN.
BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIERDE DEEL.

TWEE-EN-TWINTIGSTE VERHANDELING,

OVER DE

DAG-VLINDERS,

van de EERSTE BENDE

DE DELIA-VLINDER.

P. IV. Tab. XXII.

§. I.

Eene van de oude Romeinsche Godinnen, en wel de Godin der Jagt, welke echter beter bij de naam van *Diana* bekend is, droeg ook bij hun de Latijnsche naam van *Delia*, naar een der Eilanden van de Archipel, dat oudtijds *Delos* genaamd wierd, en waarop Zij zoo men zeide benevens haar broeder *Apollo*, welke daar naar ook den naam van *Delius* heeft, geboren waren, en het is zeker dat de Vlinder welke thans het onderwerp dezer Verhandeling zal uitmaken, zijn naam naar deze Godin bekomen heeft; ik zoude dezelve dus ook wel *Diana* kunnen noemen, maar dewijl in het eerste deel van dit werk reeds een Vlinder is afgebeeld en aldaar *Diana* genoemd, zoo zal ik liever nu onze tegenwoordige de naam van *Delia* laten behouden, alhoewel de eerste een Nacht-Vlinder en deze een

S

Dag-

Dag-Vlinder is, zoo is het naar mijn gedachten doch beter dat iedere Vlinder eene eigen naam heeft.

§ 2.

In het Insecten-Werk van den Heere RÖSEL, IV Deel, Tab. XIII. Fig. 4. is eene Rups afgebeeld, en op Tab. XVIII. Fig. 4. een Vlinder, welke ik niet twijfel of deze Rups en Vlinder zal onze tegenwoordige verbeelden, zijnde de overige Rupsen en Vlinders op Tab. XIII. afgebeeld, zekerlijk dat soort, in het Latijn genaamd *Cinxia*, en welke ik hoop in eene volgende Verhandeling mede te beschrijven en aftebeelden.

§ 3.

In het jaar 1810, den 24sten April, ontving ik van den Heere P. VEEN, te Haarlem, eenige Rupsen, waarvan twee zijn afgebeeld op Tab. XXII. Fig. 1. en 2. hebbende reeds hare volle grootte bereikt, zijn Ed. had tevens de goedheid mij te melden dat haar voedsel was *Plantago Lanceolata*, of smalbladerige Weegbree; ik verzuimde niet haar dadelijk van dit gewas te voorzien, het gene echter niet lang nodig was, want reeds den tweede Mai hing de eerste zich aan het achter-einde op en veranderde drie a vier dagen daarna in een Pop, afgebeeld Fig. 3.

§ 4.

Zes weken na dat mijne Rupsen in Poppen veranderd waren, kwamen de fraaije Vlinders te voorschijn, afgebeeld Fig. 4. in den lopenden stand, daarentegen Fig. 5. in de vliegende gedaante; bijna gelijktijdig de Vlinders uitkomende zoo plaatste ik Manneje en Wijfje bij elkander, op hoop zij mochten eens willen paren en eijeren leggen, echter twijfelde ik hieraan, om rederen deze soort van Vlinders, gevangen zittende het een zoo min als het andere willen doen, en het gebeurde ook niet, zij vlozen
wel

wel in de vlugt waarin ik dezelve geplaatst had heen en weder, doch mijn hoop wierd niet voldaan, zij wilde niet het gene ik gaarne had, en hierbij om haar naam denkende kwam mij het spreekwoord in de gedachten, *Delia invita venandum non est*, (*) en om de Vlinders te dwingen zoo als men de honden nog zouden kunnen doen, ging in het geheel niet, ik moest haar dus maar laten bezaan, daar kwam ook niets van, zij stierven eerlang, zonder het een noch het ander gedaan te hebben.

§. 5.

Tot dus verre deze Verhandeling gereed hebbende, zoo berigte mij een voornaam liefhebber dat zijn Ed. dit jaar in de Zomer, een dezer Vlinderen buiten Haarlem een Eitje had zien leggen zijnde rond en geheel zwart van kleur, echter was dit door zeker toeval verloren geraakt, ik zoude anders, daar ik dit zeker van zijn Ed. ontvangen had, niet hebben nagelaten hiervan de afbeelding insgelijks te geven.

§. 6.

Het overwinteren van dit Insect twijfel ik niet of zal als Rups geschieden, vooreerst, om dat ik deze Rupsen volwasfen ontving in de maand April, en dus te vroeg in het Voorjaar, om toen reeds van het Eij af na de Winter die grootte bereikt te hebben, en ten andere, om dat ik, terwijl ik dit se rijfen zijnde reeds in de maand September, van de Heer A. D'AILLY alhier, ontvingen heb eenige kleine Rupsjes, door zijn Ed. eenige dagen geleden, gevonden op de *Plantago Lancifolia* en op de *Hieracium Pinnatifida*, zijnde na mijn gedachten nog maar eenmaal verteld, en hebbende nu reeds volmaakt de kleur en gedaante als onze afgebeelde volwasfene Rupsen, ik twijfel dus

(*) Met ons jage Honden is kwaad jagen.

dus niet of het zal dezelve foort zijn, en zij zullen de Winter overblijven, daar zij nu in de tijd van veertien dagen dat ik dezelve reeds gehad heb niets in grootte zijn toegenomen en bijna onbewegelijk op de zelfde plaats blijven zitten, digt bij elkander, leidende dus een gezellig en geenzints een afgezonderd leven, hebbende ook de Heer P. VEEN, van wien ik de volwasfene Rupsen ontfangen heb, verscheidene op eene plant bij elkander gevonden; als ik nu het geluk heb deze jonge Rupsjes de Winter over in het leven te behouden, en dat zij volwasfen worden, en ik de Vlinders er uit mogt bekomen, zoo zal ik dit in eene volgende Verhandeling, als ik door Gods goedheid leven en gezondheid mag behouden, aan de Liefhebberen mededelen, zoo als ik ook de geheele huishouding hoop te doen van de Vlinder hier voor op Tab. X. Fig. 9. afgebeeld, waar van ik dit jaar Eijeren, Rupsen en Poppen heb bekomen; als hier nu de Vlinders uitkomen, zoo zal ik kunnen bewijzen of de Vlinders op Tab. X. afgebeeld eene foort zijn, of dat dezelve ieder een geslacht uitmaken; nog kan ik met genoeg aan de Liefhebberen der Entomologie berichten, dat ik insgelijks de geheele huishouding van de zoo veel op elkander gelijkende Vlinders, bekend bij de Latijnsche namen van *Quercinaria* en *Erosaria* ben machtig geworden, zoo als ook van het fraaije Vlinderje *Amataria* genaamd, van welke ik ook zoo spoedig mogelijk de afbeeldingen en beschrijvingen hoop uittegeven.

Erft van de Melilaea Cincia.

DAG-VLINDERS van de EERSTÈ BENDE.

NEDERLANDSCHE INSECTEN.

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIERDE DEEL.

DRIE-EN-TWINTIGSTE VERHANDELING,

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het TWEEDE GEZIN *der* TWEEDE BENDE.

DE VLINDER HET GELE BLAD.

P. IV. Tab. XXIII.

§. I.

Onze tegenwoordige Vlinder draagt bij de Liefhebberen der *Entomologi* de Latijnsche naam van *Quercinaria*, zekerlijk om dat de Rups zich met Eiken bladen voedt; ook wordt hij wel in Duitschland genaamd *Das Gelbe Blatt*, en in navolging hiervan zal ik deze Meter noemen *Het gele Blad*, dienende de naam doch maar om het eene voorwerp van het andere te onderscheiden, want om de Vlinders alleen door beschrijving te kunnen kennen, hoe naauwkeurig die ook gedaan word, is bij vele niet mogelijk, om dat de eene

T

dik

dikwijls zoo veel gelijkt naar den anderen, zoo als onze tegenwoordige doet met de Vlinder bekend bij de Latijnsche naam *Erosaria*, het gene ik reeds in de vorige verhandeling zeide; een naam is dus het beste, deze mag dan om zoo te zeggen zijn zoo als dezelve wil, en zoo als de eerste Schrijver welke de Vlinder het eerste beschrijft goedvindt, welke eerstgegevene naam ik wenschte dat men altijd behielt, en niet naderhand weder een andere aan denzelfden Vlinder gaf, het gene maar verwarring veroorzaakt, doordien de eene Liefhebber dan de eerste en den anderen Liefhebber weder de daarna gegevene naam gebruikt.

§. 2.

Voor drie jaren geleden, in de maand Julij vonden de heer A. D'AILLIJ, en mijn Zoon, op eene Entomologische wandeling, bij het Dorp Emenes, gelegen in Gooijland, twee Vlinders van ons tegenwoordig voorwerp, zittende tegen de stammen der bomen, zijnde juist mannetje en wijfje, en dewijl wij niet wisten of het wijfje reeds te voren gepaard had of niet, zoo plaatsten wij deze beide Vlinders bij elkander in een doos, waarna het wijfje zich reeds de volgende nacht van hare Eijeren begon te ontlasten, leggende toen 25 stuks, de volgende nacht nog 16, daarna nog 13, den vierden 9, de volgende weder 4, en den zesden nog 3 Eijtjes, hebbende dus bij mij in het geheel gelegd zeventig eijtjes, leggende allen in kromme lijntjes van 4, 6, of acht stuks zoo als op Tab. XXIII. bij Fig. 1. een zoodanig lijntje

Tab. XXIII.

Fig. 1.

van

van zeven Eijtes is afgebeeld, en bij Fig. 2. een enkelt Eijte Fig. 2. door het Microkoop gezien.

§. 3.

Dewijl het nu nog midden in den Zomer was, dacht ik misschien komen de Rupsjes nog wel in dit jaar te voorschijn en dat dan de Poppen overwinteren; ik zag dus van tijd tot tijd na de Eijeren, maar te vergeefs, zij bleven het nog overige gedeelte van den Zomer, de daarop volgende Herfst en Winter onuitgekomen leggen, en het was niet voor den eersten Maij des volgenden jaars, dat zij van kleur veranderden, komende toen de jonge Rupsjes twee dagen daarna te voorschijn.

§. 4

De Rupsjes uit de Eijeren komende waren groen van kleur, doch het kop en achtereinde licht geel; weinige dagen daarna vervelden zij reeds voor de eerste maal, waarna zij reeds veel donkerder van kleur waren, en na nog eenige keeren van huid te zijn verwisfelt, en hare volle wasdom bereikt hebbende. hadden zij de grootte en gedaante als Fig. 3. op onze plaat, zijnde dit Fig. 3. in het laatste der maand Junij.

§. 5.

Mijne Rupsen nu volwasfen zijnde, voelden ook dat hare gedaantewisfeling naderde, sponnen zich toen met slegts weinige draadjes eenige bladen tegen elkander, en veranderde in dat luchtige verblijf tot Poppen, zoo als er bij Fig. 4. eene Fig. 4. is afgebeeld.

§. 6.

Het was nu bijna de zelfden tijd dat ik de Vlinders het jaar te voren bekomen had, en twijfelde dus niet of zij zouden spoedig uit hunne verblijven te voorschijn komen, zoo als ook gebeurde, duurende het maar weinige dagen, na dat de Rupsen in Poppen veranderd waren, of de niet onaardige Fig. 5. getekende Vlinders kwamen uit; Fig. 5. is naar een mannetje Fig. 6. en Fig. 6. naar een wijfje vervaardigd, het onderscheid der kunne is gemakkelijk te onderscheiden, hebbende het mannetje gekamde en het wijfje daarentegen draadvormige sprieten.

Uit de huishouding van dezen Vlinder blijkt dat denzelve zich maar eenmaal in het jaar vertoont, en ik moet hier nog tot slot bijvoegen, dat hij geenzints onder de gemeenste behoort, zijnde er ook maar zeer weinige werken over de *Entomologi* waarin de Vlinder beschreven en nog minder waarin dezelve is afgebeeld, en voor zoo veel mij bekend is geen een werk waarin men dit Insect in alle zijne gedaantens van Eij, Rups; Pop en Vlinder afgebeeld en beschreven zal vinden, zoo als nu in dit werk; strekkende het mij altoos tot meer genoegen wanneer ik in de gelegenheid ben de gehele huishouding van een nog weinig bekende Vlinder aan de Liefhebbers te kunnen mededelen, als van een welke men bijna in alle werken beschreven vindt, doch dit is niet altoos in mijne magt, wanneer namelijk de eene zoo wel als den anderen onder de Nederlandsche Vlinders behoort; zoo ben ik ook verplicht van de gemeenste zoo wel als van de zeldzaamste de afbeelding en beschrijving te geven.

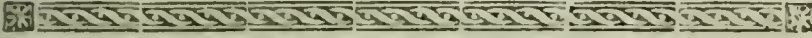
1768 21. 212. Cinnamomum Angulata. N. J.

NACHT-VLINDER. *van de Tweede Gezinde*. TWEJEDEN BENDE.

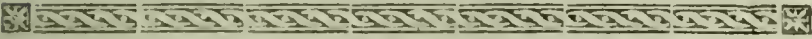

NEDERLANDSCHE INSECTEN.

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIERDE DEEL.

VIER-EN-TWINTIGSTE VERHANDELING,

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het TWEEDE GEZIN der EERSTE BENDE.

DE POPULIER-VLINDER.

P. IV. Tab. XXIV.

§. I.

In het Eerste Deel van het Insectenwerk van den Heer. RÖSEL, de Tweede Classe der Nacht-Vlinders, Tab. LX. is eene Rups en Vlinder afgebeeld, welke zekerlijk ons tegenwoordig voorwerp zal verbeelden, deze achtlingwaardige Natuuronderzoeker, heeft zich in de Beschrijving van deze Vlinder een weinig tegen gesproken, en zekerlyk het begin daar van gegist, en geenzins bij ondervinding gehad, zeggende zijn Ed. „ dat deze Rups in den Zomer en Herfst uit „ het Eij komt en den Winter door in het leven blijft, ” en aan het einde van de tweede §, spreekt zijn Ed. dit

V. tegen,

tegen, zeggende: „vermits nu de daar in (van de Pop
 „sprekende,) verborgen zijnde Vlinder gemeenlijk zoo min
 „in den Zomer als in den Herfst wil uitkomen; zoo bragt
 „ik de Pop, benevens anderen die den Winter overblijven
 „in den Kelder; doch toen ik 'er na verloop van acht da-
 „gen eens na zag, ontdekte ik tot mijne grootste verwon-
 „dering, dat de Vlinder reeds geboren was, schoon zulks
 „nooit of zelden zoo spade in het jaar geschiede.” Zijn Ed.
 was dus van gedachten dat de Pop den Winter over zoude
 blijven leggen, het gene streeft tegen zijn andere gevoelen,
 dat de Rups dit zoude doen, dewijl dit doch niet door de Rups
 en de Pop beide zoude geschieden; aangaande den Vlinder,
 ondervond zijn Ed. dat dezelve in den Herfst uit de Pop
 komt, doch van de Rupsen is het juist het tegendeel, deze
 komen eerst in het voorjaar uit de overwinterde Eijeren te
 voorschijn, zoo als uit het volgende van deze Verhandeling
 zal blijken.

§. 2.

Voor twee jaren geleden had de heer A. D'AILLY, alhier
 in Amsterdam wonende, in het najaar, van een paar dezer
 Vlinderen eenige Eijeren bekomen, welke bij zijn Ed. de
 Winter over onuitgekomen bleven liggen, hier van ontving
 ik eenige in het voorjaar, waarvan een is afgebeeld, op

Tab. XXIV. Tab. XXIV. Fig. 1. in de natuurlijke grootte, en bij Fig. 2.
 Fig. 6. en 7. door het Microscoop gezien, zijnde niet onaardig gevlaakt.

§. 3.

De voorjaars-warmte reeds vroeg beginnende kwamen ook de Rupsjes reeds omstreeks de helft van de maand April te voorschijn, zijnde zwart van kleur en latende de Eijerdoppen onaangeroerd zitten. Ik gaf dezelve Willigen-Bladen te vreten, waarvan zij ook goed groeiden, en bereikten drie a vier weken daarna reeds de grootte als Fig. 3. doch toen stierven zij allen, niet alleen bij mij maar ook bij bovengenoemde Liefhebber der Insecten, echter was ik niet geheel te leur gesteld, dewijl ik ter dezer tijd nog eene zoodanige Rups ontving van den Wel-Edelen Heer Mr. G. C. J. VAN REENEN, mede alhier wonende, en ruim veertien dagen daarna gaf zijn Wel-Edele mij nog twee volwasene Rupsen, waarvan 'er eene is afgebeeld bij Fig. 4.

Fig. 3.

Fig. 4.

§. 4.

Gedurende den dag zaten mijne Rupsen geheel stil en plat tegen de Takjes, even als de Rupsen der Weeskinderen-Vlinders, doch tegen den avond begaven zij zich in beweging en aan het vreten, ik gaf haar nu vervolgens Eiken Bladen, welke zij zich ook zeer goed nog eenige dagen lieten smaken, spinnende zich in het begin der maand Junij in, en veranderden weinige dagen daarna in Poppen, zoo als Fig. 5. 'er eene vertoond.

Fig. 5.

§. 5.

De Vlinders, welke door *Linneus* Populi genaamd zijn, kwa-

men bij mij in de maand October te voorschijn, en in navolging van dezen naam noeme ik dezelve *De Populier-Vlinder*, zekerlijk heeft de Ridder de Rups met de Populierbladen gevoedt, en alhoewel ik dit niet gedaan heb, twijfel ik echter niet of zij zal zekerlijk dezelve wel vreten, daar ik

Fig. 6. weet dat de Rups ook hier te lande 'er op gevonden is. Fig. 6.

Fig. 7. is naar een Mannetjes- en Fig. 7. naar een Wijfjes-Vlinder vervaardigd. Het onderscheid der Kunne is zeer gemakkelijk te onderkennen, hebbende het Mannetje gekamde Sprieten.

Aan de goedheid van bovengenoemde Liefhebber ben ik dus wederom de geheele Huishouding van dezen Vlinder verplicht, waar voor ik hun Ed. hierbij openlijk dank zegge en bevelen mijne verderen arbeid bij aanhoudendheid in het aandenken der Liefhebber.

Dat ons tegenwoordig Voorwerp zich maar eenmaal in het jaar vertoont, hier aan zal niemand twijfele.

1000

1000

no. 27. Bombyx. B. Populi. L.
Castropacha. O.

NACHTVLINDERS van 't Tweede Gezinde EERSTE BLANDE.

● ◀ ● ▶ ●

88

NEDERLANDSCHE INSECTEN.

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIERDE DEEL.

VIJF-EN-TWINTIGSTE VERHANDELING,

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het TWEEDE GEZIN der TWEEDE BENDE.

DE LIEVELING.

P. IV. Tab. XXV.

§. 1.

In Duitschland noemt men onzen tegenwoordigen Vlinder *der der Liebling* in navolging van den Latijnschen naam *Amataria*, welke denzelve bij alle Schrijveren, voor zoo vele mij bekend zijn, heeft, en waarom zouden wij dan dezen naam veranderen? hij is in alle gedaantens zoo wel als Eij, Rups en Pop fraai, en vooral als Vlinder is hij eene Lieveling; hij wordt ook wel genaamd *der*

Ampferspanner of Zuuringmeter, doch meestentijds draagt hij den bovengenoemden naam en ingevolge hier van noem ik hem dan ook de Lielvelings Vlinder.

§. 2.

In de maand Julij, eenige jaren geleden, ontving ik van den Heer A. D'AILLY, alhier te Amsterdam wonende, eenige Eitjes, waarvoor ik hier bij zijn Ed. openlijk bedanke. Zijn Ed. had eenen Vlinder gevangen, die, aan eene Spelde

Fig. 1. gestoken, deze Eitjes op een hoopje gelegd had; bij Fig. 1. Tab. XXV. op Tab. XXV. ziet men deze Eitjes in de natuurlijke Fig. 2. grootte, en bij Fig. 2. door het Microscop gezien, zijnde rood van kleur en vol kuiltjes; weinige dagen daarna wierden zij zwartachtig en den volgenden dag kwamen de Rupsjes uit, zijnde wit en bruinachtig rood gebandeerd.

§. 3.

Nu had ik wel deze Rupsjes, maar wat was nu haar Voedfel? Ik gaf haar eenige soorten van laaggroeiende kruiden, wetende dat de Vlinder op een veld gevangen was, en, zie daar, de Rupsjes begonnen aanstonds te vreten van het zoogenaamde Varkensgras, *Poliganum aviculare*, het gene haar zeer goed smaakte, zoo dat twee derzelve, die de voorspoedigste waren, reeds den 1sten Augustus voor het eerste vervelden, den 5den dito ten tweeden malen, den 8sten dito ten derden malen, en den 11den dito voor den laatsten

Fig. 3. en 4. maal; bij Fig. 3. en 4. ziet men de Afbeelding van deze

Rup-

Rupfen; den 13den Augustus sponnen zij zich in, en den volgenden dag waren zij reeds in Poppen veranderd, waaruit tien dagen daarna de Vlinders te voorschijn kwamen.

§. 4.

Ik dacht dat gaat voorspoedig, deze twee Vlinders waren in den tijd van ruim drie weken van het Eij af tot Vlinders geworden, en ik hoopte nu ook mijne overige Rupfen spoedig te zien veranderen, doch hier mede verliep de eene week na den anderen, de eene maand na den anderen, tot dat het winter wierdt, en ik geen Voedsel meer bekomen kon; zij bleven toen stil zitten tot het volgende voorjaar, doch in dien tusschentijd waren de meeste gestorven, echter waren er nog eenige in het leven, welke ik toen wederom Varkensgras gaf, waarvan zij ook als te voren vraten, maar nu en dan stierven er nog van, zoo dat ik omstreeks de helft van de maand Junij maar eene Rups meerder over had, welke zich toen inspon, even als de twee van het vorige jaar, tusschen eenige draden, en veranderde zoo hangende in eene Pop, afgebeeld Fig. 5. en waaruit na verloop van bijna veertien dagen Fig. 5: de Vlinder kwam.

§. 5.

Alhoewel de bij §. 3. gemelde twee Rupfen zoo spoedig in Vlinders veranderden, zoo besluit ik echter uit de levensloop van de andere Rupfen, dat ons voorwerp

als Rups den Winter overbrengt, en maar eenmaal in het Jaar zich als Vlinder vertoont, en wel in de Maanden Junij en Julij, het geen nog meerder uit het volgende zal blijken.

§. 6.

Twee Jaren na het bovengemelde, ontving ik in de Maand Augustus, van den Heer F. C. DECOURT uit Dordrecht, eenige Rupsen, waarvoor ik zijn Ed. insgelijks vriendelijk dankzegge, met berigt dat zij de Zuuring tot voedsel gebruikten; aanstonds zag ik dat het dezelve Rupsjes waren, te meer nog daar zijn Ed. de goedheid had mij eenen Vlinder er bij te zenden, ik twijfelde niet of zij zouden den Winter overblijven, en zette toen in een groot Suikerglas een plant Zuuring, waarop ik de Rupsjes plaatste, nu en dan er eens naar ziende of zij zich ook insponnen, maar neen, de Winter kwam en zij waren nog onveranderd, en bleven gedurende denzelfden sul zitten, tot in het Voorjaar, toen de Zuuring weder begon te groeijen, begonnen de Rupsen ook weder te vreten, echter slierven de meesten zoo dat er maar drie volwasfen wierden, welke zich insponnen en uit twee derzelve kwamen de Fig. 6. en 7. Vlinders uit; Fig. 6. vertoont het Mannetje en Fig. 7. het Wijfje, het onderscheid der kunne is gemakkelijk te onderkennen, hebbende het Mannetje gekamde Sprieten.

PL. N. 570

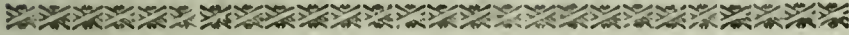
Limandra L. sp.
Ermonod. F. *Amataria* L.

NACHT-VLINDERS *Plant* Tweede Gezindt *de* TWEEDE BLENDE.

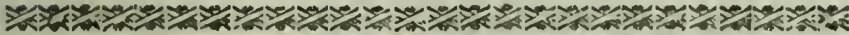

NEDERLANDSCHE INSECTEN.
 BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIERDE DEEL.

ZES-EN-TWINTIGSTE VERHANDELING,

OVER DE

DAG - VLINDERS,

van de EERSTE BENDE.

HET HOOIBEESTJE.

P. IV. Tab. XXVI.

In het Werk van den Heer JACOB L'ADMIRAL, *Naauwkeurige waarneming omtrent de veranderingen van vele Insecten*, is ons tegenwoordig Voorwerp afgebeeld en beschreven en aldaar genaamd *het Hooibeestje*, om redenen zegt zijn Ed., dat de Kapelletjes veel „ bij het Hooi worden gevonden, en geen wonder, dewijl de Rupsjes op het Gras leven, tuschen hetzelfde zich vast spinnen en .. aldaar hare geheele verandering ondergaan, zoo kunnen zij ook „ ligt met het afmaaijen van het Gras onder het Hooi raken”; en daar ik geen redenen weet om deze naam te veranderen, maar in tegendeel zeer goed vind, zoo zal ik denzelven behouden; in het Latijn wordt de Vlinder meestentijds genaamd *Nephela*, doch ook wel *Pamphilus*.

§. 2.

Het is ten minsten twee maal in het jaar dat onze Vlinders zich vertonen brengende den Winter door als Rups, uit welke overwinterde Rupsen, de Vlinders in het Voorjaar te voorschijn komen die dan weder paren en Eijeren leggen, waaruit in den Zomer de Vlinders verschijnen, en de Rupsen welke uit de Eijeren komen door deze laatste Vlinders gelegd, brengen weder den Winter in dien staat door; wanneer nu den eenen of anderen Liefhebber deze Vlinders eens wil voorttellen, dan is het beste dezelve te vangen in het Voorjaar en plaatse dan twee, drie of meer bij elkander in een glas. leggende de Wijfjes zeer geredelijk hare Eijeren, waaruit spoedig de Rupsjes komen en men zijn verlangen, om gave en ongeschondene Vlinders te hebben nog in hetzelfde jaar voldaan vindt, daar doch meestentijds de Vlinders welke men uit de Poppen bekomt veel schooner zijn als die welke men vangt, zijnde deze laatste dikwijls min of meer beschadigt, en bijna nooit zoo sterk en blinkende van kleur.

§. 3.

Om nu de geheele huishouding van ons tegenwoordig voorwerp te bekomen, ving ik in de maand Mei eenige Vlinders, en plaatste deze bij elkander in een groot Zuikerglas, waar ik te voren een klein zoodje gras in gezet had, bindende het glas van boven met gaas dicht. De volgende dag zag ik reeds eenige Eitjes hier en daar aan de grashalmtjes zitten, en ook tegen het glas en het gaas, alle enkeld gelegd, afgebeeld op *Tab. XXVI. Fig. 1.* in de natuurlijke grootte, en bij *Fig. 2* door de Microscop gezien, zijnde zeer fraai geribd, en groen van kleur.

Tab. XXVI.
Fig. 1 & 2.

§. 4.

§. 4.

Spoedig kwamen de Rupsjes te voorschijn, want maar acht dagen bleven de Eijeren onuitgekomen leggen; aanstonds begonnen zij aan het gras te vreten, en groeide nog al redelijk voorspoedig, zoo dat zij in het laatste der maand Juny volwasfen waren, hebbende toen de grootte als *Fig. 3.* en zijnde groen van kleur, zoo als zij van het Ei afgeweest waren; den laaften Juny hing de eerste zich aan haar achterëinde op, en veranderde in een groen Poppetje, zoo als men bij *Fig. 4.* zien kan.

*Fig. 3.**Fig. 4.*

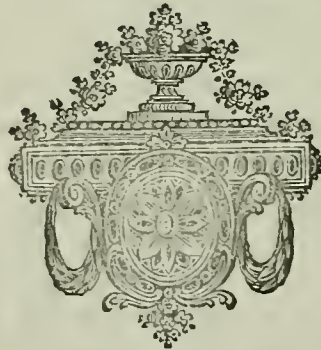
§. 5.

Gedurende het opvoeden der Rupsfen, waren er vele gestorven, zoo dat ik, toen zij volwasfen waren, er maar zeven had overgehouden, deze hingen zich nu, de eene voor, de andere na, aan het achtereinde op, en veranderde alle zeven in Poppen, waaruit ik nu hoopte even zoo veel Vlinders te bekomen, in welke hoop ik ook niet wierd te leur gesteld, en waarna ik ook niet lang behoefde te wachten, want den 14^e July begon het eerste Poppetje van kleur te veranderen, en twee dagen daarna kwam de Vlinder te voorschijn, en vervolgens de overigen; bij *Fig. 5* en *6.* ziet men twee dezer niet onaardige Vlinders beide in de vliegende gedaante afgebeeld, zijnde den eenen iets donkerder van kleur als den anderen; om nu ook de vleugels van onderen te kunnen zien, zoo ziet men bij *Fig. 7.* een loopende Vlinder. Het onderscheid der kunne is niet anders als aan de meerdere dikte des Lijfs van het Wijfje kenbaar.

*Fig. 5 & 6.**Fig. 7.*

Bij § 2. zeide ik dat ons voorwerp zich *ten minsten* twee maal in het jaar vertoont, om dat het wel, naar mijne gedachten, in een warmen zomer drie maal konde wezen, want de Eijeren welke ik van mijn gevangen Vlinders bekwam, legde, zoo als uit het

bovengemelde blijkt, slechts acht dagen, en de Rupsjes waren in vijf of zes weken volwasfen, waaruit na verloop van veertien dagen de Vlinders kwamen, zoo is er dus van den eenen Vlinder tot den anderen in het geheel acht of negen weken verlopen; daar nu de Vlinders in de helft van de maand July uit de Poppen bij mij te voorschijn kwamen, zoo konden er omstreeks half September weder Vlinders geweest zijn, welke dan Eijeren leggende uit deze Eijeren de Rupsfen konden over winteren, te meer nog daar ik menigmaal in de maand September de Vlinders wel heb zien vliegen en ook gevangen, welke dan bij mij Eijeren leiden, en de Rupsjes ook spoedig uitkwamen, doch stierven gedurende den winter,

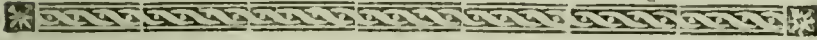
Br. F. 1741. 11. 5k. *Catyrus*. B. *Symphilus*. L.
Hipparchia. O.

DAG VLINDERS van de EERSTE BENDE.

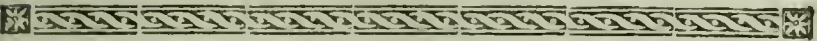

NEDERLANDSCHE INSECTEN.

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIERDE DEEL.

ZEVEN-EN-TWINTIGSTE VERHANDELING,

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het TWEEDE GEZIN der EERSTE BENDE.

DE MELDE VLINDER.

P. IV. Tab. XXVII.

§. 1.

Fig. I. op Tab. XXVII. is de afbeelding vervaardigt na de Rups van den Vlinder in het Latijn genaamd *Atriplices*, insgelijks afgebeeld en beschreven in het tweede Deel van het Werk van den Heer RÖSEL Tab. XXXI, en in navolging van deze Latijnsche naam noeme ik onze Vlinder *de Melde Vlinder*.

§. 2.

Deze Rupsen ontving ik den 11^{den} September 1810. van den Heer A. L. DE ROOIJ, *Litter. Human. Stud.* te Harderwijk, waar voor ik zijn Ed. vriendelijk bedanke, hebbende dezelve gevonden op de zuuring, met welke bladen ik haar nog eenige dagen gevoed hebt, waarna zij in de aarde kroopen.

Z

Al:

Alhoewel de kleur dezer Rupsen verschillende was, kon men echter bij alle, de twee op het laatste lid geelachtige hoekige vlakken duidelijk zien, het welk een zeer goed kenteken is, waar door men deze Rupsen van andere kan onderscheiden.

§. 3.

De aarde waarin de Rupsen gekropen waren, liet ik onaan-geroerd staan tot het volgende voorjaar, en vond toen dat zij
 Fig. 2. ieder een spinfel hadden vervaardigt afgebeeld Fig. 2. waarin zij
 Fig. 3. in donkere bruine Poppen waren verandert, zoo als Fig. 3. vertoont.

§. 4.

In het laatste der maand Maj des volgenden Jaars kwamen de
 Fig. 4. fraaije Vlinders te voorschijn afgebeeld Fig. 4. en 5. de laatste
 en 5. is vervaardigt na eenen Vlinder die in vergelijking bij de anderen
 zeer klein was. Eijeren hebbe ik van dezelve niet kunnen beko-
 men doordien zij te ongelijk uitkwamen, zoo dat den eenen reeds
 gestorven of te zwak was eer dat den anderen te voorschijn kwam,
 echter kan ik de Liefhebbers doch mededelen, dat de Eijeren
 niet onaardig geribd zijn, zoo als van de Groer-Vlak-Vlinder hier
 voor afgebeeld in het derde Deel Tab. XIII. zijnde ik hiertoe in
 staat door dat ik een jaar daarna van den Heer F. C. DECOURT, te
 Dordrecht, waarvoor ik zijn Ed. vriendelijk bedanke, eenige Eijeren
 ontving, bij zijn Ed. gelegd door eene Wijfjes-Vlinder gevangen in
 de maand Augustus, doch welke Eijeren reeds alle van kleur waren
 veranderd, en uit de meeste de jonge Rupsen onderwegen reeds
 uitgekomen, ik gaf haar aanstonds Zuuringbladen, waarvan zij be-
 gonnen te vreten doch stierven allen. Hoe veelmaal nu onzer
 tegenwoordigen Vlinder in een jaar voortteelt, kan ik niet bepalen,
 doch twifelen of dit niet wel tweemaal geschieden zal, om re-
 denen mijne Vlinders in de maand Maj te voorschijn kwamen,
 en de Heer DECOURT er eene in de maand Augustus gevangen
 heeft, in welke tusschen tijd er wel een geslacht zoude kunnen
 voorttelen, echter met zekerheid kan ik dit niet bepalen, dewijl
 de Pop daar den Vlinder welke door den Heere DECOURT
 gevangen is, wel in plaatst van in Maj tot in Augustus onuitge-
 komen kan zijn blijven leggen, zoo als ik in mijne volgende
 Verhandeling gelegenheid zal hebben bij den als dan afgebeeldene
 Vlinder nader hier over te handelen.

Haemaphysalis

NACHT-VLINDERS *van't Tweede Gezin* der EERSTE BENDIE.

NEDERLANDSCHE INSECTEN,
 BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIERDE DEEL.

ACHT-EN-TWINTIGSTE VERHANDELING,

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

Van het TWEEDE GEZIN *der* EERSTE BENDE.

DE HAIRBOS.

P. IV. Tab. XXVIII.

§. 1.

De Vlinder die het onderwerp van dezen Verhandeling zal uitmaken, draagt bij de Liefhebberen der Entomologi den Latijnschen naam van *Plecta*, het gene in het Hollands beteekent *Hairylegt* of *Hairbos*, in Duitschland noemt men denzelve ook wel *Dikrand*, doch van waar dezen namen haren oorsprong hebben is mij onbekend, daar de Vlinder naar mijn gedachten geen hairbos noch dikken rand heeft, maar wij zullen echter, daar den naam alleen dient om denzelve van anderen te onderscheiden, ons voorwerp insgelijks *Hairbos* noemen.

A a

§. 2.

§. 2.

De Heer A. D'AILLY, alhier te Amsterdam wonende, had de goedheid, nu twee jaren geleden, mij in de maand Junij eenige eijeren ten geschenken te geven, waarvoor ik zijn Ed: mijne dank betuig, zijnde bij zijn Ed: gelegd door een, paar dagen te voren, gevangene Wijfjes-Vlinder; dezelve waren geel van kleur, wordende de volgende dag donkerder, afgebeeld bij *Fig. 1. Tab. XXVIII.* in de natuurlijke grootte, en bij *Fig. 2.* door het microscoop gezien, zijnde zeer aardig geribd; acht à tien dagen daarna kwamen de jonge rupsjes reeds te voorschijn, zijnde zeer licht van kleur, en liepen spannende, kunnende men echter reeds zien dat het zestienpootige rupsen zouden worden.

Tab. XXVIII.
Fig. 1 & 2.

§. 3.

De Rupsen nu uit de Eijeren gekomen zijnde, vraten de doppen daarvan op, doch moesten nu, daar ik ze gaarne volwasfen en Vlinders uit dezelve wenschte te hebben, door mij met voedsel voorzien worden, en wetende dat zij laag groeiende kruiden vraten, gaf ik haar kropfalade, maar deze, offchoon door vele Rupsen gegeten wordende, is ook voor velen nadeelig, dewijl dezelve zeer nat of vochtig is, waardoor de Rupsen sterven; ik veranderde dus het voedsel en gaf haar zuuring, waarvan zij ook zeer gretig aten en voorspoedig groeiden, zoo dat zij ruim half Julij reeds van grootte waren als *Fig. 3.* op de plaat, en in het begin der maand Augustus volwasfen, afgebeeld *Fig. 4.* *Fig. 4;* de eene Rups was nu wel veel donkerder van kleur als den anderen, doch men kon zeer duidelĳk zien dat het dezelfde Rupsen waren.

Fig. 3.

Fig. 4.

§. 4.

§. 4.

De Rupsen nu volwasfen zijnde, kropen in de aarde, om tot Poppen te veranderen; eenige dagen daarna zocht ik de aarde door, en bevond dat zij maar een zeer los spinfel gemaakt hadden, en tot Poppen veranderd waren, waarvan er een afgebeeld is bij *Fig. 5.*

§. 5.

Maar kort bleven deze Popjes onuitgekomen leggen, want reeds den 19^{den} Augustus kwam den eersten Vlinder te voorschijn, afgebeeld *Fig. 6 en 7*; het onderscheid der kunne is moeijelijk te onderkennen, hebbende het Mannetje een weinig meerder gepluimd acht erlijf, als het Wijfje.

Uit het bovengemelde blijkt, dat onzen tegenwoordigen Vlinder zich tweemaal in het jaar vertoont, dewijl de Heer D'AILLY er een in de maand Mei gevangen had, en in de maand Augustus van hetzelfde jaar kwamen zij bij mij uit; echter bleven er nog eenige Poppen toen ter tijd onuitgekomen leggen; ik wachte wel van dag tot dag ook daaruit de Vlinders te zullen zien, doch te vergeefs; de geheele daaropvolgende Winter verliep zonder dat dit gebeurde, en daar de Poppen niet indroogde, bewaarde ik ze zorgvuldig, en had het gencegen in de maand Mei des volgenden jaars, mijnen hoop te zien vervuld, komende toen de Vlinders daar uit; wanneer nu alle mijne Poppen zoo lang als deze laatste, zijnde bijna negen maanden, onuitgekomen waren blijven leggen, dan zoude ik zeker gezegd hebben, dat zij slechts eenmaal in 't jaar voortteelde; doch het leid geen twijfel of het is tweemaal. Dit overwinteren van de Poppen is zeker eene zelfzaamheid, zoo als het mij ook gebeurd is met de *Liguster Pijflaart-Pop*, afgebeeld in het eerste Deel derde Stuk *Tab. III.* en met de *Pop van de Orion*, insgelijks afgebeeld in het eer-

eerste Deel vierde Stuk *Tab. IX.*, dat deze Poppen twee winters over leiden, daar dit anders maar één winter duurt; ondertuschen is het zeker, dat zoo wel de *Liguster Pijlstaart* als de *Orion-Vlinder* jaarlijks zich vertoonen en niet om de twee jaar. De Heer KLEMAN, in het vervolg op het werk van den Heer RÖSEL, meldt ook dat zijn Ed: de Rups van onze regenwoordige Vlinder in de maanden Julij en September volwasfen gevonden heeft op de tabaksplant, het geen, volgens mijn oordeel, mede bewijst dat zij tweemaal in het jaar zich vertoonen; doch aan het einde van de Beschrijving schrijft zijn Ed: van te gisfen dat dit echter maar eens geschied; ik zal hierover nu niet meerder uitweiden, maar moet hier nog bijvoegen, dat het mij vreemd voorkomt dat de Heer KLEMAN meldt, dat de Rups van de maand September tot de Lente van het volgende jaar onveranderd bleef leggen, daar alle mijne Rupsen, dat een getal van 30 a 40 stuks was, zeer spoedig tot Poppen waren veranderd, en de Vlinders uit de meesten, na ruim veertien dagen, reeds te voorschijn kwamen; ook is de Rups van zijn Ed: geheel anders van kleur, ja zelfs van gedaante. Zoude zijn Ed: ook, bij vergisfing, eene verkeerde Rups hebben afgebeeld?

Vertical text on the left side of the page, possibly a page number or reference.

Fac. Fauna No 216. *Chersotis B. Plecta L.*
Noctua F.

NACHT-VLINDERS van de Tweede Gezinder EERSTE BENDIE.

P. IV.

Tab. XXVIII.

NEDERLANDSHE INSECTEN,
BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIERDE DEEL.

NEGEN-EN-TWINTIGSTE VERHANDELING,

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

Van het TWEEDE GEZIN *der* TWEEDE BENDE.

DE GRIJZE VIERSTIP-METER.

P. IV. Tab. XXIX.

§. 1.

Het is bij vele Vlinders moeilijk de oorsprong of oorzaak van den Latijnschen naam te ontdekken; velen zijn zoo willekeurig, dat er noch in eigenschappen der Rupsen of Vlinders, noch in de kleuren, noch in iets anders, eenige redenen voor te vinden zijn; dezelve zijn dus ongeschikt om in onze taal overgebracht te worden, of om de Vlinders in het Hollandsch daar mede te benoemen; zoodanig is het nu met de Latijnsche namen van beiden de Vlinder soorten, die het onderwerp dezer verhandeling zullen uitmaken, wordende de eerste in het Latijn

B b

ge-

genaamd *Pumilata*, welk woord misfchien afkomstig is, van *Pumilus*, het geen in onze taal betekent *kleine*, offchoon onze Vlinder niet van het kleinste foort zij; de andere Vlinder in onzen Verhandeling voorkomende, wordt in het Latijn genaamd *Propugnata*, beteekenende in het Hollandsch *Voorvechter* of *Kampvechter*, doch wie zoude dit Vlindertje den moed eens Voor- of Kampvechters durven toekennen? daar hij even zoo nedrig rondzwerft als alle andere Vlinders; hoe zullen wij dan nu onze tegenwoordige Voorwerpen in het Hollandsch noemen, moeten wij nu hierin ook naar willekeur te werk gaan? Neen, wij zullen hier toe de kleur of het voedsel in aanmerking nemen, en noemen dus de eerste Vlinder dezer Verhandeling, *De grijze Vierstip-Meter*, en de andere *De Kool-Meter*.

§ 2.

Voor twee of drie Jaren geleden, in de maand October eenige Rupsen bekomen hebbende, bruinachtig van kleur en eiken bladen vretende. voede ik dezelve zoo lang als er deze Bladen nog te bekomen waren; maar daar zij zeer langzaam groeiden, dacht mij reeds, dat zij wel den winter zouden overblijven, zoo als ook bleek, geen meerder eiken bladen kunnende bekomen, bleven zij stil zitten, tot in het volgende voorjaar, toen ik haar wederom nieuw voedsel konde geven, begonnen zij ook als het ware eerst goed te groeijen, en bereikten in de maand Junij hare volle grootte, zoo als *Fig. 3.* op *Tab. XXIX.* doet zien, zijnde niet onaardig geteekent, hebbende op het negende lid of ring een figuur in de gedaante van een hartje of driehoek, en zijnde naar achteren lichter van kleur als van voren.

§. 3.

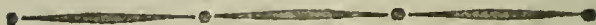
Toen nu in de maand Junij de Rupsen volwasfen waren; sponnen zij zich in, en veranderden in Poppen, zoo als *Fig. 4.* *Fig. 4.* op onze plaat er eene vertoont.

§. 4.

Ruim drie weken na het veranderen der Rupsen in Poppen, kwamen de Vlinders te voorschijn, de eene wat lichter en de andere wat donkerder van kleur, *Fig. 4.* stelt er eene voor in de Vliegende gedaante, kunnende men op ieder vleugel zeer duidelijc het zwarte stipje onderscheiden, het gene bij de overige grijsachtige gele kleur veel afsteekt.

§. 5.

De eerste Vlinder die bij mij het popvlies verlaten had, was reeds gestorven, voor dat de anderen te voorschijn kwamen, en zoo ging het met de drie Vlinders welke ik bekomen heb, ik kon dus dezelve niet bij elkander zetten om te paren, echter had ik het geluk, dat er één eenige Eijeren leide, waardoor ik in staat ben, ook hier van de afbeelding aan den Liefhebber te kunnen mededeelen; *Fig. 1.* is de natuurlijke grootte, *Fig. 1.* en *Fig. 2.* door het Microscoop gezien, zijnde even als een *Fig. 2.* ringelhoed met kuiltjes; deze Eijeren, dewijl de Vlinder niet gepaard had, verdroogden eerlang, doch ik zoude denken dat als dezelve bevrucht geweest, en de Rupsjes uitgekomen waren, zij de winter weder zouden hebben moeten doorbrengen, om in het volgende jaar Vlinders te worden.

DE KOOL - METER.

§. 1.

Eenige jaren geleden, ontving ik in de maand September van den Heer P. VEEN, te *Haarlem*, drie Span Rupsjes, door zijn Ed. gevonden op de witte Kool, zoo als er een afgebeeld is *Fig. 6.* bij *Fig. 6.*

§. 2.

In het laatste der maand, sponnen zij zich in, waartoe zij maar een stukje koolsblad te zamen trokken, en veranderde in *Fig. 7.* bruine Poppetjes als *Fig. 7.* echter stierf er van de drie Rupsjes eene, zoo dat ik maar twee Popjes bekwam.

§. 3.

Van tijd tot tijd naar deze Poppetjes ziende, begon ik, door dat het zoo lang duurde eer de Vlindertjes te voorschijn kwamen, bijna te twifelen, of dit wel ooit gebeuren zouden, doch in het begin der maand Junij van het volgende jaar, was het dat *Fig. 8.* dit fraaije Metertje bij *Fig. 8.* op onze plaat in de vliegende gedaante afgebeeld, het Popvlies verliet, hebbende dus bijna negen maanden in hetzelfde befloten gelegen, welke lange tustchen-tijd, zedert het veranderen der Rups in eene Pop en het uitkomen des Vlinders, naar mijne gedachten genoegzaam bewijst, dat ons tegenwoordig voorwerp zich maar eenmaal in het jaar vertoont.

F. & F. 22. # 564. p. 200. *Scialbia B. curvata* L.
Idea. Pi.

Fig. 6-8.

F. & F. 22. # 523. *Cidaria Profugata* H. J.

NACHT-VLINDERS van 't Tweede Gezin der TWEEDE BENDIG.

P. IV.

Tab. XXV.

NEDERLANDSCHE INSECTEN,
 BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIERDE DEEL.

DERTIGSTE EN EEN-EN-DERTIGSTE
 VERHANDELING,

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

Van het TWEEDE GEZIN *der* EERSTE BENDE.

DE EIKHOREN.

P. IV. Tab. XXX. XXXI.

§. I.

Van alle de Europesche Rupsen, ten minsten voor zoo veel dezelve mij bekend zijn, is voorzeker onze tegenwoordige de wonderlijkste van gedaante; en onder onze Nederlandsche is zij zonder twijfel, eene der zeldzaamste. Uit het werk van den Heer RÖSEL, was zij mij bekend, zijnde daarin afgebeeld en beschreven in het derde Deel, *Tab. XII*, doch ik dacht niet dat dit Insect ook in ons Vaderland woonde, maar wierd daarvan voor eenige Jaren onderrigt, en eindelijk het

C c

ge-

geluk gehad hebbende, hiervan eene Rups te bekomen, die in een Vlinder veranderd is, zoo zal dezelve dan nu het onderwerp dezer Verhandeling uitmaken.

Uit de Latijnsche naam *Fagi*, aan den Vlinder gegeven, zouden wij moeten veronderstellen, dat de Rups zich met de bladen der Beukenboomen voedt, doch om nu in het Hollandsch denzelven *de Beuken Vlinder* te noemen, komt mij zoo goed niet voor, als de naam van *Eikhoren*, door den Heer RÖSEL reeds aan ons voorwerp gegeven, en afgeleid uit de wijze van zitten der Rups, en te meer, dewijl er zich verscheidene andere soorten van Rupsen op de Beukenboomen onthouden, maar zeker geene meer die in zoodanige stand zitten, alhoewel de wijze van zitten der groote Tweestaart-Rups, afgebeeld in het eerste Deel dezes werks, vierde Stuk, *Tab. V. Fig. 6.* er zeer veel mede overeenkomt, echter de lange voorpooten van onze tegenwoordige, doet haar daarvan aanmerkelijk verschillen, en geeft haar, door de verbeelding hier wat bijgevoegt, het aanzien als het zitten van het bekende, en ook in onze Boschen huishoudende, viervoetige Diertje *Eikhoren* genaamd; wij zullen dus ons Insect die naam laten behouden en noemen het dan nu ook de *Eikhoren*.

§ 2.

Eenige Jaren geleden, liet mij een mijner vrienden, wonende te Zeist, een Dorp twee uren van de stad Utrecht gelegen, eene tekening zien, vervaardigt naar eene Rups, door zijn Ed: gevonden op de Eiken bladen; ik zag aanstonds dat het de Rups verbeelde, door den Heer RÖSEL bovengemeld afgebeeld, doch kan mij niet meer herinneren of zijn Ed: mij gezegd heeft
bij

bij ondervinding gezien te hebben dat deze Rups die bladen gevreten heeft; ook is mij onbekend hoe het vervolgens met dezelve is afgelopen. Zedert dien tijd streelde mij altoos de aangename hoop, ook eens deze wonderlijke, en, zoo als ik reeds zeide, in ons land zeldzame Rups, machtig te zullen worden; doch het eene jaar verliep na het andere, zoo dat ik eindelijk niet meer om het bovengemelde dacht, en ik dus genoegzaam mijn hoop opgaf, deze Rups ooit te zullen bekomen; doch eindelijk wierd mijn wensch voldaan, toen ik op den achtsten September des voorledenen jaars, van den Wel-Edelen Heer DE WOLFF VAN WESTERRODE, Overste Luitenant te Harderwijk, eene doos ontving, waarbij zijn Wel-Edele mij melde: „Hier nevens bekomt UE. eene extra rare Rups, de-
„ zelve is gevonden kruipende op den grond, bij een Rozen-
„ boom die onder een Notenboom stond, waaruit zij, mogelijk
„ door koude, kan gevallen zijn.” Ik opende aanstonds de doos, en vond dat de Rups zich reeds had begonnen in te spinnen, tuschen twee bladen, waardoor ik niet zien konde welke Rups ik ontvangen had; dit echter wenschende te zien en mijne nieuwsgierigheid te voldoen, trok ik de bladen weder van elkander, en hoe groot was mijne verwondering, toen ik de Rups van den *Fagi* zag, voor welk aangenaam geschenk ik hierbij den zender vriendelijk bedanke. De Rups was reeds volwasfen, dus zal de oorzaak waarom zij op den grond gekroopen heeft, zekerlijk geweest zijn om eene bekwame plaats te zoeken, waar zij hare aanstaande gedaantewisseling konde ondergaan; ik bezag haar naauwkeurig, of ik ook konde ontdekken of zij al of niet met wespen-eijeren bezet was, en of ik, dit zoo zijnde, aldan in de gelegenheid zoude zijn, mijne Rups van dat kwaad te zuiveren; hebbende ik altoos voor een gewoonte, wanneer ik eene Rups bekomme, dezelve natezien, en met wes-

pen-eijeren bezet zijnde, welke nog niet uitgekomen zijn, zê alsdan met een korreltangetje stuk te knippen; te meer deed ik dit deze Rups, om dat de Heer KLEEMAN, met eene aantekening, in het bovengenoemde werk van den Heer RÖSEL, schrijft, dat zijn Ed: er eens eene gevonden heeft volwasfen, doch zoodanig met een Muggenbroeifsel bezet, dat zij niet meer gevreten heeft en ook niet tot de verandering gekomen is; tot mijne vreugde ontdekte ik zulks aan deze Rups niet, doch zag daarentegen met leedwezen, dat zij van hare vier groote voorpooten er eene bezeerd had en deze lam was; dit ongemak maakte mij vreesachtig of ik wel gelukkiger in het bekomen van eenen volwasfenen Vlinder zoude zijn dan de Heer RÖSEL, en of dit gebrek niet wel oorzaak zoude kunnen zijn, dat de Vlinder kreupel te voorschijn zoude komen; daar nu de Rups reeds begonnen had zich in te spinnen, was er geen tijd te verliezen of zij moest afgeteekend, en dus het inspinnen aan haar ten minsten nog eenen Dag verhindert worden; ik nam haar dus uit het begonnen spiufel, en zij ging weder aan het loopen, waardoor er gelegenheid was, nog onderscheidene wijzen van haar loopen en zitten te zien, zoo als zij zich bij

*Tab. XXX. Fig. 1, 2 en 3, op Tab XXX. in drie verschillende standen ver-
Fig. 1, 2, 3. toond.* Alhoewel deze Rups bij mij niet meerder gevreten heeft, twijfel ik echter niet of zij zal zeker Hazelnoten-bladen tot voedsel gebruiken, gelijk de Heer RÖSEL schrijft, als ook Eiken- en Beukenbladen, en volgens het Hoogduitsche werk van den Heer BORKHAUS, over de Europese Vlinders, wordt zij ook op de Lindenboomen gevonden.

§. 3.

De Rups nu afgeteekend zijnde, had de vrijheid zich in te spinnen, het geen ik hoopte dat spoedig geschieden zoude, op dat

F. 161 *Carpocya* C. G. L.
(Zinnk. 1771. 627. Tab. 32.)

NACHT-VLINDERS *mit* Tweede Gezindt EERSTEBENDE.

dat haar deze stoornis en dit oponthoud niet mogt hinderen; zij deed dit ook den volgenden Dag, spinnende twee bladen op elkander, en wel zoo dicht, dat men er hoegenaamd niet tussehen konde zien; het was dus niet mooglijk waar te nemen, hoe lang zij nog onveranderd bleef liggen. Drie à vier weken daarna, trok ik het bovenste blad er af, toen vertoonde zich het spinfel zelve als *Fig. 4*, bijna geheel witachtig van kleur; dit spinfel *Fig. 4*. knipte ik open, en vond daarin een fraaije levendige Pop, afgebeeld op *Tab. XXXI.* bij *Fig. 5*, zijnde zeer donker van *Tab. XXXI.* kleur. *Fig. 5.*

§. 4.

De Pop goed levendig zijnde, en in het minste niet kreupel, had dus geen hinder van den lammen poot der Rups; ik hoopte nu daaruit een gave Vlinder te zien geboren worden, en daar mede gelukkiger te zijn dan de Heer RÖSEL, wiens Vlinder kreupel bleef; ik wierd ook in mijne verwachting niet te leur gestelt, doch moest ruim negen maanden geduld hebben, komende de Vlinder eerst in het laatste der maand Junij van het volgende jaar, geheel gaaf, uit het Popvlies te voorschijn; zeer aardig draagt hij in den loopenden of rustenden stand, zijne ondervleugels, zoo als aan *Fig. 6*. te zien is, die onder de *Fig. 6*. bovensleugels vooruit steken, en op dat gedeelte der ondervleugels zijn dezelfde teekeningen of vlammen als op de bovensleugels, en deze vlammen sluiten van beiden de vleugels tegen elkander. *Fig. 7* en *8*, stelt de vliegende gedaante voor, *Fig. 7 & 8*. zijnde de eerste vervaardigt naar eenen Mannetjes-Vlinder, die ik uit Duitschland ontfangen heb, en *Fig. 8* naar mijnen nieuw uitgekomenen Vlinder, die een Wijfje is, zijnde het onderscheid der kunne zeer spoedig aan de spricten te onderkennen, hebbende het Mannetje gekamde, daarentegen het Wijfje onge-

kamde of draadvormige. Dat de Vlinder zich maar eenmaal in het jaar vertoont lijdt geen twijfel.

Na dat ik mijnen nieuw uitgekomenen Vlinder opgezet had, die, zoo als ik reeds zeide, een Wijfje is, knipte ik het lijf open, om de gedaante der Eijeren eens te zien, en bevond dat dezelve rond waren en bruin van kleur, zeer weinig verschillende met de Eijeren van den Vlinder *de Hageheld*, hier voor afgebeeld op *Tab. 17* en *18* van dit zelfde Deel; of zij nu door den Vlinder gelegd zijnde, anders van kleur of van gedaante zouden zijn, is mij onbekend, haar getal was gering, zoo dat ons tegenwoordig voorwerp, naar gedachte, nooit in groote overvloed zal te vinden zijn, en dus met regt onder de zeldzame mag gerekend worden.

PLATE 10. 1. 16. 16. *Harpyia Fagi. L.*

NACHTVLINDERS *van't* Tweede Gezin *der* EERSTE BENDIE.

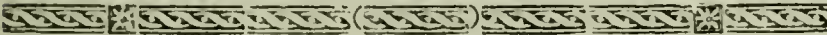

NEDERLANDSCHE INSECTEN.

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIERDE DEEL.

TWEE-EN-DERTIGSTE VERHANDELING

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het TWEEDE GEZIN der EERSTE BENDE.

DE BLAASKELEK VLINDER.

P. IV. Tab. XXXII.

§. 1.

Op het kruid in het Latyn genaamd *Cucubalus* en bijzonder op de *Cucubalus Behen*, onthoud zich zeer veel de Rups van ons tegenwoordig voorwerp, naar het welke ook den Vlinder de naam draagt van *Cucubali*; insgelijks vind men haar op de *Lychnis Chalcedonica*, bij ons bekend onder den naam van *Constantinopel*, waarvan een takje op de plaat afgebeeld is, en naar gedachten op

D d

nog

nog meer andere gewassen; ik zoude nu den Vlinder wel de Constantinopel-Vlinder kunnen noemen, maar liever de Latynsche naam van *Cucubali* willende naarvolgen, zoo noeme dan denzelven de *Blaaskelk Vlinder*.

§. 2.

Het is in de maanden Julij, Augustus en September dat onze tegenwoordige Rups op de bovengenoemde planten te vinden is; wordende de Eijeren op dezelve door den Vlinder enkeld en niet bij schooltjes gelegd in de maanden Junij of Julij, al naar dat de voorjaars-

Fig. 1. warmte de Vlinders heeft doen geboren worden. Fig. 1. Tab. XXXII. op Tab. XXXII. verbeeld het Ei, in deszelfs natuurlijke Fig. 2. grootte, en bij Fig. 2. door het microscoop gezien, zijnde lichtrood van kleur en vol met kleine kuiltjes.

§. 3.

In het jaar 1808. den 26sten Julij, ontving ik van den Heer PIETER VEEN, te Haarlem, eenige Eijeren, gelegd in de toppen van de *Cucubalus Behen*, uit sommigen van, welken onderweg reeds de Rupsjes gekomen waren, zijnde
min

min of meer ruighairig, en grijs van kleur, met een zwart kopje, makende aanstonds van hare zestien pootjes gebruik; na hare eerste vervelling waren zij groen, welke kleur zij ook behielden tot na hare laatste vervelling, vertoonende zich toen van gedaante en kleur als Fig. 3. op onze plaat. Het was maar zelden dat deze Rupsen bij dag van haar voedsel vreten, maar deden dit des avonds, latende zich er aanstonds afvallen als zij aangeraakt wierden, zoo als bijna alle Rupsen doen die laag groeiende kruiden vreten.

Fig. 3.

§. 4.

De weinige Rupsen die ik nu nog overig had, zijnde de meeste gestorven, kropen in het begin der maand September in de aarde, welke ik in October doorzocht en bevond dat zij in bruine Poppen veranderd waren, waar van er een afgebeeld is bij Fig. 4.

Fig. 4.

Waren de meeste Rupsen die ik ontfangen had gedurende hare groeiing gestorven, de weinige Poppen die ik bekwam ondergingen het zelfde lot en stierven insgelijks; zoo ging het mij onderscheidene jaren, hebbende ik drie of vier jaren achter elkander van den Heer PIETER VEEN, Eijens en

ook zelfs wel volwasfene Rupsen ontfangen, maar slechts zeer weinige goede Vlinders bekomen; voor twee jaren geleden, in de maand Augustus, vond ik zelve te Harderwijk eens verscheidene volwasfene Rupsen, van deze foort, op de Constantinopel, in den tuin van den Wel-Edelen Heer DE WOLFF VAN WESTERRODE, Overste Luitenant, doch ook uit deze bekwam ik maar twee Vlinders in de maand Junij, des volgenden jaars; ik ben dus altijd ongelukkig geweest met deze voortteeling, stervende meestentijds mijne Rupsen voor hare verandering, naar gedachten door dat zij in een suikerglas te eng besloten waren, of wierden zij al eens Poppen, dan ondergingen dezen het zelfde lot.

§. 5.

De niet onaardig geteekende Vlinders komen zoo als ik reeds zeide in de maanden Junij of Julij uit het Fig. 5 en 6. Popvlies te voorschijn. Fig. 5. en 6. op onze plaat vertoonen dezelve in de vliegende gedaante; het onderscheid der kunne is moeilijk te onderkennen, hebbende beide de geslachten draadvormige sprieten. Het lijd geen twijfel of dit Insect teelt maar eens in het jaar voort, dewijl de Rups twee of drie maanden noodig heeft eer zij volwasfen is, en de Pop blijft negen of tien maanden liggen eer de Vlinder geboren wordt.

LIBRARY
OF THE
UNIVERSITY OF TORONTO

1881

B. F. 1777 No 277 Dianthocoria B.
Hadena fr. Cuvulata. F. H.

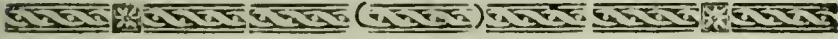
NACHTVLINDERS *rienl'* Tweede Gezinde EERSTE BENDE.

NEDERLANDSCHE INSECTEN.

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIERDE DEEL.

DRIE-EN-DERTIGSTE VERHANDELING,

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het EERSTE GEZIN der EERSTE BENDE.

DE PIJLSTAART-RUPS.

P. IV. Tab. XXXIII.

§. I.

Hoe zeer ik ongelukkig niet in de mogelijkheid ben, de afbeelding des Vlinders van de Rups die het onderwerp dezer Verhandeling zal uitmaken, aan de Liefhebberen te kunnen mededeelen, hoop ik hun echter met deze uitgave geene ondienst te doen, daar het een voorwerp is, waarvan men te vergeefs in cenig Insectenwerk de gelijkende afbeelding zal zoeken, niet dat ik denk, dat de Vlinder wanneer dezelve was uitgekomen onbekend zoude geweest zijn, neen! het zoude misschien de *Cesarto*, of waarschijnlijker nog de met meerder, en fraaijer kleuren pronkende, *Nerii* of *Oleander Pijlstaars* ge-

E e

wceest

weest zijn, daar de Rups hier afgebeeld, oppervlakkig eenige gelijkenis heeft met die der beide genoemde soorten, doch tevens nog al aanmerkelijk bij nader onderzoek daar van verschilt; van welk eenen Vlinder zij dus het masker geweest is, kan ik niet beoordeelen noch beslissen, ten ware het mij andermaal mogte gelukken nog eene Rups of Rupfen van die soort te bekomen, en die in eenen Vlinder of Vlinders te zien veranderen, waarvan ik als dan met veel genoegen de afbeelding en nadere beschrijving aan de Liefhebbers zal mededeelen; intusschen overgaande tot dat weinige wat mij tot heden van ons voorwerp bekend is.

§. 2.

Het was op den 27sten Augustus dat ik van den Wel-Edel. Heer DE WOLFF VAN WESTERRODE, te Harderwijk, deze *Pijlstaart-Rups* ontving, door zijn Wel-Edel. gevonden kruipende op den grond, onder eenen wijngaard, bedankende

- Fig. 1. zijn Wel-Edel. vriendelijk voor dit fraaije geschenk. Fig. 1. Tab. XXXIII. op Tab. XXXIII. is de afbeelding vervaardigt naar deze Rups. Fig. 2. in eenen rustenden, en Fig. 2. in eenen geheel uitgestrekten en loopenden stand, ligende haar geheele voorlijf omhoog als naar iets reikende; deze laatste afbeelding is twee dagen later vervaardigt dan de eerste, terwijl de Rups reeds in kleur veranderde; of zij in dien tusschentijd gevreten heeft, is mij onbekend, ik had haar geplaatst in een groot Suikerglas, met eenige Wijngaardranken; den volgenden dag spon zij zich in, op de aarde, onder de bladen, mengende in haar luchtig spinfel eenige kluitjes daar van, liggende daarin nog vier dagen
- waar-

Waarna zij in eene Pop veranderde, afgebeeld Fig. 3. weke tenige tijd daarna veel donkerder van kleur wordende, mij hoop gaf eenen Vlinder daar uit te zullen bekomen, en wiens verschijning niet meer verre af zoude zijn, maar helaas! hoe wierd ik in mijne hoop te leur gesteld, daar de Pop eindelijk geheel zwart wierd en verdroogde, waar door ik van het genoegen om den Vlinder te zien, beroofd was.

§ 3.

Ik zeide dat de Rups misschien van den *Celerio* of *Neris* zal geweest zijn, om dat dezelve met beide iets gemeens had; met die van den *Celerio*, afgebeeld bij Röfel 4^e Deel Tab. VIII. komt zij namelijk in zoo verre overeen, dat beide eene puntige spits op den elfden ring, en eene geelachtige streep in de zijde hebben, echter in kleur aanmerkelijk verschillen; ook had de onze maar eene zijspiegel op den vierden ring, daarentegen de andere twee, een op den vierden en een op den vijften hebben; en met de Rups van den *Neris*, waarvan Röfel drie, onderscheidene van kleur, heeft afgebeeld in zijn 3^e Deel Tab. XV, verschilt zij daarin, dat deze eene gekartelde en kleine omgekruide spits of horentje op den elfden ring heeft, en de zijspiegel geplaatst is op den derden ring, ook is de kleur geheel anders; het was in onze Rups zeer opmerkenswaardig dat zij op de zijspiegel waarvan de grondkleur zwart was, aan haar rechterzijde vier blaauwachtige stippen had, en aan de linkerzijde maar twee; bij Röfel heeft de *Neris* Rups op die spiegel maar eene groote witte vlak, doch zijn Ea. schrijft dat deze vlak verdween kort voor dat

de Rups zich inspon, mischien was dus dezelve bij onze Rups ook reeds zoo verre verdwenen; met het vervaardigen van haar spinsel ging zij even zoo te werk als kōsel van de *Nerii* Rups schrijft; en ofschoon zij kruipende onder een wijngaard gevangen is, naar gedachten reeds zoekende na eene bekwame plaats om zich in te spinnen, zoo bewijst dit echter niet, dat zulks haar voedsel was, er stond ook in denzelfden tuin een plant van de *Nerium Oleander*, en mischien vreet zij ook wel iets anders; maar het tegenstrijdigste tuschen onze Rups en die van den *Nerii* is, dat de zijspiegels op onderscheidene ringen geplaatst waren en dat de punten of hoorentjes op den elfden ring zoo zeer verschillen. Het onderscheid tuschen de Poppen is ook aanmerkelijk, echter komt de onze meer in grootte met die der *Nerii* overeen, dan met die van den *Celerio*, doch geenzins in gedaante en kleur, deze wijken weder geheel van elkander af, en hebben bijna geene de minste overeenkomst.

Zoude het dus wel de Rups van den *Celerio* of van den *Nerii* kunnen geweest zijn? Zoo neen, welke dan? daar dezelve nog meer afwijkende is van de Rups der *Sph. Livornica*, *Vesperilio* of andere soortgelijke Rupsen.

LIBRARY
OF THE
MUSEUM

P. IV.

Tab. LXXXIII.

NEDERLANDSCHE INSECTEN.
 BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIERDE DEEL.

VIER-EN-DERTIGSTE VERHANDELING,
 OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het TWEEDE GEZIN der EERSTE BENDE.

P. IV. Tab. XXXIV.

DE WINDE NACHT-VLINDER.

§. 1.

De Rups des Vlinders welke het onderwerp dezer verhandeling uitmaakt, is in het werk van *Hubner* over de Europeesche Rupsen afgebeeld, op het kruid genaamd *Convolvulus Sepium* of *Haag-Winde*, van weik kruid dus waarschijnlijk de Vlinder zijnen latijnschen naam *Noctua Sepii* zal ontleend hebben; en het is ook in navolging hier van dat ik denzelve noeme de *Winde Nacht-Vlinder*.

§. 2.

De Heer A. D'AILLIJ alhier woonachtig, had voor drie jaren geleden de goedheid mij eenige Rupsen van dit soort te geven, waarvoor zijn Ed. vriendelijk mijne dank betuige. Zijn Ed. had dezelve in zijnen tuin gevonden op de plant genaamd *Dipsacus Sylvestris* of *gemeene Kaardebol*, vretende van het zaad dat boven in de Bol zat; het was toen in het laatste der maand October en de Rupsen waren volwasfen; afgebeeld Tab. XXXIV. Fig. 1. en 2. in het begin der maand November kropen zij reeds in de aarde, dus maar weinige dagen na dat ik dezelve ontfangen had.

Tab. XXXIV.
 Fig. 1 en 2.

§. 3.

Van November tot April, des volgenden jaars, liet ik nu de aarde onaangeroerd staan, dus vijf maanden, niet twijfelende of de Rupsen waren reeds lang in Poppen veranderd; zij hadden ieder een los spinsel vervaardigt, waarvan ik er een open knipte, en bevond tot mijne verwondering dat de Rups niet alleen nog geheel

onveranderd, maar bijna nog zoo vlug was, als toen zij het jaar te voren in de aarde kroop; zij verliet ook geheel haar spinfel, waarop ik haar een blad van de *Dipsacus* plant voorlegde, maar zij kroop er wel over heen doch vrat niets; van dag tot dag bewoog zij zich nu hoe langer hoe minder tot den 10den Mei, veranderende toen buiten het spinfel in eene geelachtige bruine Pop, afgebeeld

Fig. 3. Fig. 3., zijnde dus zes maanden na het inspinnen onveranderd blijven liggen.

§. 4.

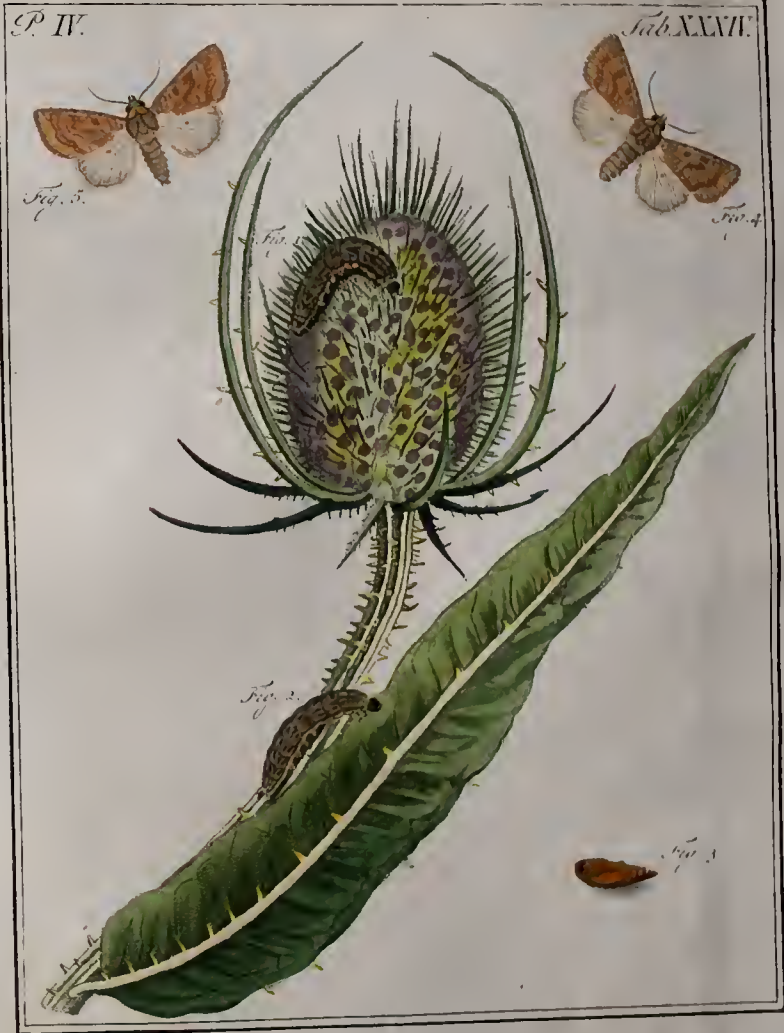
Zoo bijzonder lang als het geduurd had eer de Rups in eene Pop was veranderd, zoo korten tijd duurde het integendeel dat uit deze de Vlinder te voorschijn kwam, liggende dezelve onuitgekomen niet zoo vele weken, als de Rups maanden onveranderd had gelegen; daar de Vlinder in het begin der maand Junij reeds het popvlies verliet en dus maar vier weken in den staat van Pop had doorgebracht. Fig. 4 en 5. zijn de afbeeldingen na de Vlinders vervaardigt; de eerste na een wijfje en de laatste na een mannetje; het onderscheid der kunne is slechts aan het achterlijf zichtbaar, hebbende beide de geslachten draadvormige sprieten.

§. 5.

In het volgende najaar vond de Heer D'AILLIJ, weder eenige Rupsen van deze soort op de plant genaamd *Lupinus perennis*, doch slechts half volwassen, zijn Ed. voedde dezelve zoo lang als er bladen van dat kruid te bekomen waren, en zij bleven ook vervolgens, de winter door in het leven, maar stierven in het voorjaar, eer er nieuw voedsel voor haar was, waarmede zij zich zeker nog eenige tijd zouden gevoed hebben; het blijkt dus dat dit Insect de winter in den staat van Rups doorbrengt, het zij volwassen ingesponnen onder den grond, of onvolwassen daarboven, om dan in het voorjaar, na nog eenige tijd gevreten te hebben, zich in te spinnen, zullende misschien dan ook spoedig in Pop veranderen, om' bijna te gelijker tijd met de in het spinfel overwinterde Rupsen, als Vlinders te voorschijn te komen.

NACHT-VLINDERS van 't Tweede Gezinde EERSTE BENDE.

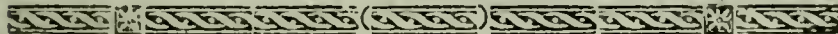

NEDERLANDSCHE INSECTEN.

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIERDE DEEL.

VIJF- EN ZES-EN-DERTIGSTE VERHANDELING

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het TWEEDE GEZIN *der* EERSTE BENDE:

HET GRIJZE WEESKIND.

P. IV. Tab. XXXV. XXXVI.

§. I.

Het is mij onbekend door welken Entomologifchen fchrijver, aan ons tegenwoordig voorwerp het eerst dezelfs Latijnschen naam *Lunaris* gegeven is; evenmin begrijp ik waaruit deze naam is afteleiden, daar ik toch zoo min aan den Vlinder als aan de Rups iets naar eene maan gelijkende befpeuren kan. Het komt mij alzo zeer ongefchikt voor, dezen naam in het Hollandsch overtenemen, en ik zal dus eenen anderen verkiezen, en wel die van *het Grijze Weeskind*; deze naam toch is nog

G g

aan

aan geenen Vlinder gegeven, en onze tegenwoordige zoo wel als deszelfs Rups, in gedaante en levenswijs allezins overeenkomende met het *blauwe*, *roote* en andere zoogenaamde Weeskinderen, geloof ik niet ten onregten aan denzelfen, die van het *grijze* te kunnen geven.

§. 2.

Het was op den 29sten Julij, nu drie jaren geleden, dat ik mij om Insecten te zoeken, des morgens vroeg begeeven had, naar het Bosch, achter het Dorp *de Bild*, niet verre van de Stad Utrecht gelegen, en dat ik daar, van vijf tot acht uren, noch Vlinders, noch Rupsen gezien hebbende, (zijnde de Zomer van dat jaar zeer koud en nat, en daarom nadelig voor de Insecten,) eindelijk het geluk had eene Rups te vinden, zittende plat regtuit op een takje van een Eiken struik,

Tab. XXXV.

Fig. 1.

afgebeeld op Tab. XXXV. Fig. 1. Zoodra ik haar aanraakte begon zij aanstonds spannende te loopen, doch tevens zag ik dat het echter gene tienpootige Spanrups was, dewijl ik ontdekte dat zij tusschen de buik en achterpooten twee leden of ringen had zonder pooten; dat spannende loopen deed mij nu denken dat het een veertien pootige Rups was, maar haar wat nader beschouwende, zag ik spoedig dat zij van zestien

poo-

pooten voorzien was , waarvan echter de voorsten veel korter waren dan de achtersten ; zij behoorde dus tot het geslacht der Weeskinderen-Rupsen , haar buik was van kleur als die der Rups van het Blaauwe Weeskind , afgebeeld in het eerste Deel van dit Werk , hebbende tusfchen ieder paar der buikpooten eene zwarte vlak ; zij was naar gedachten voor korten tijd , misfchien daags voor dat ik haar vond , verveld , want het was niet voor den 9den Augustus , dus elf dagen daarna , dat zij zich bij mij op het vervellen zette , waar zij eerst den 12den , des morgens , doorgeraakte , vretende het afgestroopte vel op ; ik was zeer in mijn fchik dat mijne Rups het gevaar van het vervellen over was , om dat er toch menigeen het leven bij verliest , te meer daar ik oordeelde dat zij nu haar laatste vel had ; dagelijks voorzag ik haar van versche Eikenbladen en zij groeide ook voorspoedig ; maar hoe ontfelde ik , toen ik haar , twee dagen na de vervelling , weder versch voedsel gevende , zag dat er een gr.rote druppel vocht aan hare kop zat , waarvan ook reeds iets afgedropen was , zij hing tevens achterover , met de voor- en twee paar buikpooten geheel los , en was zoo flap als of zij dood was ; ik had haar dus naar gedachten gestooten , met het uitnemen uit het Suikerglas , waar in ik haar bewaarde , en twijfelde niet of zij zoude fterven , waardoor ik in mijne verwachting van den Vlinder , uit deze mij

geheel onbekende Rups, te zullen zien te voorschijn komen, bedrogen zoude zijn; ik legde haar op een Eiken blaadje neder, en zag met verwondering eenige oogenblikken daarna, dat het vocht dat aan den kop was blijven zitten, er weder introk; ik drukte hierop met den vinger op het voorste gedeelte der Rups, waar door er weder vocht uit den kop kwam, nog meerder als er ingetrokken was, echter zorgde ik dat het nu niet van den kop afviel, en met drukken uitscheide toen ik dacht dat het er zoude afdruipeu; ik had haar nu in mijne hand genomen, en behield haar in de zelfde gestalte gedurende het drukken en zoo lang dit vocht zichtbaar was, dat na eenige secondens weder in den kop trok; ik legde haar nu weder op het blaadje, en na eenige minuten onbeweeglijk gelegen te hebben, rekte zij zich op eens weder uit, keerde zich om, en begon, tot mijne blijdschap en verwondering, oogenblikkelijk weder te vreten, en heeft van het voorgevallene verder hoegenaamd geen letzel gehad, maar groeide vervolgens voorspoedig, hebbende den 19den Augustus.

Hi. 2 en 3. de gedaante en grootte als fig. 2 en 3.

§. 3.

Mijne Rups nu volwasfen zijnde, begon zij zich den 21sten

Aug.

B. v. d. Wa. H. 385 *C. hirsuta* Lunar. P.

NACHT-VIINDERS van t' Tweede Gezin der EERSTE BRENDE.

Augustus in te spinnen op de aarde onder de bladen, en veranderde den 26ste daaraanvolgende des morgens in eene Pop afgebeeld op Tab. XXXVI. fig. 4.

Tab. XXXVI.
Fig. 4.

§. 4.

Negen maanden hierna zijnde den 27sten Mei des folgenden jaars, kwam de Vlinder te voorschijn, het was een Wijfje afgebeeld fig. 6. in den vligenden en fig. 7. in den loopenden stand; fig. 5. daarentegen is vervaardigt naar een Mannetjes Vlinder, mij daartoe door den Heer D'AILLIJ alhier, uit zijn Eds. verzameling ter leen gegeven; het onderscheid der kunne is alleen aan het achterlijf zichtbaar, zijnde dat van het Mannetje meerder gepluimd dan dat van het Wijfje, en het lijf van het laatste eenigzins dikker, dan dat van het Mannetje.

Fig. 6. en 7.
Fig. 5.

§. 5.

Toen nu de Vlinder uit de Pop gekomen was, zag ik dat hij dezelfde foort was, waarvan ik er, een paar jaren te voren, in de maand Mei, eene buiten Harderwijk gevangen had, welke ook een Wijfje was, hetgene den vol-

genden dag bij mij in eene doos zittende eenige Eijeren legde, welke zeer veel overeenkwamen met die van het blaauwe Weeskind; uit deze Eijeren kwamen na verloop van eenige weinige dagen de Rupsjes te voorschijn, loopende spannde; dan daar toen ter tijd derzelve voedsel mij onbekend was, stierven zij, niettegenstaande ik hen vele soorten van boombladeren gaf, tot mijn leedwezen, allen.

Dat ons tegenwoordig Insect zich maar eenmaal in het jaar vertoont lijdt geen twijfel.

ye F no 41. 385 *Chrysa Lunaria* L.

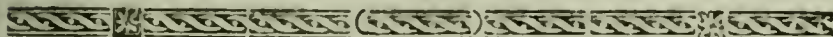
NACHT-VLINDER *Sua* Tweede Gezin *de* EERSTE BENDE

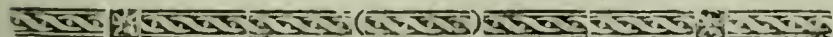

NEDERLANDSCHE INSECTEN.

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIERDE DEEL.

ZEVEN-EN-DERTIGSTE VERHANDELING

OVER DE

DAG-VLINDERS.

van de TWEEDE BENDE.

DE CITROEN-VLINDER.

P. IV. Tab. XXXVII.

§. 1.

De kleur des Vlinders die het onderwerp dezer verhandeling zal uitmaken, heeft aan denzelven, in ons Vaderland, reeds voorlang den naam doen geven van *Citroen-Vlinder*, waarbij dit Insect dan ook algemeen bij de Liefhebbers bekend is; de latijnsche naam van den Vlinder is *Rhamni*, naar het voedsel waarop zich de Rups onthoudt, zijnde de Heester gewassen in het latijn genaamd *Rhamnus* en wel bijzonder op de *Rhamnus Frangula*.

§. 2.

Deze Vlinder is op de meeste plaatsen van Europa
H h en

en ook in ons Land geene groote zeldzaamheid, en ik heb denzelven ook menigmaal alhier zien vliegen en gevangen, maar het was mij tot nu toe nimmer gebeurd er eene Rups van te bekomen, thans heb ik dezelve te danken aan de goedheid van den Heer A. D' AILLY, alhier wonende, die haar toevallig in het laatste der maand Mei, op de *Rhamnus Frangula* gevonden had. Zijn Ed. eenige Rupsen gevonden hebbende van den Vlinder in het latijn genaamd *Quercifolia*, waarvan ik de afbeelding en beschrijving ook zoo spoedig mogelijk aan de Liefhebbers hoop mede te deelen, had van de plaats daar zijn Ed. die Rupsen vond, zijnde geweest bij het Dorp Waverveen niet verre van den Voetangel aan den Amstel, eene groote struik der *Rhamnus Frangula* mede naar huis genomen, met oogmerk om daarmede deze Rupsen te voeden; des anderendaags vond zijn Ed. op eene der takjes hiervan eene groene Hem onbekende Rups; ziende echter dadelijk aan derzelver gedaante dat die van eene Dag-Kapel was, deed zulks zijn Ed. niet zonder reden vermoeden, die van eene *Papilio Rhamni* zijn zoude, zocht nu met oplettendheid op de andere bladen, en vond werkelijk nog twee zulke Rupsen, dit spoorde zijn Ed. aan om weldra weder naar de plaats te gaan, van waar deze zoo toevallig waren medegebragt, om te zien of het zoude gelukken daarvan meerdere te vinden, en werdt ook niet geheel in zijne verwachting bedrogen, hebbende het geluk nog twee dergelijken te vargen, genoegzaam van gelijke grootte als de voorgaanden; deze beiden ontving ik van zijn Ed. ten geschenke, zij waren toen nog klein en nabij aan hare tweede vervelling.

§. 3.

Mijne Rupsen vraten met zeer veel gulzigheid van hun voedsel, wordende een geheel blad, bijna zonder tuschenpoozing door hen verslonden; zij groeiden daarvan ook zeer spoedig en waren binnen korten tijd volwasfen, blijvende door alle vervellingen dezelfde kleur behouden; Fig. 1 en 2. Fig. 1. en 2. op Tab. XXXVII. zijn de afbeeldingen naar dezelve ver- Tab. XXXVII. vaardigd; wanneer zij niet vraten en rustende zaten, hielden zij de voorste pooten kort ingetrokken, de kop en het voorlijf opgewipt, in eene eenigzins gekromde houding.

§. 4.

Den 26ste Junij hing de eene Rups zich aan haar achtereinde op, en den daaraanvolgenden dag ook de andere, en zij veranderden ieder twee dagen daarna in eene groene Pop, afgebeeld Fig. 3. elk hunner had zich een draad Fig. 3. om het lijf gesponnen, zoo als alle Rupsen van de tweede Bende der Dag-Vlinders doen, deze draad was na dat zij in Pop veranderd waren, zoo strak er om heen, dat dezelve een merkbaar indrukfel in de Pop maakte.

§. 5.

Na dat nu deze Poppen juist drie weken gehangen hadden, kwamen de Vlinders te voorschijn, welke tot mijn genoegen Mannetje en Wijfje waren. Fig. 4. op onze plaat Fig. 4. is naar het Wijfje en Fig. 5. naar het Mannetje vervaar- Fig. 5. digt, het onderscheid der kunne is gemakkelijk te kennen,

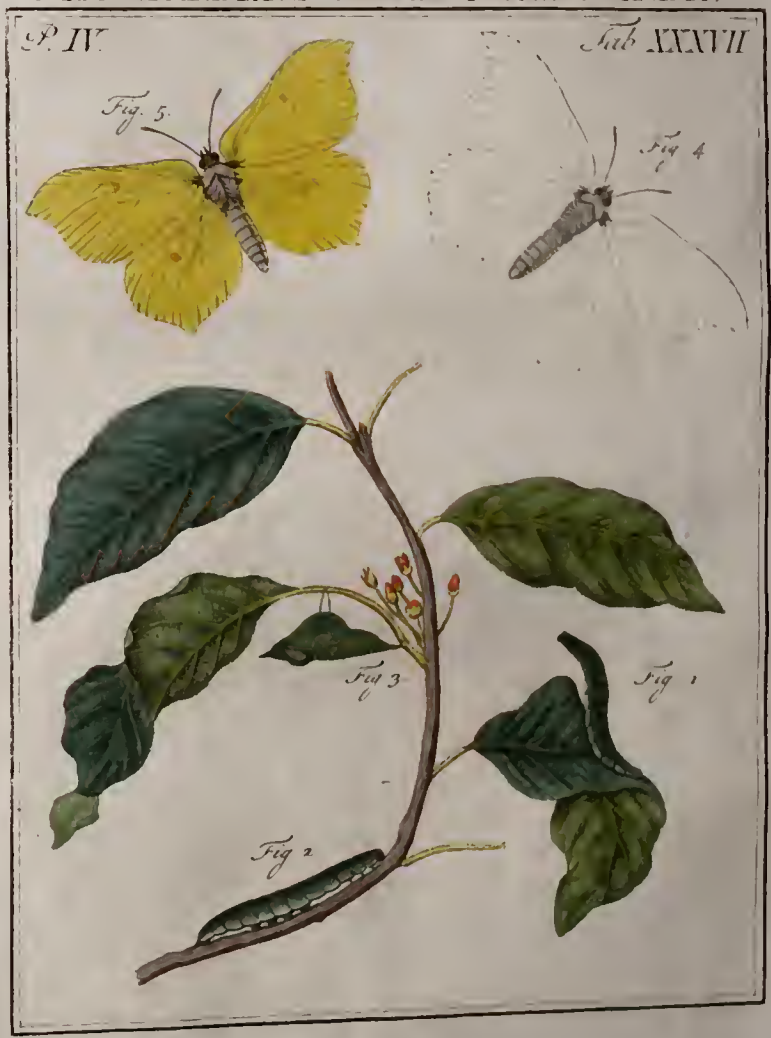
zijnde het Mannetje geelgroen en het Wijfje geelachtig wit. Hoedanig, of in welke staat ons Insect den Winter overbrengt, kan ik niet met zekerheid bepalen, maar naar gedachten in den staat van Vlinder, om redenen men zeer dikwijls vroeg in het voorjaar, bij zonneshijn, denzelven ziet vliegen, zijnde het een der eerste Vlinders die zich alsdan vertoonen, en bijna met zekerheid altijd Mannetjes, die dan mischien herom vliegen om een nog rustend Wijfje op te zoeken, en hun geslacht voortteplanten. De Wijfjes van dezen Vlinderfoort schijnen zoo veel niet te vliegen als de Mannetjes, want niet alleen in het voorjaar, maar gedurende al den tijd van het jaar dat zij er zijn, ziet men veel meerder Mannetjes vliegen dan Wijfjes, blijvende deze laatste mischien bij het voedsel zitten, om daar hare Eijeren op te leggen; het is echter ook mischien mogelijk dat men het Wijfje vliegende, wel eens voor een groote Witjes-Vlinder aanziet, als daar mede wel eenige overeenkomst hebbende, terwijl daarentegen het Mannetje dat door de gele kleur er zeer veel van verschilt, aanstonds herkent wordt.

Fig. F. d. #76 7 Rhodocera B. Chamni. L.
Coliad. C.

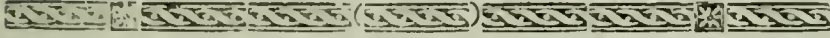
DAG VLINDERS van de Tweede BENDE.

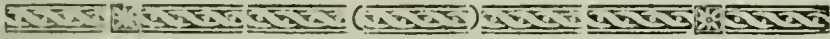

NEDERLANDSCHE INSECTEN.

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIERDE DEEL.

ACHT- EN NEGEN-EN-DERTIGSTE VERHANDELING

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het TWEEDE GEZIN *der* EERSTE BENDE.

DE PATICH-VLINDER.

P. IV. Tab. XXXVIII. XXXIV.

§. I.

Vele soorten van Rupsen hebben de gewoonte zich des daags onder de aarde te verbergen, en niet dan des avonds te voorschijn te komen om hun voedsel te zoeken, waar door zij met moeite en maar zelden te vinden zijn, anderen echter die zich hun geheele leven door, onder den grond ophouden, en aldaar hun voedsel in de wortelen van deze of gene planten vinden, komen ons nog veel zeldzamer

en meestal bloot toevallig in handen, zoodat men het voor eene bijzonderheid kan aanmerken, zoodanige soorten magtig te worden; dit nu is voor eenige tijd met eene zeer fraaije en nog weinig bekende Rupsen-soort, aan een mijner vrienden alhier te beurt gevallen, die de goedheid gehad hebbende, door daarvan rijkelijk mede te deelen, mij in staat te stellen, derzelve huishouding zooveel mogelijk na te gaan, en die ik alzoo tot het onderwerp der tegenwoordige verhandeling heb bestemd.

§. 2.

De latijnsche naam van den Vlinder uit deze Rupsen voortkomende is *Cypriaca*, waarschijnlijk afgeleid van den koperachtigen kleur derzelve; zeer gevoegelijk zoude ik hem dus, in navolging hier van, kunnen noemen, den koper kleurigen Vlinder; dan om de verwarring, welke hier door mogelijk ontstaan mogte, met den bij de liefhebbers algemeen bekenden Koper-Vlinder, *Chrystis*, afgebeeld in het eerste deel dezes werks, te voorkomen, keurde ik het geschikter deszelfs hollandschen naam te ontleenen, van den plant, wiens wortel de Rups ten voedsel verstrekt, en noem hem alzoo den *Patich*-Vlinder, naar de *Rumex Acutus* in 't nederduitsch *Spitsbladige Patich* genaamd.

§. 3.

Nu twee jaren geleden, liet mijn vriend de Heer A. D'AILLIJ,

eenige planten van *de Rumex arutus* halen, uit een land in de nabijheid der Haarlemsche vaart, even buiten de poort dezer stad gelegen, om met derzelve bladen eenige Rupsen der kleine Beer - Vlinder, afgebeeld in het tweede Deel dezes werks, te voeden; gemakshalve wilde zijn Ed. de planten in zijne tuin plaatsen, en liet die alzoo met de wortels uit den grond halen; toevallig viel zijn oog op eenige gaten in de wortels gevreten, het geen zijn Ed. dezelve nauwkeurig deed naarzien, en daarin eene zijn Ed. geheel onbekende Rups vinden; terstond werden er meerder planten van deze soort gehaald, en doorzocht, en in weinig tijds vond zijn Ed. zich tot zijne blijdschap, in het bezit van een aanzienlijk aantal dezer Rupsen.

§. 4.

De Heer D'AILLIJ deelde mij deze aangename ontdekking weldra mede, en gaf mij eenigen dezer Rupsen ten geschenke; mijn eerste zorg, na dat ik dezelve behoorlijk van voedsel voorzien had, was eene afbeelding daarvan te doen vervaardigen; Fig. 1. Tab. XXXVIII, vertoont eene derzelve kruipende, terwijl Fig. 2. er eene voorsteld liggende in den wortel, waardoor men tevens ziet, hoe die van binnen door hun wordt uitgevreten, terwijl ik mede een takje van den plant zelve, om dien te doen kennen, op de plaat er heb bijgevoegd. — Mijne Rupsen waren van zeer onderscheidene grootte, eenigen nauwelijks half volwassen, anderen in tegendeel reeds zeer nabij hunne verandering; allen

Fig. 1.
Tab. XXXVIII.
Fig. 2.

had ik gelegd in een pot op de aarde, nevens eene plant welke ik daar had ingezet; de meeste kropen dadelijk in dezelve, de overigen die hiermede langer toefden, legde ik eenige bladen der plant voor, of zij zich dezen mogelijk ook zouden laten snaken; dan ik vond aan mijne verwachting hieromtrent voldaan; zij kropen over dezelve heen, en volgden langzamerhand de vorigen.

§. 5.

Begeerig zijnde te weten hoedanig zich mijne Rupsen onder den grond bevonden, haalde ik reeds zeer spoedig, en wel na drie of vier dagen, mijne plant voorzigtig uit de aarde; ik vond de meeste Rupsen weder in de wortels gekropen, eenige echter der grootsten hadden zich reeds ter verandering voorbereid, en wel buiten de wortels, slechts even onder de oppervlakte der aarde, hebbende zich aldaar tot verblijf alléén eene kleine holligheid, zonder bijkans enig spinsel, gemaakt; dezen laatsten nu te vtoegtijdig gestoord, stierven bijna allen vóór hunne verandering in Pop, de anderen zette ik behoedzaam met de plant wederom in de pot, en liet die daar in ongestoord staan, tot onstreeks de helft der volgende maand Junij, toen ik de aarde langzaam omhalende, het meerendeel in Poppen veranderd vond, hebbende allen dezelfde voorzorg gebruikt, als de zoo evengemelde; te weten dat zij zich te voren uit de wortels naar boven, slechts even onder de oppervlakte begeven, en aldaar een luchtig verblijf ter verandering vervaardigd hadden. — Mijne Poppen waren zeer
ver-

verschillende in grootte, overigens elkander in alles gelijk, een der grootsten ziet men afgebeeld bij Fig. 3. op onze plaat. Fig. 3.

§. 6.

Met verlangen zag ik nu het tijdstip te gemoed, dat ik dit mij tot hiertoe nog onbekend Insekt, in zijnen volmaakten staat zouden leeren kennen; hetzelve wierd dan ook niet lang gerekt, daar ik reeds binnen vier weken het genoeg had, eenen Vlinder te voorschijn te zien komen, die weldra door de overigen gevolgd wierdt; de teekening was bij allen volmaakt dezelfde, alleen was de halfronde band op de Ondervleugels, die bij sommigen zeer duidelijk was, bij anderen naauwelijks zichtbaar; in kleur echter waren zij onderling zeer verschillend, zijnde deze bij sommigen bruin-rood, bij anderen iets bleeker en bij eenigen grijs, die genen welken het hoogst gekleurd waren, hadden daarbij eene glans over de Vleugelen, zoodat hun hierom de naam van Koper-kleurig niet oneigenaardig zoude zijn toegeschikt; — dit onderscheid in meerder of minder donkere kleur, bepaalde zich intussehen tot beide geslachten, en leverde geen zeker kenmerk tussehen Mannetjes- en Wijfjes-Vlinders op, zoo als men uit de afbeelding zal kunnen opmerken; op Tab. XXXVIV Tab. XXXVIV bij Fig. 4 en 6. zijn twee Mannetjes, en bij 5 en 7. Fig. 4 en 6. twee Wijfjes afgebeeld; het eenige onderscheid der Kunne 5 en 7. bestaat in een eenigzins dunner en gepluimder achterlijf van het Mannetje, terwijl dat van het Wijfje iets dikker is.

§. 7.

Ik heb vervolgens getracht door eenigen dezer Vlinders bij elkanderen te zetten die te doen paren, om daarvan Eijeren te bekomen, doch vond mij hierin bedrogen; niet alleen dat zich geene mijner Vlinders gepaard hebben, zoo als zulks ook steeds zeer moeilijk gaat, bij Vlinders van het geslacht waartoe deze soort behoord, wanneer zij zich namelijk te eng opgesloten bevinden, maar ook stierven zelfs alle mijne Wijfjes, zonder een eitje te hebben gelegd. Zeer vermoedelijk echter is het dat deze zouden hebben overwinterd, en de jonge Rupsjes daar uit eerst in het volgend voorjaar te voorschijn zijn gekomen, zoodat zich deze Vlinder maar eenmaal in het jaar, en wel in het midden der Zomer vertoond; onbekend is het mij alzoo ook of de Rupsen zich ook met wortels van anderen gewassen voeden, hetgeen evenwel indien men de levenswijze van andere gelijkfoortige Rupsen nagaat, met zeer veel waarschijnlijkheid zich gissen laat.

B r e F 100: H. 332. *Gortyna Chlicocaea*. Esq.

NACHT-VLINDER *Sua* Tweede Gezinde EERSTE BLENDE.

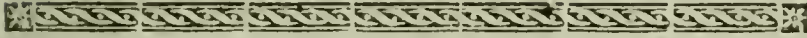
Br. N. a. 11033 Tortina Micacaea. 2/2;
Fig. 5.
... 11033, p. 264. ... var.

NACHT-VI. IN DER *Sunt* Tweede Gezinde EERSTEBENDE.

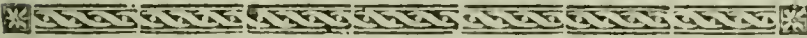

NEDERLANDSCHE INSECTEN.

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIERDE DEEL.

VEERTIGSTE VERHANDELING,

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het TWEEDE GEZIN *der* EERSTE BENDE.

DE STRANDKRUID VLINDER.

P. IV. Tab. XL.

§. I.

An de Liefhebberen der Insectenkunde (*Entomologia*), is zonder twijfel dat geslacht van Vlinders, hetwelk men den naam van Pijlstaarten (*Sphinges*), gelijk ook dat hetwelk men den naam van Bastaard Pijlstaarten (*Zygaena*, *Sesiae*), heeft gegeven, bekend; dit laatste nu behoord volgens mijne verdeeling onder de Nacht-Vlinders, welker Rupsen zestien Pooten hebben en met geen horentje op het ach-

tereinde voorzien zijn. De meeste der Pijlstaart-Rupsen, welke in ons Vaderland gevonden worden, en waarvan het getal niet zeer groot is, zijn in dit werk reeds afgebeeld; de Bastaard-Pijlstaarten echter worden in ons Vaderland nog minder gevonden, waarvan ik tot hiertoe nog slechts eene soort beschreven en afgebeeld heb, te weten in het 1ste deel, 4de stuk, pag. 89. de *St. Jans-Vlinder*. Thans is het mij gelukt, de levenswijze eener tweede soort van dit geslacht na te gaan, welke het onderwerp van deze Verhandeling zal uitmaken en onder den naam van *Zygaena Statice*, (waarschijnlijk ontleend van het Gras genaamd *Statice Armeria*) algemeen bekend is, in navolging waarvan ik denzelven de *Stranâkruid Vlinder* noem.

§. 2.

Menigmaalen heb ik, gelijk ook de Heer P. VEËN, te Haarlem, Mannetjes- en Wijfjes - Vlinders van dit soort gevangen, en daarvan dikwijls eene menigte Eijeren gekregen, welke geel van kleur, zonder de minste teekening, waren, hebbende slechts een klein kuiltje in het midden. Uit deze Eijeren kwamen meestal na verloop van veertien dagen de Rupsjes, zijnde bleek-geel van kleur en ruig-hairig, te voorschijn, welke echter, onaangezien de menigvuldige soorten van voedsel, welke wij hun toedeelden, waaronder ook de bovengenoemde *Statice Armeria*; alle stierven, zoodat hun eigenlijk voedsel ons onbekend bleef.

In

In den Maand Junij 1813, ving ik wederom eene Wijfjes-Vlinder, welke eenige Eijeren legde, en ontving ter zelfder tijd nog meerdere Eijeren van den Heer P. VEEN; uit dezen kwamen de Rupsjens wederom als boven te voorschijn; nu over deze soort het Hoogduitsche Insecten-Werk van BORKHAUSEN naziende, vond ik daarin dat de Rupsen zuuring vraten, ik plaatste ze dus op een plantje van dit Gewas, en ik wierd hierin niet te leur gesteld, daar ik het genoeg had te zien, dat mijne Rupsjens zich in deze bladen invraten, latende onder en boven het dunne vlies derzelve zitten; ik gaf eenige mijner Rupsjens aan den Heer A. d'AILLY, welke dezelve insgelijks op een plantje zuuring plaatste. Van dag tot dag zag ik, dat het binnenste gedeelte der bladen meer en meer door hun wierdt weggevreten, doch hunne groei ging langzaam voort, zoodat reeds hun voedsel begon te verwelken, en de koude naderde, alvorens zij op verrenna volwasfen waren. Zij bleven gedurende den winter aan de verwelkte bladen en stelen zitten, en wanneer met het voorjaar nieuwe bladen te voorschijn kwamen, begonnen zij ook wederom te vreten, met dit onderscheid, dat zij dezelve nu, gelijk andere Rupsen, aan den kant afvraten, en hunne groei spoediger voortging, zoodat zij in het begin der maand Mei volwasfen waren.

Tab. XL. Fig. 1. vertoon d eene dusdanige volwasfene Rups op zijde en stil zittende, terwijl Fig. 2. eene loopende voorstelt.

Tab. XL.
Fig. 1.
Fig. 2.

§. 3.

Van drie Rupsjens welke den winter bij mij overgebracht hadden, had ik het ongeluk twee volwasfen zijnde, te Fig. 3. verliezen, terwijl de derde zich inspon, als bij Fig. 3. De Heer d'AILLY hiermede gelukkiger geweest zijnde, Fig. 4. gaf mij eenige Poppen, waarvan eene bij Fig. 4. uit het spinfel genomen is afgebeeld.

§. 4.

Het duurde maar weinige dagen, of de niet onaardige groene Vlindertjens kwamen te voorschijn, afgebeeld op de Fig. 5. en 6. De eerste is naar een Mannetje en de tweede naar een Wijfje vervaardigd. Het onderscheid der kunne is spoedig te ontdekken, zijnde de sprietten van het Mannetje dikker dan die van het Wijfje. Dat deze Vlinders zich maar eenmaal in het jaar vertoonen, lijdt geene tegenspraak.

THE ARMY
OF THE
UNITED STATES

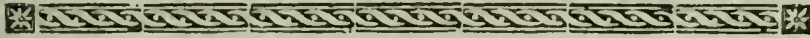
B. r. F. 1. d. No 82. *Procris* L.
Atychia O. *Statice* L.

NACHTVALLINDERS *vul* Tweede Gezinde ERSTE BENDJE.

NEDERLANDSCHE INSECTEN.
 BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIERDE DEEL.

EEN-EN-VEERTIGSTE VERHANDELING,
 OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het TWEEDE GEZIN der TWEEDE BENDE.
 DE GEHAKKELDE METER.

P. IV. Tab. XLI.

§. 1.

In dit zelfde deel, op Tab XXIII. is eenen Vlinder afgebeeld onder den naam van *Het Gele Blad*, (*Geom: Quercinaria*,) welke zeer veel overeenkomst heeft met ons tegenwoordig voorwerp, zoo zelfs, dat, indien de Rups en Pop van eene der beiden soorten onbekend waren, men dezelve zeer ligt voor slechts eene soort zoude kunnen houden, daar echter en Rups en Pop van beide soorten aanmerkelyk van elkander verschillen, zoo kunnen deze Vlinders ook met zekerheid als twee onderscheidene soorten beschreven en afgebeeld worden. Ons tegenwoordig Insect draagt de Latijnsche naam van *Geom: Erosaria*, en het is in navolging van deze benaming, als niet oneigenaardig zijnde, wegens de zonderlinge uithoekingen van de Vleugels, dat ik dezelve den naam geven van *De Gehakkelde Meter*.

L 1

§. 2.

§. 2.

Het was op den ioden Julij, nu reeds acht jaren geleden, dat ik in den Haarlemmer-Hout eene reeds volwasfene Rups van dezen Vlinder op eene eiken ftruk zittende vond, welke op Tab. XLI. Fig. 1. is afgebeeld, te huis komende, zag ik tot Fig. 1. mijn leedwezen dat zij met verfcheidene zwarte Wefpen-eijeren bezet was, welke ik zoo veel doenlijk aan ftukken kneep; op hoop dat zoo mogelijk aan mijne verwachting, om namelijk uit dezelve eenen voor mij toen nog geheel nieuwen Vlinder te bekomen, zoude worden voldaan, hetgeene ook reeds voor een gedeelte gefchiede, acht dagen na dat ik de Rups gevonden had, fpinrende zij zich toen in tufchen de bladen, en veranderde Fig. 2. twee dagen daarna in eene Pop, afgebeeld bij Fig. 2. op onze tegenwoordige plaat.

§. 3.

Slechts de korte tijd van maar tien dagen, na de verandering der Rups in eene Pop, duurde het, of de Vlinder kwam reeds te voorfchijn, zijnde een Wijfje afgebeeld Fig. 3. Het Mannetje afgebeeld Fig. 4. is naar eenen Vlinder vervaardigd, bij mij uit eene Pop gekomen, die ik voor twee jaren geleden mede in den Haarlemmer-Hout gevonden heb, doch in alle die jaren hebbe ik gene Rups weder gevonden, en zoude dus dezelve onder de in ons Vaderland zeldzamen kunnen tellen.

Het onderscheid der kunne is zeer duidelijk aan de Sprieten en het Achterlijf te onderkennen.

B, e F 10 d H 118. Ennomos Crocarea. H. J.

NACHT-VLINDERS van t Tweede Gezin der TWEEDE BENDI.

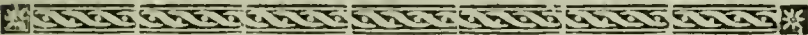

NEDERLANDSCHE INSECTEN.
BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIERDE DEEL.

TWEE-EN-VEERTIGSTE VERHANDELING,

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het TWEEDE GEZIN *der* EERSTE BENDE.

DE OR-VLINDER.

P. IV. Tab. XLII.

§. I.

Moeijelijk is somtijds de oorsprong te bepalen der Latijnsche namen aan de vlinders gegeven, en daardoor ook dikwerf moeijelijk deze namen in het Hollandsch gevoelig over te brengen, doch ook veelal stelt men zich van deze eenen meer ingewikkelden betekenis voor, dan die inderdaad bevatten; dit laatste was mijn geval met den vlinder welker afbeelding en beschrijving ik bij deze aan de Liefhebbers der Entomologie mededeele. Algemeen is dezelve bekend onder den naam van *Ph. Noct. Or*, en onder dezen naam in het werk van HUBNER afgebeeld. De bedoeling van deze benaming was mij lang zeer duister, daar het woord *Or* mij, in het Latijn althans, onbekend is; dan het werk van BORCKHAUSEN hier over naziende, be-

M m

merk-

merkte ik de oorsprong dezes naams gelegen te zijn in het teeken dat de vlinders in het midden der bovenvleugels hebben, en dat, zoo sommigen willen, naauwkeurig beschouwd, eenige overeenkomst met de letters O en R aan elkander verbonden heeft; het komt mij dus zeer geschikt voor denzelfden in het Nederduitsch den naam van den *Or-Vlinder* te laten behouden, even als ik zulks, bij de *Gamma*, *Pfi*, en anderen gedaan heb, te waarschijnlijk is mij nog deze afleiding des naams, daar mij nog eene andere *Vlinder-soort* bekend is, met onze tegenwoordige zeer veel overeenkomst hebbende, op wier bovenvleugels zeer duidelijk de cijfers 80 zijn uitgedrukt, en die (vermoedelijk uit hoofde van dat teeken) in het Latijn de naam draagt van *Octogesima*, deze echter behoord, zoo verre mij bekend is, bij ons te lande niet te huis.

§. 2.

Eenige jaren geleden, in de maand Augustus, buiten Haarlem, op de Duinen, wandelende, om Insecten te zoeken, vond ik twee bladen van een Abeelenstruik plat op elkander gesponnen, tusschen welken ik, na die van een getrokken te hebben, eene lichtgroene, mij onbekende, *Rups* ontdekte, van grootte **Tab XLII.** en gedaante als afgebeeld is op *Tab. XLII. Fig. 1.* Ik gaf mij **Fig. 1.** vele moeite om meerdere *Rupsen* van deze soort te vinden, doch vruchteloos; intusschen had ik het genoeg deze *Rups* die toen ik hem vond reeds volwassen was, zich weinige dagen daarna vaster tusschen de bladen te zien inspinnen, waar ik haar kort daarna veranderd vond in eene donkerbruine *Pop*, **Fig. 2.** afgebeeld *Fig. 2.*

§. 3.

§. 3.

Gedurende negen maanden zag ik mijn verlangen naar den vlinder gerekt, tot die in den helft der maand Junij des volgende jaars te voorschijn kwam; dezelve was een mannetje, afgebeeld bij Fig 3.

Fig. 3.

§. 4.

Hoe gelukkig ik ook met deze Rups geweest ware, wilde ik echter voor derzelve afbeelding mede te deelen, mij gaarne nog nader met deze soort bekend maken, en deed dus in den maand Augustus daaraan volgende mijn best meerdere Rupsen hier van te vinden; ik vond echter met vele moeite slechts twee, beide even als mijne vorige tusschen twee bladen ingesponnen, de eene genoegzaam en de andere op de helft volwasfen; een dezer Rupsen stierf voor hare verandering, doch van de andere kreeg ik in het volgende jaar eene schoone wijfjes-vlinder, zoo dat ik toen ook tot mijn genoegen in staat was daarvan de afbeelding te geven, zoo als men die vind bij Fig. 4.

Fig. 4.

§. 5.

Ik heb sedert dien tijd dikwijls gezocht om meerdere Rupsen van deze soort te vinden, doch steeds te vergeefsch. Het komt mij dus voor, te meer daar ik deze soort nimmer in den staat van vlinder heb gevangen, en ook, zoo verre mij bewust is, maar zelden door anderen in ons Land gevonden

den is, dezelve alhier onder de zeldzamen behoord gerekend te worden; dat zij zich voortz maar eenmaal in het jaar vertoonen is reeds duidelijk uit het vorige op te maken.

Opmerkelijk is het bij deze Rupsen, dat dezelve aangeraakt wordende, even als meer andere soorten een zeker vocht uitspuwen, doch zu'ks in zoo groote hoeveelheid dat zij zich geheel daarmede omringen; dit bragt mij toen ik de eerste Rups vond, op de gedachten of dezelve mogelijk ook hout tot haar voedsel zoude gebruiken, even als de *Cosfus-Rups*, of zich aan hout zoude inspinnen, even als de *Tweestaart-* en andere Rupsen, welke ook een zeker vocht van zich geven; doch de ondervinding heeft mij geleerd dat zij zich met de bladeren de Abeeleboom voeden, en hunne verandering in pop tusſchen deze bladeren ondergaan.

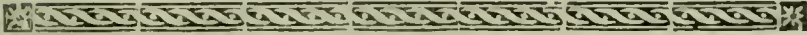

Bire. F. 12 d. No. 181. *Cymalophora* Cr. F.

NACHTVLINDER *Sturni* Tweede Gezunde EERSTE BENDIE.

NEDERLANDSCHE INSEKTEN
 BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIERDE DEEL.

DRIE- EN VIER- EN- VEERTIGSTE
 VERHANDELING,

OVER DE

NACHT- VLINDERS,

van het EERSTE GEZIN der EERSTE BENDE.

DE GLASVLEUGELIGE PIJLSTAART.

P. IV. Tab. XLIII. en XLIV.

§ 1.

De *Glasvleugelige Pijlstaart*, in het latijn *Sphinx Fuciformis* genaamd, zal het onderwerp dezer Verhandeling uitmaken. Ik weet dit voorwerp geen' geschikter' Hollandfchen naam te geven; deszelfs Vleugels zijn buitengewoon doorzigtig, bijna als het helderste g'as, verliezende, kort na de geboorte van het Infekt, dat fuaaije ftof, hetwelk anders het voornaamfte fieraad der Vlinders uitmaakt.

§ 2.

Ofschoon deze Vlinder een inwoner onzer gewesten is, had ik echter nog nimmer het genoegen gehad, dezelfs Rups te vinden, tot dat ik, nu twee jaren geleden, dezelve in eene aanzienlijke hoeveelheid ben magtig geworden; het was namelijk te dien tijde in de maand Mei, dat de Heer D'AILLY, niet verre van *Waverveen* wandelende, om naar Insekten te zoeken, op een blad van de *Scabiosa arvensis*, een klein bleek groen en pas uitgekropen Rupsje ontdekte, hetwelk door zijn Ed. terstond voor eene Pijlstaart Rups herkend werd, en verder deed zoeken, hetgeen ook ten gevolge had, dat door zijn Ed. meerdere Rupsjes en nog onuitgekomen eijeren werden gevonden, welke laatste enkel, en aan de onderzijde van het blad vastgehecht waren, en de gedaante en ligt groene kleur hadden als die van andere pijlstaart Vlinders.

§ 3.

Fig. 1.
Tab. XLIII

De gevondene en nog verder uitgekomenen Rupsjes, voedde zijn Ed. met de bladeren der gemelde *Scabiosa*, welken zij zich ook zeer goed lieten smaken, zoo dat sommigen spoedig de grootte kregen als bij Fig. 1. op Tab. XLIII. is afgebeeld, terwijl echter de meesten, zoo het seheen door hunne gevangenschap, stierven, blijvende daarvan slechts weinigen over, waarom zijn Ed. mij voorstelde, om gezamenlijk naar de plaats, waar zijn Ed. die gevonden had, nog eens te gaan zoeken, dat in het midden der maand Junij gebeurde, en ook van dat gevolg was, dat wij meer dan 50 stuks Rupsen van verschillende grootte daarvan

von

vonden, hetgeen, wat ons op nieuw in staat stelde, hunne verdere leefwijs en verandering na te gaan. Gedurende hun geheele leven van het ei af tot hunne volle grootte toe, waren zij fraai groen van kleur, met eene witte streep ter wederzijde van het lichaam, roodachtige bruine luchtgaten, en een paars staartje op het achtereinde als Fig. 2. Tab. XLIV voorstelt; dan volwasfen zijnde, en zich als het ware ter inspinning gereed makende, veranderde de groene kleur in roodachtig bruin, bij de eene donkerder dan bij de andere, zoo als bij Fig. 3. op Tab. XLIII. is afgebeeld.

Fig. 2.
Tab. XLIV.

Fig. 3.
Tab. XLIII.

§. 4.

De Rupsen, nu volwasfen zijnde, begonnen zich in te spinnen, dan dit viel zeer onvoordeelig uit, daar de meeste derzelve stierven, alvorens zij nog ingesponnen waren; de uitkomst voldeed dus in het geheel niet aan onze verwachting, hebbende wij van al de gevondene Rupsen maar eene Pop bekomen, en deze was, kreupel zijnde, ongeschikt, om er een' Vlinder uit te kunnen verwachten, ja zelfs bijna om er eene goede afbeelding van te maken.

§. 5.

Aldus liep deze goede vangst voor den Heer D'AILLY en mij zeer ongelukkig ten einde; althans mijne hoop, om deze fraaije Rups en Vlinder aan de liefhebberen te kunnen mededeelen was hierdoor vooreerst verijdeld, want hoe onzeker was het, dat ik in het volgende jaar, ofschoon ook op dezelfde plaats zoekende, wederom zoo gelukkig zou zijn; en voor dit jaar was de tijd, om weder andere te gaan zoeken, reeds verstreken.

Dan hoe aangenaam werd ik ter dezer tijd verrast, door het
 ontvaangen eens briefs van den Wel-Edelen Heer A. M.
 LABOUCHERE, waarin zijn Wel-Ed. mij, dato 30 Julij, onder anderen
 het volgende schreef: „ Het is mij gelukt, in het begin dezer maand
 „ te vinden, op eenen struik van de *Lonicera Tartarica fructu rubro*
 „ zeven stuks fraaije jonge Rupsen van onderscheidene grootte,
 „ zijnde licht grasgroen van kleur, met eene witte streep aan
 „ iedere zijde boven aan den rug, fijne witte stippeltjes over
 „ het geheele ligchaam, roodachtige met oranje gebor-
 „ duurde luchtgaten, en een paars staartje op het achterende.
 „ Deze Rupsen door UE. nog niet beschreven, erkende ik
 „ terstond voor die van den fraaijen Glasvlinder, afgebeeld in het
 „ Werk van *Rosel*, 3e Deel, Tab. 38. Fig. 2. 3, en 4e Deel, Tab. 34.
 „ Fig. 1. 2. 3 en 4. Ik nam dezelve mede naar huis, deed ze in
 „ een ruim glas, en verzorgde haar met *Lonicera* bladen, die zij
 „ gretig aten, groeiende redelijk voorspoedig; naar mate dat zij
 „ van vel verwisfelden, kreeg de groene kleur een blaauwachtig
 „ aanzien, wordende fraai zeeegroen; voor het overige bleven
 „ de teekeningen dezelfde; ik heb, met oogmerk UE. dezelve te
 „ zenden, drie dezer Rupsen in verschillende grootte op een
 „ takje *Lonicera*, afgebeeld, waaruit men dan ook het onderscheid
 „ van kleur zien kan.

„ In den rustenden stand had de Rups volkomen de houding der
 „ Sphinxen, en bleef somtijds eene geruime poos onbewegelijk aan
 „ een blad of takje zitten. Het loopen van deze soort Rupsen is
 „ zeer bijzonder, gaande iedere trede als met eenen ruk; tegen den
 „ 20sten Julij, de meesten mijner Rupsen hunne volkomene
 „ grootte bereikt hebbende, besmeerden zij haar geheele Ligchaam
 „ met

F. v. H. 1742 No 64 *Chloroglossa Pamboliformis* C.

NACHT-VLINDERS van t'Berlic Gezin, de EERSTE BLENDE.

„ met zeker vocht uit haren bek, hetwelk die uitwerking had,
„ dat hare kleur paarsachtig werd; daarna begaven zij zich
„ dan op den bodem van het glas, alwaar zij zich een zeer
„ dun en doorzigtig spinsel vervaardigden; den 25ten Julij had de
„ eerste Rups haar vel afgestroopt, en hare Pop-gedaante aange-
„ nomen, de overigen volgden kort op elkander. Ik zal de Pop
„ ook afteekenen, en UE. vervolgens mijne teekeningen toezender,
„ opdat UE., zulks goedvindende, eene uitgave voor UE. werk
„ daar naar kunt laten vervaardigen.” Tot dus verre schreef mij
bovengenoemde Wel-Edele Heer. Kort daarna ontving ik de
fraaije teekeningen van zijn Wel-Ed., waarvan ik met dank-
baarheid hier gebruik maak, zijnde de Rupsen bij Fig. 4, 5
en 6, op Tab. XLIII. afgebeeld, naar dezelve vervaardigd,
en op Tab. XLIV. Fig. 7. is de afbeelding der Pop te zien. Nog
moet ik met dankbaarheid de vriendelijkheid des zenders gedenken,
daar ik, niet de reeds genoemde teekeningen, twee fraaije levendige
Poppen ontving, waarmede ik zeer in mijnen schik was, en alle
vorige teleurstellingen hoopte vergoed te zien, ook tevens daardoor
zeker te worden, of deze Vlinders even als alle anderen, bij het
uitkomen, stof op de vleugels hebben, gelijk in het Hoogduitche
Infekten-Werk van *Ochsenheimer*, getiteld: *Schmetterlinge von
Europa*, wordt opgegeven.

Fig. 4 5. 6.
Tab. XLIII.

Fig. 7.
Tab. XLIV.

§ 6.

Mijne twee ontvangene Poppen bleven den geheelen daarop
volgenden Winter onuitgekomen liggen, en het was niet voor de
Maand Mei des volgenden Jaars, dat de Vlinders te voorschijn

kwamen, waardoor aan mijn verlangen voljaan, en ik van de waarheid overtuigd werd, dat ook deze Vlinders, bij het verlaten van het Popvlies, met stof op de vleugelen voorzien zijn, hetwelk, van eene vuil groene kleur, door de minste beweging terstond verloren gaat, waardoor het midden der vleugels doorschijnende wordt, terwijl intusschen de buitenrand eene bruine kleur blijft behouden, zoo als men uit de afbeeldingen Tab. XLIV. bij Fig. 3. en 9. zien kan, zijnde de eerste naar een mannetje, en de tweede naar een wijfje vervaardigd. Dat zij zich maar eenmaal in het jaar vertoonen, lijdt geen twijfel.

Bovengenoemde Heer LABOUCHERE, het geluk gehad hebbende, bij eenige Vlinders het stof op de vleugels te behouden, zoo heb ik alle hoop, om mij door zijn Wel-Ed. in staat gesteld te zien, aan de Liefhebberen en Deelnemers van dit Infekten-Werk, eene afbeelding daarvan op eene volgende uit te gevene Plaat mede te deelen.

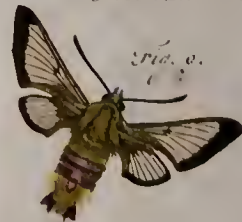

F. v. F. 1788 No. 64 *Macroglossa Pansyliformis* C.

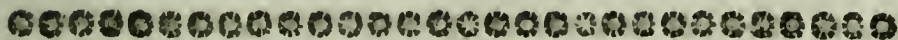
NACHT-VLINDERS *van* Eerſte Gezinder EERSTE BLENDE.

P. IV.

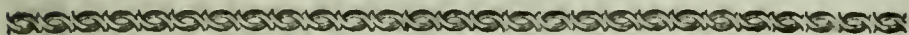
Tab. XLIV.

NEDERLANDSCHE INSECTEN;
 BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

V I E R D E D E E L.

VIJF-EN-VEERTIGSTE VERHANDELING.

O V E R D E

N A C H ' T - V L I N D E R S ,

van het Tweede Gezin der EERSTE BENDE.

D E H O E K S T I P V L I N D E R .

P. IV. Tab. XLV.

§. 1.

Gewoon bij de afbeelding en beschrijving eener Vlinder-
 soort, deszelfs Latijnschen naam zoo na mogelijk in het
 Hollandsch over te brengen, geloof ik ons tegenwoordig
 Voorwerp niet beter te kunnen noemen dan *de Hoekstip*
Vlinder, naar zijnen uit het Grieksch overgenomenen naam
Phal: Bomb: Gonostigma, vermoedelijk afgeleid van het witte stipje
 op de punt der Bovenvleugelen te zien.

Oo

§. 2.

§. 2.

Reeds fints verſcheiden jaren was mij dit Infect in zijne ſtaat van Rups zoo wel als Vlinder bekend, want veeltijds vond ik de Rupsen, of bekwam ik dezelve van andere liefhebbers der Infecten-kunde. Daar ik echter vele reden had om te veronderſtellen, dat de Mannetjes-Vlinders met meer dan één Wijfje paren, wilde ik gaarne de Beſchrijving en Afbeelding van hetzelve zoo lang uitſtellen, tot ik een genoegzaam aantal Vlinders bij elkander konde bekomen, om mij daarvan met zekerheid te overtuigen; doch hierin konde ik niet tot mijn genoegen ſlagen; dit wierd mij echter gepasſeerde Jaar door den Heer v. TRICHT, te *Dordrecht*, verzekerd, en zulks ook zelf menende opgemerkt te hebben, beſloot ik nu de afbeelding van dit, zoo wel in den ſtaat van Rups als in dien van Vlinder, fraaije Infect, aan de liefhebbers mede te deelen.

§. 3.

Het is in de maand Junij of Julij dat deze Vlinders te voorschijn komen, en veeltijds duurt het maar weinige oogenblikken, na dat het Wijfje het Popvlies verlaten heeft, of het Mannetje, dat geſtadig rondvliegt, begeeft er zich naar toe ter paring; dit geſchied zijnde, legt zij hare Eijeren, dikwijls op het Spinfel, geheel zonder eenige order, op en over elkander, en maar weinige dagen daarna komen de jonge Rupsjes uit dezelve te voorschijn, die zich dan voeden met Eiken-, Hagendoorn-, Willigen-, Linden- en nog andere Boombladen; op de beide eerſten echter vindt men dezelve het meest; zij groeijen langzaam en bereiken voor den daarop volgende winter, slechts een vierde van hare volle grootte, wanneer zij zich gedurende dezelve, zooveel mogelijk verbergende, als levenloos het naderende voorjaar afwachten; en het is hierin dat ons tegenwoordig Voorwerp hoofdzakelijk van de *Bomb: Antiqua* verſchilt, welker Rupsjes, offchoon ter zelfder tijd uit de Eijeren komende, nog voor den winter volwasfen zijn; overigens komen deze beide ſoorten in alle hunne gedaante-verwiſſelingen, zeer veel overeen; de Rups der *B. Antiqua*, door mij

mij in het tweede Deel, onder den naam van *Wit-Vlak Vlinder* beschreven, gelijkt zeer veel naar onze tegenwoordige, met dat onderscheid echter, dat zij aan de zijde nog lange borstels heeft, die de *Gonostigma* Rupsen misfen.

§. 4.

De meesten dezer Rupsen sterven in den gevangenen staat gedurende den winter, het geen zich met veel waarschijnlijkheid veronderstellen laat dat ook in de vrije natuur het geval zij, althans in het voorjaar vindt men dezelve in merkelijk minder aantal dan in het najaar, waartoe echter ook veel kan bijdragen dat zij van hunne geboorte af tot aan den wintertijd gezellig blijven leven, doch zich na dezelve meer uit een begeven, zoo dra het nieuwe groen te voorschijn kooft; hetgeen even zeer omtrent de Wijfjes als Mannetjes Rupsen geldt en dus ter verspreiding dezer soort veel toebrengt, daar het Wijfje zelve, zeer traag zijnde, veeltijds op de plaats van hare geboorte sterft. Van deze tijd af nu beginnen zij meer te vreten en weliger te groeijen, en zijn doorgaans in den tijd van 4 a 6 weken volwasfen, vertoonende zich dan als *Fig. 1* en *2.* op *Tab. XCV*, welke beide afbeeldingen echter naar Wijfjes Rupsen vervaardigd zijn; die der Mannetjes komen daar mede in allen opzichte volkomen overeen, behalve dat zij doorgaans ruim $\frac{1}{3}$ kleiner zijn.

Tab. XCV.
Fig. 1; 2.

§. 5.

Hare volle grootte bereikt hebbende, vervaardigen zij zich hier of daar in een hoekje, een spinsel, om in hetzelfde tot Pop te veranderen, bedienende zich hiertoe van hunne haren, die zij met haar spinsel vereenigen. Bij *Fig. 3.* op onze Plaat ziet men de afbeelding van een Mannetjes Pop uit het spinsel genomen; de Poppen der Wijfjes zijn grooter en dikker, zoo als ik er een bij de *Wit-Vlak* afgebeeld heb, anders hebben zij ook de kleur der Mannetjes Poppen.

Fig. 3.

§. 6.

§. 6.

Deze Poppen zijn in het aanvoelen zeer zacht en week, zij blijven slechts korten tijd onuitgekomen, komende de Vlinder reeds spoedig, na verloop van 10 a 12 dagen na hunne verandering, te voorschijn. *Fig. 4.* op de Plaat is naar een Mannetjes Vlinder vervaardigd, zijnde doorgaans een weinig kleiner dan dat der *Wit-Vlak*; *Fig. 5.* doch het Wijfje, afgebeeld bij *Fig. 5*, is doorgaans grooter dan dat der *Wit-Vlak*, en ook iets ruiger en donkerer van kleur. De Eijeren zijn van beide soorten eveneens.

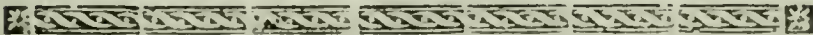
B re N. sed. No 120. *Orgyia Gonostigma* P.

NACHTVLINDERS *nacht* Tweede Gezinder EERSTE BENDE.

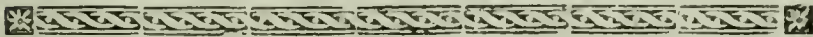

NEDERLANDSCHE INSECTEN,

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIERDE DEEL.

ZES-EN-VEERTIGSTE VERHANDELING.

OVER DE

NACHT-VLINDERS

van het TWEEDE GEZIN der EERSTE BENDE.

DE ERWTEN VLINDER.

P. IV. Tab. XLVI.

§ 1

De bladen der *Pisum Sativum* (gewoone Erwt) zijn het meest algemeene voedsel der Rups van ons tegenwoordig voorwerp, waarvan zij hare Latijnsche naam *Noctua Pisi* als ook de Hoogduitsche *Erbfeneule* schijnt ontleend te hebben; in navolging, waarvan wij denzelfen onder den naam van *Erwtten-Vlinder* op de nevensgaande plaat afgebeeld, mededeelen.

Het is er echter zeer verre af, dat deze Rupsenbort zich alleen tot bovengemelde plant zoude bepalen, nemende zij ook *Gras*, *Zuuring*, *Riddersporen* en meer andere kruiden tot voedsel; zelfs vond de Heer D'ALLY eens verscheidene, nog zeer jonge Rupsjes, op het Heester gewas *Gaget* (*Myrica Gale*) hetgeen zij tot haar volle wasdom met graagte nuttigden.

§ 2

De Rupsjes die reeds kort nadat de Vlinder de Eijeren gelegd heeft, te voorschijn komen, zijn, jong zijnde, groen van kleur, en lopen spannende, hetgeen zij echter reeds na de tweede vervelling nalaten, gebruikende zij dan hare zestien poten.

Aan de laatste vervelling genadert zijnde, veranderd met deze meestal derzelver groene kleur in bruin; sommigen ondergaan echter deze verandering reeds bij eene vroegere huidverwisseling, en slechts zeer zelden behouden zij hunne eerste kleur tot de popwording.

Fig. 1. Eene zoodanige volwasfene groene Rups, ziet men bij Fig. 1 op plaat XLVI; ook *Röfel* heeft in het eerste deel van zijn Insecten-werk eene beschrijving van deze Rups gegeven,

en

en daarvan , op Tab. LII. van de Nachtvinders der tweede Classe, eene bruine Rups afgebeeld, waaruit blijkt, dat, uitgenomen dit verschil in grond-kleur, de Rupsen elkander overigens geheel gelijk zijn.

§ 3

De Rups naar welke onze tegenwoordige afbeelding vervaardigt is, vond ik eenige Jaren geleden in de maand September op het gras; daar ik echter juist andere Rupsen met Zuuring voedde, plaatste ik dezelve daarbij, en bevond dat deze verandering van voedsel haar geenzins hinderde, daar zij deze bladen tot haar volle wasdom met graagte gebruikte, en in het laatst der maand September in de aarde kroop.

§ 4

Tot het volgende voorjaar liet ik mijne Rups onaangeroerd staan, en vond dezelve toen veranderd in eene Pop afgebeeld by Fig. 2 op onze plaat.

Fig. 2.

§ 5

Omstreeks half Meij kwam uit deze Pop een Mannetjes-
 Fig. 3. Vlinder, voorgesteld bij Fig. 3, te voorschijn, zijnde bij Fig. 4
 Fig. 4. een Wijfjes-Vlinder afgebeeld, mij daartoe door den Heer
 D'AILLY medegedeeld.

Het geslachts-onderscheid is enkel aan het lijf zichtbaar,
 hebbende zoowel het Mannetje als het Wijfje draadvormige
 sprieten.

of Liberty
1776
University of Toronto

F. 267. Madena. 3. Pivid.
Hamstra. 2.

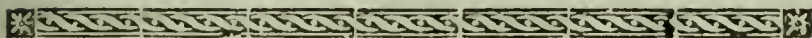
NACHTVLINDERS van de Tweede Gezin. v. EERSTE BENDE.

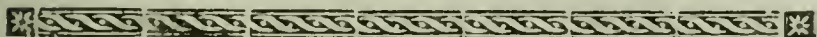

NEDERLANDSCHE INSEKTEN,

BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIERDE DEEL.

ZEVEN-EN-VEERTIGSTE VERHANDELING.

OVER DE

DAG - VLINDERS,

van de EERSTE BENDE.

DE AGLAJA - VLINDER.

P. IV. Tab. XLVII.

§. 1.

Op de XLVIIste Plaat van het Vierde Deel dezes Werks, vindt men de Afbeelding van een' der schoonste Dag-Vlinders, bij ons in de Nederlanden te huis behoorende, en wel uit de familie der Paerl d'Amour Kapellen, dus genaamd, uit hoofde der schoone zilverglanfige vlekken, waarmede de onderzijde der vleugels versierd is; de schoonste en grootst gevlekte Vlinder, in deze familie, is de Pap: *Lathonia*, die tevens een der gemeenste,

en reeds vroeger op de eerste Plaat van het Tweede Deel dezes Werks afgebeeld is. Meer dan de helft grooter dan die, is onze tegenwoordige, zijnde met de Pap: *Niobe* de beide grootste Paerl d'Amour-Vlinderfoorten, die bij ons te lande gevonden worden, terwijl mij onder de overige Europeasche slechts twee of drie foorten bekend zijn, die dezelve in grootte overtreffen. Deze Vlinder is bij de liefhebbers algemeen bekend, onder den naam van *Aglaja*, eene der drie bevaligheden der ouden, en alzoo zeer geschikt gekozen, om zijne schoonheid aan te duiden; dezen naam dan ook behoudende, heb ik denzelven, *De Aglaja-Vlinder* genoemd.

§. 2.

In de maand Mei, eenige jaren geleden, mij met eenen mijner vrienden ter Insekten-vangst, in de nabijheid van het Dorp Waverveen bevindende, ontdekten wij twee ons toen nog onbekende Rupfen, de eene derzelve op de *Viola Canina*, of Hondsviool, de andere op de *Carduus Helenioides*, Alendbladige Distel; ofschoon beide deze Planten in dien omtrek vrij menigvuldig groeiden, en wij ons vele moeite gaven tot het vinden van meerdere dezer fraaije Rupfen, mogt ons zulks evenwel niet gelukken; wij vergenoegden ons dus in de hoop, daar de Rupfen ons toefschenen volwasfen te zijn, weldra de Vlinders daarvan te zullen bekomen.

§. 3.

Mijne eerste zorg was, te huis komende, het doen verwaardigen eener Afbeelding van beide mijne Rupsen, van welke dan ook de grootste zich reeds den volgenden dag aan de punt van het achterlijf, aan den rand van een blaadje, ter verandering had opgehangen, terwijl ik de andere, na die nog eenige dagen levend te hebben gehad, zonder dat dezelve iets in wasdom meer toegenomen had, tot mijne spijt dood vond; ik vestigde dus nu alléén mijne hoop op de eenige mij overgeblevene Rups, die dan ook, weinige dagen daarna, veranderde in eene fraaije, hoekige, zeer sterk gekromde Pop, op *Pl. XLVII Fig. 3.* afgebeeld, terwijl *Fig. 2.* ons de Rups zelve voorstelt, in zoodanige houding geplaatst, dat de als uit menigvuldige blokjes zamengestelde gele streep over den rug, duidelijk zichtbaar is, en de 1ste Figuur daarentegen ons de andere kleinere Rups op zijde doet zien.

§. 4.

Tot mijne blijdschap vond ik mij dan ook in mijne hoop niet te leur gesteld, daar acht dagen na de verandering, uit deze Pop de Vlinder te voorschijn kwam; de reeds vroeger door mij, uit de vergelijking mijner Rupsen, met de Afbeeldingen van HUBNER en RÜSSEL gemaakte vooronderstelling, dat dezelve die der *Papilio-Aglaja* zijn zouden, vond

vond ik nu bevestigd, en verheugde mij dus zeer, in de gelegenheid te zijn, den liefhebberen de Afbeelding eener tweede soort uit deze familie der Dag-Vlinders, uit onze streken te kunnen mededeelen, iets, hetwelk, volgens eene reeds meermalen gemaakte aanmerking, doorgaans zeer moeilijk valt, omdat derzelve Rupsen, zich meest altijd op lage kruiden ophoudende en verbergende, niet ligtelijk te vinden zijn. Mij nu uitgekomen Vlinder was een Wijfje, afgebeeld in de vliegende gedaante, bij *Fig. 5.*; *Fig. 4.* stelt ons daarentegen hetzelfde zittende voor.

Enfina de Argynnis Aglaia L.

DAG-VLINDERS van de EERSTE BENDE.

NEDERLANDSCHE INSEKTEN,
 BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIERDE DEEL.

ACHT-EN-VEERTIGSTE VERHANDELING.

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het TWEEDE GEZIN der TWEEDE BENDE.

DE KLEINE ZOMER-METER.

P. IV. Tab. XLVIII.

§. I.

De fraaije Vlinder, welks beschrijving ik thans ten onderwerp gekozen heb, is onder den naam van *Phal. Geom. Aestivaria* bekend, in navolging waarvan ik denzelven den Zomer-Vlinder zoude dienen te noemen, had ik niet reeds vroeger in het derde Deel, Tab. VII aan de *Ph. Geom. Papillonaria* dezen naam gegeven; ter onderscheiding alzoo van deze soort, en om echter de Latijnsche benaming zoo na mogelijk te volgen, noem ik onzen tegenwoordigen *De kleine Zomer-Meter*.

R r

§. 2

§. 2.

Reeds voorlang hoopte ik in de gelegenheid te zijn, de huishouding van dit Insekt in zijn geheel te kunnen mededeelen, daar deszelfs Rups mij voor vele jaren reeds bekend was, zonder dat het mij immer gelukte, dezelve tot verandering te brengen; eenige Rupsen echter, in den laatst voorgaanden zomer door mij gevangen, stelden mij in staat de geheele gedaanteverwifeling van dezen Vlinder genoegzaam waar te nemen, om die aan de liefhebberen te kunnen mededeelen.

§. 3.

De Eiken-bladeren schijnen het geliefkoosde voedsel dezer Rupsen uit te maken; nimmer althans vond ik dezelve op eenig ander gewas, hoewel zij, volgens *Borckhausen*, zich ook met Seringen-, Hazelnoten- en andere bladeren voeden zouden. De regt uitgestrekte zittende houding, die zij doorgaans aannemen, maakt het, even als bij vele andere Meter-soorten, reeds moeilijk dezelve te ontdekken; hier nog bijgevoegd hunne groene kleur, die hen te minder van de bladeren doet onderscheiden, bevest men ligt de reden, waarom zich deze Rupsen, die anders juist niet onder de zeldzaamste behooren, niet gemakkelijk doen vinden, vooral wanneer zij hunnen vollen wasdom nog niet hebben: mij althans gelukte het nimmer, dezelve anders dan geheel, of ten minste bijkans volwasfen te vangen.

Hunne grondkleur is doorgaans schoon groen, met bruine kringen en vlekken versierd, die niet bij alle exemplaren dezelfde zijn, vormende bij sommigen eene streep over den rug; *Hubner* heeft van deze soort eene Rups afgebeeld, welke de vier voorste ringen geheel bruin, het overige gedeelte van het lijf groen met bruine ringen heeft, hoedanige ik nimmer heb

waar-

waargenomen; en alle, welke ik mij herinner immer gehad te hebben, behielden hunne groene kleur tot daags voor dat zij zich ter verandering zetteden, wanneer dezelve in vuil bruin overging.

§. 4.

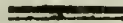
Men vindt deze Rupsen doorgaans volwasfen in de maand Junij. Tab. XLVIII
Ik heb daarvan eene afgebeeld bij de 1ste *Figuur*, der XLVIII Fig. 1.
Tab. van teekening, zoo als dezelve doorgaans voorkomen, welke echter, blijkens het bovengezegde, niet bij allen volmaakt overeenkomt. — Zij maken zich met het einde dezer of begin der volgende maand een luchtig spinfel tusfchen eenige bladeren, in hetwelk zij, binnen 5 à 6 dagen, tot een grijs Popje, op dezelfde Plaat bij *Fig. 2*, afgebeeld, veranderen, waaruit meestal, binnen drie weken na de verandering, de Vlinder te voorschijn komt, fchijnende zijne groene kleur, daags voor de geboorte, door het zeer dunne popvlies, duidelijk heen. — Een Mannetje stelt ons de 3de *Figuur* voor; *Fig. 4* een Fig. 3 en 4.
Wijfje; het eerste is doorgaans een weinig kleiner dan het laatste, en voorts door een dunner, en aan de punt gepluimd achterlijf, en zeer fijn gekartelde fprieter, die bij het Wijfje enkel draadvormig zijn, van hetzelfde onderscheiden; de eijeren blijven tot het volgende voorjaar over, en deze Vlinderfoort komt alzoo slechts eenmaal in het jaar voor.

§. 5.

Met hoe veel zorg men deze Vlinders ook beware, gelukt het echter nimmer hunne fchoone groene kleur lang te behouden, iets hetwelk met deze kleur bij de Vlinders, wel is waar, vrij algemeen het geval is, doch voornamelijk bij de *Meters* plaats vindt, en wel in het bijzonder, behalve bij onze tegenwoordige, ook bij de *Grom. Papilionaria*, *Bupleuraria* en andere hierbij behoorende foorten. Bijzonder fchijnt daartoe ook een roch-

vochtige dampkring mede te werken, want het gebeurde mij meermalen met Vlinders uit deze afdeeling, dat ik dezelve, om die uit te zetten, vochtig makende, volkomen geel zag worden, zonder dat zich bij het opdroogen het groen weder herstelde. Wat hiervan de reden zij is moeilijk te verklaren, doch zeker is het, dat deze kleur geenszins bij alle Vlinders van denzelfden aard is, althans heeft de vochtigheid daarop niet altijd eenerlei uitwerking, want het schoone groen der *Sph. Neri* en *Tiliae* verandert door dezelve geenszins in geel maar in donker bruin; en, hetgeen, wat te dezen aanzien misfchien zelden opgemerkt, althans door niemand, zoo ver ik weet, aangeteekend is, ontdekte ik eenigen tijd geleden in de *Papilio Rubi*. Eenige Vlinders hiervan vochtig makende, vond ik binnen weinige uren de uitnemend schoone groene kleur aan de onderzijde der ondervleugels geheel verdwenen, en in plaats daarvan dezelfde zwart - bruine als op de bovenzijde, terwijl, tot mijne groote verwondering, bij het opdroogen der vleugels, het groen weder volkomen te voorschijn kwam; de werking der vochtigheid had alzoo hier een geheel ander gevolg dan bij dezelfde kleur in andere Vlinder-soorten, een duidelijk bewijs dat deze, hoezeer voor het oog dezelfde, in aard echter zeer verschillende is.

Hoe vele soortgelijke opmerkingen zouden wij bij eene naauwkeurige beschouwing der natuur, niet nog kunnen maken, die, ofschoon zij op zich zelve gering schijnen mogen, echter duidelijk toonen, dat wij hare schoonheid en verscheidenheid zelden volkomen gadeslaan, en niet genoeg bewonderen kunnen.

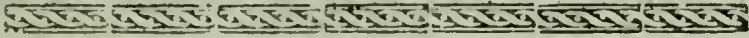
1884
1885

Hemiteles. Dup.
Geometra. Fr. Astivaria. Esp.

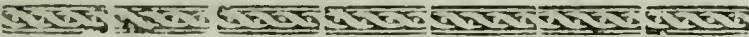
NACHT-VLINDERS van't Tweede Gezin der TWEEDE BENI DE.

NEDERLANDSCHE INSEKTEN,
 BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIERDE DEEL.

NEGEN-EN-VEERTIGSTE VERHANDELING

OVER DE

NACHT-VLINDERS

van het TWEEDE GEZIN *der* EERSTE BENDE.

DE RUIGBLOEM VLINDER.

P. IV. Tab. XLIX.

§. 1.

Meermaalē heeft de gelijkenis van twee, drie of meer vlinderfoorten op elkander, aanleiding tot verwarring bij de natuuronderzoekers gegeven; en geen wonder, want dikwijls is deze overeenkomst zoo groot, dat zelfs de naauwkeurigste vergelijking der Vlinders zelve, niet toereikende is om de foorten behoorlijk te onderscheiden, vooral dan, wanneer kleur en teekening bij elke

afzonderlijke soort niet standvastig dezelfde blijven, maar zich bij de voorwerpen dan eens donkerder of lichter, dan eens sterker of onduidelijker vertoonen; de Rupsen te kennen, deze onderling te vergelijken, dezelve gade te slaan, en daaruit de Vlinders te zien ontwikkelen, is zeker het eenigste hulpmiddel om hierin met juistheid te werk te gaan; een bewijs van het gezegde levert ons de Vlinder van welken wij thans de afbeelding en beschrijving zullen mededeelen, zijnde de *Noctua Menyanthidis*, door mij, om dezen naam te behouden, *De Ruigbloem Vlinder* genaamd.

§. 2.

Deze Vlinder, die in ons Vaderland onder de zeldzamen te rekenen is, schijnt ook in Duitschland voor te komen, waar dezelve toch, voor zoo verre ik heb kunnen nagaan, nergens zeer gemeen is; *Hubner* heeft eene vrij naauwkeurige afbeelding van denzelven gegeven, de Rups schijnt hem echter onbekend te zijn gebleven, zoo ook aan *Borckhausen*, die het daarenboven voor onzeker hield, of de door andere Schrijvers, onder den naam van *Menyanthidis*, beschreven Vlinder, inderdaad eene afzonderlijke soort, dan wel eene verscheidenheid was, van de *Noct. Euphorbiae*, *Ramicis* of *Auricoma*, alle welke ook zoo na met elkander overeenkomen, dat men die moeilijk kan onderscheiden, zonder derzelve Rupsen te kennen.

Aan de goedheid van een' mijner vrienden te Rotterdam, heb ik het te danken, met onze tegenwoordige Vlindersoort bekend te zijn geworden; Zijn Ed. zond mij, nu een paar jaren geleden, eenige Poppen, met bijvoeging, dat de afbeelding dezer soort te vinden was, in het 6de Deel van het werk van *Ernst* en *Engramelle*, *Papillons d'Europe* Plaat, 213, No. 238, onder den naam van *Cendrée noiratre*; ik ontdekte echter bij het uitkomen der Vlinders

dat

dat deze opgave onjuist was, dewijl het daar afgebeelde Insekt de *Noctua Rumucis* is, zijnde mij ook reeds voorlang in de onderscheidene gedaanteverwifelingen bekend, en waarvan ik bij eene der eerstvolgende Verhandelingen de afbeelding en beschrijving aan de Liefhebbers hoop mede te deelen.

§. 3.

Het was in de maand Maart toen ik de Poppen ontving, waar van er eene afgebeeld is op Tab. XLIX. Fig. 3. en nadat ik dezelve nog ruim zes weken bewaard had, kwamen de Vlinders te voorschijn, afgebeeld bij Fig. 4 en 5. De kleur derzelve is van licht tot donker grijs, zelden bij twee Vlinders volkomen dezelfde; geslachts onderscheid is zoo min hierin als in de Sprietten te vinden, die zoo wel bi de Mannetjes als bij de Wijfjes draadvormig zijn; ook het achterlijf doet dezelve niet dan met groote oplettendheid, van elkander onderkennen.

§. 4.

De Vlinders uitkomende, plaatste ik dezelve bij elkander in eene groote doos, op hoop dat zij zouden paren en eijeren leggen, hetgeen zij ook beiden deden; terzelfder tijd ontving ik van mijnen Vriend uit Rotterdam eenige hoopjes eijeren, weinige dagen te voren gelegd, door Vlinders bij Zijn Ed. uitgekomen. Niet lang had ik deze eijeren bewaard of de jonge Rupsjes kwamen reeds te voorschijn; daar ik nu bij het ontvangen der Poppen ook berigt bekomen had, dat het voedsel der Rupsen bestond in Heide, zoo plaatste ik dezelve daarop, doch gaf hun tevens ook eenige andere bladen, hopende dat zij iets anders zouden verkiezen, dewijl ik hier te Amsterdam geene versche Heide genoeg bekomen konde; ik vooronderstelde dit met te meer grond,

daar ik ontdekte dat de Rupsjes, als zij van een blaadje afvielen, een' draad sponnen, om zich daarbij weder op te trekken, hetgeen eene eigenschap is van vele Rupsen, die op boom-bladen azen, en niet van degene die zich met laag groeiende kruiden voeden; de latijnsche naam des Vlinders deed mij daarenboven ook denken dat de Rupsen wel iets anders dan alleen Heide zouden vreten; mijn vermoeden werd ook bewaarheid, en wel zoodanig, dat ik bijna niet kan bepalen welke bladen zij bij voorkeur begeerden; ik voedde haar vervolgens met Eiken bladen tot haren vollen wasdom, zijnde toen genoegzaam geheel zwart van kleur, met eene roode streep op zijde, en ruigharig, afgebeeld op

Fig. 1. en 2. bijgaande plaat, bij Fig. 1 en 2. Haar levensloop nu als Rups ten einde zijnde, en hare gedaante verwisfeling tot Pop naderende, maakten zij zich een luchtig spinsel en veranderden daarin tot Poppen, waaruit de Vlinders in het volgende voorjaar te voorschijn kwamen.

§. 5.

De *Noctua Menyanthis* vindt men dus maar eenmaal in het jaar, en hierin onderscheidt zich deze Vlinderfoort vooral van de *Noctua Rumicis*, die men tweemaal des jaars in den voor en nazomer als Vlinder ontmoet, terwijl voorts de naauwkeurige vergelijking der thans door mij afgebeelde Rupsen en Vlinders, dieten onderwerp dezer verhandeling strekte, met die van anderen hiermede overeen komende foorten, den Liefhebberen volkomen overtuigen zullen, dat onze tegenwoordige van alle anderen duidelijk onderscheiden is, en eene eigene afzonderlijke foort uitmaakt.

Fruct. 1788. No. 103 *Aranyala Menyanthisis* Hb.

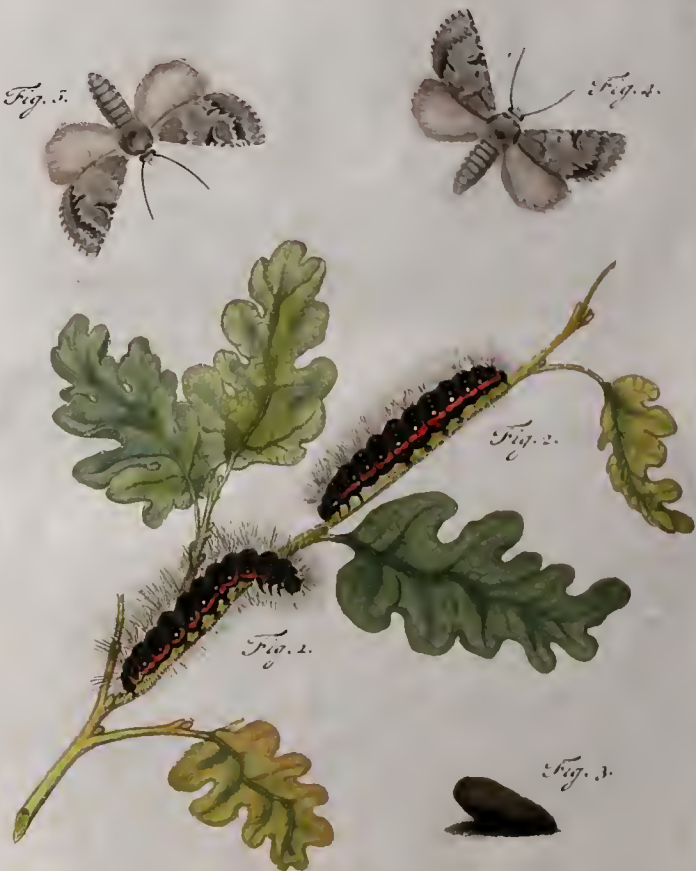
NACHT-VLINDERS van 'Tweede Gezin der EERSTE BENDE.

P. IV.

Tab. XCIX.

Fig. 5.

Fig. 4.

NEDERLANDSCHE INSEKTEN,
 BESCHREVEN EN AFGEBEELD.

VIERDE DEEL.

VIJFTIGSTE VERHANDELING.

OVER DE

NACHT-VLINDERS,

van het Tweede Gezin der TWEEDE BENDE.

DE DENNE-METER.

P. IV. Tab. L.

§. 1.

Thans aan de laatste Verhandeling van het Vierde Deel van dit Insekten Werk gekomen zijnde, zal ik den Liefhebberen mededeelen de Afbeelding en Beschrijving der *Geometra Fasciaria*; de hiermede best overeenkomende Hollandtche benaming *Band-Meter*, zoude, daar dezelve ongetwijfeld ontleend is van de bande-vormige teekening op de bovenvleugelen der Vlinders, op een aantal andere soorten even zeer toepaslijk

T t

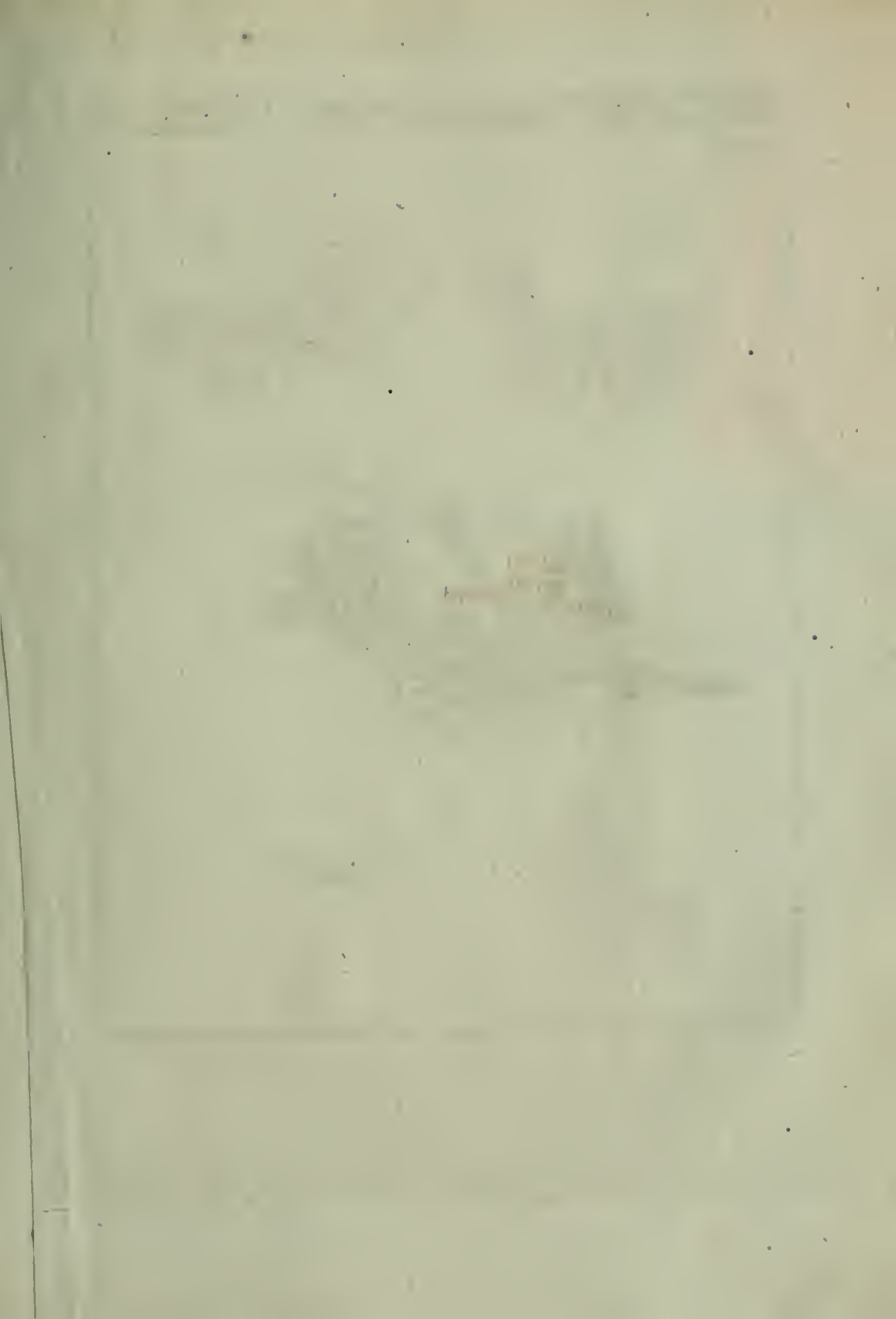
zijn,

zijn, en komt mij dus al te onbepaald voor, waarom ik, den Duitschen, van het voedsel der Rups ontleenden, naam volgende, deze Vlinderfoort noeme *De Denne Meter*, te meer daar de *Geom. Piniaria* reeds vroeger in dit werk in het Eerste Deel afgebeeld, door mij met eenen anderen naam te weten *De Anomalus Vlinder* bestempeld is.

§. 2.

Dit Infekt komt even als het voorgaande slechts zeldzaam in ons Vaderland voor; het is aan de goedgunstige mededeeling van den Wel Edelen Heer J. BACKER, te *Arnhem*, dat ik deszelfs beschrijving en afbeelding voornamelijk verschuldigd ben, waarvoor ik zijn Wel Ed. bij deze mijnen dank betuige; komende deze beschrijving hoofdzakelijk op het volgende neder.

De Vlinders dezer soort vindt men twee malen des jaars, te weten in de maanden April en Jūlij; hunne Eijeren blijven slechts korten tijd onuitgekomen liggen; de in het voorjaar geborene Rupsen groeijen spoedig en zijn in den tijd van vijf of zes weken volwasfen, die echter, welke in de maand Augustus uitkomen, vorderen zeer langzaam in groei, en bereiken weinig meer dan de helft harer grootte voor den winter, welken zij dan als levenloos doorbrengen, en eerst met het volgende voorjaar, weder als op nieuw aanvangen te leven, even als men weet dat zulks bij meerdere Rupsen soorten plaats vindt. De Wel Edele Heer BACKER bevond echter dat men dezelve in plaats van die aan de gestrengheid van het jaargetijde bloot te stellen, in een matig warm vertrek te houden, zoo als zijn Wel Ed. gedaan heeft, reeds in de maand December uit hunnen winterslaap, kan doen herleven; in beide gevallen echter, het zij men dezelve aan de natuur overlate, of dat men hunnen groei door aangebragte warmte tracht te bespoedigen, sterft doorgaans een groot aantal daarvan gedurende den Wintertijd. Hun voedsel bestaat in de bladeren of naalden der gewone Dennen, (*Pinus Silvestris*), of zij echter ook nog andere soorten van Dennen daartoe bezigen, heb ik geene gelegenheid gehad te onderzoeken en is mij dus onbekend.

NOCTUIDES. 10. *Metrocampa* Latr.
Ellopiæ Tr. *Sociaria* L.

NACHTVLINDERS *Svanl'* Tweede Gezinser TWEEFDE BENDE.

P. II.

Tab. L.

§. 3.

Offchoon, zoo als ik boven reeds zeide, deze Vlinders twee malen des jaars worden gevonden, zoo kan zulks echter bij eenen voorspoedigen groei der Rupfen somtijds drie malen plaats vinden, zoo als ik in het laatst verlopen jaar zelf heb ondervonden; dit voorspoedig groeijen van enkele Rupfen heb ik insgelijks bij de *Geom. Anartaria*, beschreven en afgebeeld op plaat XXV van dit Deel, eenmaal waargenomen. Eenige Rupfen van ons tegenwoordig Voorwerp bij mij den winter doorgebracht hebbende, leverden in het begin van April de Vlinders op; deze hebbende laten paren, verschaften mij spoedig weder Eijeren; daaruit de Rupfen komende, zoo was ik met het midden des Zomers in het bezit van het tweede geslacht der Vlinders; uit de Eijeren van deze, kwamen weder Rupfen voort, die voor het grootste gedeelte den Winter overbleven, doch eenigen daarvan groeiden zeer voorspoedig, en bereikten in korten tijd hare volle grootte, vervaardigden zich een luchtig spinfel tusschen de Dennen naalden, en veranderden tot Pop, waaruit na weinige dagen, zijnde toen in de maand Novmeber, de Vlinders te voorschijn kwamen, die mij evenwel voorkwamen over het geheel iets kleiner te zijn dan die van de twee vroegere geslachten, alzoo had ik nu in een jaar drie Vlinders bekomen; de overige Rupfen, na den geheele Winter weder in rust doorgebracht te hebben, waren in het voorjaar volwasfen, en uit deze kwamen toen eerst de Vlinders, zijnde bijna een half jaar na de andere, en van beide deze Vlinders waren de Rupfen gelijktijdig uit de Eijeren gekomen.

§. 4.

Op *Tab. L.* bij *Fig. 1.* ziet men de afbeelding van eene Rups, zoo *Tab. L.* als dezelve na de derde vervelling doorgaans den Winter overblijft, *Fig. 1.* en bij *Fig. 2.* de afbeelding van eene volwasfene Rups; nu vervaardigen zij zich een spinfel tusschen de Dennen naalden, zoo als ik boven reeds zeide, en veranderen daarin tot Poppen, zoo als bij *Fig. 3.* er een wordt voorgesteld; *Fig. 4* en *5.* op onze Plaat, zijn *Fig. 3;* *4, 5.* de

de afbeeldingen van twee Wijfjes-Vlinders, de eene iets donkerder van kleur dan de andere, zijnde de kleur geenszins altijd dezelfde, en loopt van rozenrood tot bruin somtijds met eenen schoonen groene gloed, welken laatsten ik voornamelijk bij de najaars Vlinders meende te kunnen opmerken; met de kleur der Mannetjes-Vlinders is het al even zoo, deze zijn echter veeltijds iets kleiner dan de Wijfjes.

Fig. 6. *Fig. 6.* is de afbeelding van een Mannetje, het groote onderscheid in sprieten en achterlijf doet de beide kunnen zeer duidelijk van elkander onderscheiden.

Met deze Verhandeling thans het vierde Deel van mijn Insektenwerk compleet zijnde, zal ik weldra met het Vijfde Deel eenen aanvang maken, hopende dat de Voorzienigheid mij gezondheid ter voortzetting van dezen arbeid schenken zal, en mijn lust daartoe door eene voortdurende belangstelling van de zijde der Liefhebberen moge worden aangemoedigd, en ik hunne behulpzaamheid blijven ondervinden, in het aan mij mededeelen van nog niet door mij beschrevene Rupsen en Vlinders; gelijk ik dezelve voor dit Deel veelmalen heb ondervonden, en waardoor ik ook nu reeds in staat ben met eenige in ons Vaderland zeldzame soorten het volgende Deel aan te vangen, onder welke vooral drie groote en fraaije Vlinders in aanmerking komen, als de *Bombyx Versicoloria*, *Tau* en *Quercifolia*, die dan ook ten onderwerp der eerst volgende Verhandelingen zullen dienen.

